

จุฬีคันถวงค้

ประวัตียอคัมภีร์ทางพระพุททศาสนา

พระนันทปัญญอาจารย์ รงนา

อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.๓.๙ แปล

จุฬาคันถาวงศ์

ประวิทย์อัครมกีร์ทางพระพุทธศาสนา

พระนันทปัญญาจารย์
รจนา

อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ. ๙
แปล

พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวฑฺฒโฒ ภิกขุ)
อำนวยการสร้าง

พระครูธรรมธรสุนันต์ นนฺทิกโก
ผู้อุปถัมภ์และที่ปรึกษา

พระสุกัร รักษาชล (คนธวโร)
จัดทำและตรวจทาน

พิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖
จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ISBN 974-91809-0-9

คำนำ

เนื่องด้วยท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ (เจ้า จิตปญโญ ป.ธ. ๙) วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ได้นำต้นฉบับพระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์ ที่ท่านพระนันทปัญญาจารย์ พระอริญาลี เมืองหงสาวดี ประเทศพม่า ได้รจนเอาไว้ ซึ่งท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะ ได้คัดลอกจากอักษรพม่าเป็นอักษรไทยภาษาบาลีและได้ตรวจสอบชำระแล้ว มาให้ข้าพเจ้าดู ข้าพเจ้าเห็นว่าพระคัมภีร์ขนาดเล็กนี้ มีสาระเกี่ยวกับเป็นประวัติโดยสังเขปของพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ถ้าได้แปลเป็นภาษาไทย จะทำให้คนไทยรู้เรื่องโดยย่อ จึงได้เชิญอาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ. ๙ แปลคัมภีร์นี้ ซึ่งเวลานั้นท่านรับราชการในตำแหน่งหัวหน้าปริยัติธรรม กรมการศาสนา อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ได้มีฉันทะอุตสาหะแปลให้ ข้าพเจ้าจึงได้ให้พิมพ์รักษาต้นฉบับไว้ ปรากฏว่าคัมภีร์นี้มีผู้สนใจ เพราะเป็นงานเกี่ยวกับท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะ ซึ่งต่อมามีท่านได้เป็นพระอาจารย์ใหญ่สั่งสอนบาลีใหญ่ เกี่ยวกับคัมภีร์มูลกัจจายน์ คัมภีร์รูปลัทธิ คัมภีร์สัททวิเสส คัมภีร์อสังการ คัมภีร์วุตโตทัย ท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะนี้ เป็นผู้บุกเบิกให้การศึกษาพระปริยัติธรรมมีความมั่นคง ด้วยการให้การศึกษาเกี่ยวกับคัมภีร์ไวยากรณ์ที่เป็นภาษาบาลี ที่เรียกว่า สัททวิเสส ซึ่งจะทำให้มีการอ่านเข้าใจพระไตรปิฎกในภาษาบาลีแตกฉานยิ่งขึ้น

เมื่อท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะ เจริญอายุมาจนถึง ๘๐ ปี ศิษยานุศิษย์ได้เห็นความสำคัญของท่านที่มีคุณต่อพระศาสนา ที่ได้ให้การศึกษา ให้สติปัญญา จึงได้พิมพ์พระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นการบูชาท่าน และได้พิมพ์คัมภีร์จุฬาคันถวงค์แปลพร้อมทั้งภาษาบาลีไว้ด้วย แต่ไม่เป็นที่เผยแพร่สำหรับผู้ที่ต้องการมีไว้เป็นสมบัติส่วนตัว เพราะหนังสือนั้นมีจำนวนจำกัด ดังนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าพระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์เล่มเล็ก ๆ นี้ มีประโยชน์มากแก่ผู้ที่สนใจ จึงได้ให้พระสุกรี คนธวโร (รักษาขล) แห่งมูลนิธิธรรมาภิมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อเป็นการชี้แนะให้ผู้ที่สนใจพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้ทราบชื่อพระคัมภีร์และประวัติโดยย่อ อันเป็นความรู้เกี่ยวกับพระคัมภีร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปในภายหน้า

(๒)

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มุลนิธิธิดาธรรมมหาธาตุวิทยาลัย จึงได้อัญเชิญตราสัญลักษณ์งานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ มาประดิษฐานที่หน้าปกของพระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ แปล

ขอถวายพระพร ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

(พระเทพกิตติปัญญาคุณ)

กรรมการผู้จัดการมูลนิธิธิดาธรรมมหาธาตุวิทยาลัย

คำอนุโมทนา

ข้าพเจ้ามีความคิดว่า งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางในโลกนั้น ความสำคัญยิ่งก็คือการให้รู้จักชื่อพระคัมภีร์ ประวัติของพระคัมภีร์ และรวมไปถึงการศึกษาพระคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา เพื่อจะป้องกันเสียซึ่งลัทธิธรรมปฏิบัติรูปมาปลอมปนอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การทำตำราทางพระพุทธศาสนาให้มีขึ้น หรือรักษาไว้ซึ่งคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่ได้ทำไว้แล้ว ให้เผยแพร่ ให้เป็นที่รู้จัก ย่อมจะทำให้เกิดอุตสาหะแก่ผู้ที่ศึกษาในพระคัมภีร์นั้น ๆ จึงได้พิจารณาเห็นว่า งานพิมพ์พระคัมภีร์ของมูลนิธิธรรมาภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย โดยท่านเจ้าคุณอาจารย์พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒ โภทฺธิ) ได้สร้างสรรค์ไว้แต่แรกนั้น เป็นประโยชน์เป็นสาระอันถาวร ที่จะทำให้นักศัลทั้งหลายได้เห็นคุณและรู้จักพระพุทธศาสนา ได้พิจารณาเห็นว่าพระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ที่ท่านอาจารย์พระเทพกิตติปัญญาคุณ ได้ให้อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ. ๙ แปลไว้นั้น เป็นคัมภีร์ที่ควรแก่การศึกษา ถ้าหากว่าได้พิมพ์โดยเฉพาะสำหรับเผยแพร่แก่ผู้สนใจแล้ว จะมีประโยชน์ไพศาลต่อไป ดังนั้น โดยความเห็นชอบของท่านอาจารย์พระเทพกิตติปัญญาคุณ ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์พระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ ทั้งคำแปลและภาษาบาลีให้มีไว้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

งานสร้างพระคัมภีร์ครั้งนี้ จะสำเร็จลุล่วงลงได้ก็ด้วยได้รับความเมตตาทั้งทางด้านสติปัญญาและทุนทรัพย์ ตลอดจนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หัวใจไมตรีจากท่านผู้มีพระคุณหลายท่าน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมทั้งเพื่อนสหธรรมิกที่ได้เคยช่วยเหลือในงานสร้างคัมภีร์ครั้งก่อน ที่ได้สำเร็จลุล่วงไปแล้ว คือ คัมภีร์สารัตถปิณี ฎีกาพระวินัย และคัมภีร์ปรมัตถมัญชุสา ฎีกาวิสุทธิมัคค์ ที่อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ธ.๙ ได้แปลไว้ดังมีรายนามดังต่อไปนี้

พระครูธรรมธรสมนัตต์ นนฺทโก	วัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ
พระครูประกาศกาญจนกิจ	วัดถ้ำผาพิรุณ จังหวัดกาญจนบุรี
พระอาจารย์ปฐมพจน์ สุนฺทจิตฺโต	เจ้าหน้าที่มูลนิธิธรรมาภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย
พระปลัดธวัช สุทฺธจิตฺโต	เป็นผู้ประสานงาน

พระปราโมทย์ วรรณโม	ช่วยพิมพ์ต้นฉบับ
พระสุวัฒน์ วฑฒนานนโท	ช่วยพิมพ์ต้นฉบับ
คุณพนา จิรัชยสกุล	บริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์
คุณสุรพล ขำวิวิท	ฝ่ายศิลป์, เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ
คุณศิริลักษณ์ พ่วงเจริญ	เจ้าหน้าที่มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย
	ฝ่ายประชาสัมพันธ์

ท่านผู้ที่กล่าวนามมานี้ เป็นกำลังสำคัญที่มีส่วนทำให้งานสร้างพระคัมภีร์ได้สำเร็จ ลุล่วงลง และยังมีท่านอื่น ๆ อีกที่มีได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ที่ได้ให้ความอุปการะส่งเสริมให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจทำงานนี้ได้สำเร็จ งานทำต้นฉบับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นงานยากที่จะทำให้สมบูรณ์เรียบร้อย แต่ที่ได้ดำเนินงานมาจนสำเร็จ ก็ด้วยความวิริยะ อุตสาหะและความตั้งใจจริง โดยได้ทำการตรวจทานต้นฉบับ จัดทำรูปเล่ม ซึ่งมีอาจารย์ สิริ เพ็ชรไชย ได้ให้คำปรึกษาตลอด ทั้งนี้ ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะสืบต่องานที่ท่าน ผู้ใหญ่ได้ดำเนินมา เพื่อให้เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ต่อไปในภายหน้า หากคัมภีร์นี้มีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ขอท่านได้โปรดเมตตาแนะนำ ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณ เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในความอุปการะของท่านที่ได้กล่าวนามแล้วและท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

ด้วยอนุภาพแห่งบุญกุศล อันเกิดจากน้ำพักน้ำแรงที่ได้อุตสาหะทำงานติดต่อกันจนสำเร็จเป็นพระคัมภีร์มีรูปเล่มดังที่เห็นนี้ ขออุทิศให้แก่เทพดาอารักษ์ทั้งหลาย ผู้รักษาพระบวรพุทธศาสนา ขออุทิศส่วนกุศลนี้แก่มารดา บิดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ ครู ญาติมิตร วิสสาสิกชน ผู้มีอุปการะคุณ ตลอดทั้งเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย ขอให้ได้มีส่วนเต็มพระธรรมรสคือวิมุติรส หลุดพ้นจากสังสารวัฏเป็นที่สุด หากยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิใดๆ ขอให้ท่านจงปราศจากทุกข์ มีความสุขโดยทั่วกัน เทอญ.

(พระสุกรี รักษาชล)

ผู้ดำเนินการพิมพ์

แนะนำ

พระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์

พระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์นี้ เป็นพระคัมภีร์หนึ่งในพระพุทธรูปศาสนา จารึกไว้ในใบลาน เป็นภาษาบาลี อักษรพม่า ท่านอาจารย์มีนามว่า **พระนันท์ปัญญาจารย์** พระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี เมืองหงสาวดี ประเทศพม่า เป็นผู้รจนาไว้ พระคัมภีร์นี้เป็นบัญชีคัมภีร์ที่ได้กล่าวถึงประวัติของพระคัมภีร์บาลี อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา สัททวิเสส ที่มีอยู่ในพระพุทธรูปศาสนาแต่โบราณ ท่านพระอาจารย์ธัมมานันตะ แห่งวัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง ได้คัดลอกไว้ เมื่อครั้งที่ท่านพระอาจารย์ธัมมานันตะ ได้มาพำนักอยู่กับท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ (เจ้า จิตปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ท่านได้มาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของท่านเจ้าคุณ และได้ปริวรรตพระคัมภีร์นี้ จากอักษรพม่ามาเป็นอักษรไทย ในครั้งนั้น ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ ได้นำเอาพระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์นี้มาที่วัดมหาธาตุ มอบให้ท่านพระอาจารย์กิตติวุฑฺโฒ ภิภุชฺหา ท่านพระอาจารย์กิตติวุฑฺโฒ ภิภุชฺหา เห็นว่าเป็นคัมภีร์ขนาดเล็ก ที่ได้กล่าวถึงประวัติโดยสังเขปของพระคัมภีร์ต่าง ๆ ซึ่งว่าด้วยพระไตรปิฎกและอรรถกถา ได้แสดงอาจารย์ผู้แต่งพระคัมภีร์ สถานที่เกิดของอาจารย์ผู้แต่งพระคัมภีร์ อาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งพระคัมภีร์ และข้อเบ็ดเตล็ด เห็นว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ จึงได้มอบให้ข้าพเจ้า นายสิริ เพ็ชรไชย ป.ธ. ๙ ซึ่งเวลานั้น ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ แปลพระคัมภีร์นี้เป็นภาษาไทย

เหตุผลเรื่องชื่อของพระคัมภีร์

ในการแปลพระคัมภีร์นี้ มีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับชื่อของพระคัมภีร์ว่า **คัมภีร์จุฬาคันถวงค์** ตามต้นฉบับเดิมที่ข้าพเจ้าได้มาจากท่านพระอาจารย์ปัญญานันตะ ใช้คำว่า **จุฬาคันถวงค์** ข้าพเจ้าได้แปลทับศัพท์ไว้ตามชื่อนั้น ต่อมาภายหลังท่านพระอาจารย์ธัมมานันตะ ได้เปลี่ยนคำว่า **จุฬาคันถวงค์** เป็น **จุฬาคันธวงค์** โดยท่านได้ทำเชิงอรรถไว้

เป็นภาษาบาลีเกี่ยวกับชื่อของพระคัมภีร์นี้ว่า ในต้นฉบับโบราณใช้ชื่อว่า **คันธวงค์** เพราะ **คณฺฐ** ศัพท์นี้ท่านแปลว่า **คัมภีร์** ได้ด้วย มิใช่ **คณฺถ** ศัพท์แปลว่า **คัมภีร์** เท่านั้น โดยได้ให้ความหมายของคำว่า **คณฺฐ** ศัพท์นี้ เป็นคำปริยายหรือเป็นคำเปลี่ยนของ **คณฺถ** ศัพท์ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในที่บางแห่ง แล้วท่านได้ยกตัวอย่างที่ปรากฏในฎีกามณิสารมัญจสา คัมภีร์แก้ความพระอภิธรรมัตถวิภาวิณี ปฐมภาค ให้ความหมายไว้เป็นวิเคราะห์ของ **คณฺฐ** ศัพท์ว่า **อตฺถํ คณฺเธติ สฺสเจตฺติ คณฺโธ** แปลว่า คัมภีร์โดยย่อ มบ่งคือย่อ มบอกซึ่งเนื้อความ เหตุนั้น คัมภีร์นั้นชื่อว่า **คณฺโธ** อีกอย่างหนึ่ง มีวิเคราะห์ว่า **คณฺธิยตีติ อตฺถํ สฺสเจยตี เอเตน หรือ เอตฺถาติ คณฺโธ** แปลว่า เนื้อความอันท่านอาจารย์ย่อ มบ่งคือย่อ มบอกด้วยคัมภีร์นี้ หรือที่คัมภีร์นี้ เหตุนั้น คัมภีร์นี้ชื่อว่า **คณฺโธ** แปลว่า เป็นเหตุ มบ่งบอกเนื้อความ หรือเป็นที่ มบ่งบอกเนื้อความ ได้แก่ภพกรรมทั้งสิ้น แต่ข้าพเจ้า (นายสิริ เพ็ชรไชย) เห็นว่า คำว่า **คณฺฐ** ศัพท์ เราแปลว่า **กลิน** ส่วน **คณฺถ** ศัพท์ แปลว่า **คัมภีร์** ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจระหว่างศัพท์ทั้ง ๒ นี้ไขว้ไขว่ได้ ดังนั้น ข้าพเจ้า จึงใช้ชื่อคัมภีร์นี้ว่า **จุฬคันถวงค์** ตามที่ท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะ ได้ให้มาแต่แรกว่า **จุฬคณฺถวโส** ซึ่งข้าพเจ้าได้แปลเป็นไทยทับศัพท์ว่า คัมภีร์จุฬคันถวงค์ นี้เป็นเหตุผลที่มาของชื่อพระคัมภีร์นี้

ประวัติพระคัมภีร์ตามคำนำภาษาบาลี

เรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับพระคัมภีร์นี้ ท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะ วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ได้เขียนเป็นคำนำเรียกว่า **นิทานกถา** เป็นภาษาบาลี เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ไว้ และข้าพเจ้าได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ดังต่อไปนี้

"คัมภีร์เล็ก ๆ ฉบับนี้เรียกชื่อว่า **จุฬคันถวงค์** * ก็ในคัมภีร์นี้ ได้แสดงประวัติคัมภีร์บาลี อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา เป็นต้น ที่พระพุทฺธเจ้าและพระพุทฺธสาวกได้ทรงแสดงและรจนาไว้ พระโบราณณาจารย์ทั้งหลายได้รจนาคัมภีร์มีชื่อว่า พุทฺธวงค์

* คำนี้ ควรดูในคำท้ายปริจเจทแห่งคัมภีร์ แต่คัมภีร์นี้ในต้นฉบับพิมพ์อักษรโรมัน เรียกว่า 'คันธวงค์'.

โพธิวงค์ ฐปวงค์ ทาสวงค์ มหาวงค์ จุฬวงค์ ราชวงค์ และทีปวงค์ เป็นต้น ฉันทไศ
แม่ท่านอาจารย์ผู้นี้ก็ได้รับจนาคัมภีร์ที่มีชื่อว่า จุฬคันทวงค์ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ข้าพเจ้า
(พระอาจารย์ธัมมานันตะ) เข้าใจว่า คัมภีร์จุฬคันทวงค์นี้ อาจจะมีสมมโนรรถของท่านผู้รู้
บาลีทั้งหลาย เพราะท่านได้รับจนเอาไว้ด้วยภาษาบาลี

อนึ่ง ในคัมภีร์จุฬคันทวงค์นี้ ท่านได้แสดงไว้ ๕ ปริจเฉทด้วยกัน คือ

๑. ปฎิกัตตยที่ปกปริจเฉท ตอนที่แสดงพระไตรปิฎก
๒. คันทการการจரியที่ปกปริจเฉท ตอนที่แสดงอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์
๓. อาจารย์สัญญาตฐานที่ปกปริจเฉท ตอนที่แสดงถิ่นฐานที่เกิดของอาจารย์
ผู้แต่งคัมภีร์
๔. อายาจการจரியที่ปกปริจเฉท ตอนที่แสดงอาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งคัมภีร์
๕. ปกิณณกที่ปกปริจเฉท ตอนที่แสดงข้อเบ็ดเตล็ด

ทั้งลำดับที่ท่านรจนาคัมภีร์ก็เรียงเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น คัมภีร์จุฬคันทวงค์
จึงสามารถจะให้ท่านผู้เฝ้าหาความรู้ในคัมภีร์ ได้สำเร็จประโยชน์ที่จะดูได้ง่าย ค้นได้
สะดวกเป็นต้น

ส่วนท่านผู้รจนาคัมภีร์ ได้แก่ท่านพระนนทปัญญาจารย์ ดังที่ท่านได้กล่าวไว้ใน
ตอนท้ายคัมภีร์ ดังนี้ว่า

"อิติ ปาโมชชตถายารณณวาสินา นนทปณญจาริเยน กโต จุฬคนถวโส
นิฏฐิติโต" "คัมภีร์จุฬคันทวงค์ พระนนทปัญญาจารย์ฝ่ายอรัญวาสีแต่งไว้ เพื่อประโยชน์
แก่ความบันเทิงใจ จบแล้วด้วยประการฉะนี้."

และท่านผู้รจนาคัมภีร์นั้น กำเนิดในเมืองหงสาวดี ประเทศพม่า จึงเป็นชาวเมือง
หงสาวดี ส่วนคัมภีร์นี้ไม่อาจจะกล่าวโดยส่วนเดียวว่า รจนเอาไว้แต่เมื่อไร และถ้อยคำ
อะไร ๆ ที่แสดงความข้อนั้น ก็มีได้ปรากฏในคำเริ่มต้น และคำลงท้ายคัมภีร์ แต่โดย
อนุমানก็เข้าใจว่า แต่งในราวพุทธศักราช ๒๐๑๐ ซึ่งกำเนิดขึ้นภายหลังเล็กน้อยจาก
คัมภีร์ฎีกามณิสารมัญชสา ซึ่งท่านพระอริยวังสมหาเถระได้แต่งไว้เมื่อศักราชพม่าได้

๘๒๘ ปี ° เพราะในคัมภีร์นี้ได้แสดงคัมภีร์ทั้ง ๕ มีมติสารมัญชสาเป็นต้น ซึ่งท่านพระมหาเถระผู้นั้นได้แต่งไว้ ๒ ก็คัมภีร์ทั้ง ๕ นั้น นับว่าเป็นคัมภีร์ชั้นหลัง ๆ แห่งคัมภีร์ที่ท่านปริมปราจารย์ได้รจนาไว้ทีเดียว หาได้แสดงคัมภีร์ที่ท่านอาจารย์ทั้งหลายผู้เปรียบเทียบกับธงชัยแห่งพระศาสนา ผู้มีชื่อเสียงยิ่งซึ่งเกิดภายหลังจากนั้นไม่ เพราะฉะนั้น คัมภีร์นี้จึงพอกกล่าวได้ว่ารจนาเมื่อ ๔๐๐ ปีล่วงมาแล้ว

ก็คัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ที่พบมีอยู่จำนวนน้อยฉบับที่เดียว ข้าพเจ้า (พระอาจารย์ธัมมานันทะ) ได้พบต้นฉบับอยู่ ๒ ฉบับเท่านั้น คือ ต้นฉบับตีพิมพ์ด้วยอักษรโรมันในสำนักของท่านสีลานั้นทากิวังสเถระ ธัมมาจริยะ ผู้อยู่ ณ ตึกชมพูทีปะ ใกล้พระเจดีย์กะบาเอ้ กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า และอีกฉบับหนึ่งเป็นต้นฉบับโบราณจารด้วยมือ เป็นต้นฉบับเก่าอักษรพม่า ในสำนักของท่านวาสเถระ ธัมมาจริยะ ผู้อยู่ที่ชินมะกันวิหาร กรุงมันดเล ทั้ง ๒ ฉบับนั้น ข้าพเจ้าขอโอกาสคัดลอก ได้คัดลอกเองแล้วนำมาจากประเทศพม่าสู่ประเทศไทย เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ พุทธศักราช ๒๕๐๘ [เมื่อได้มาถึงแล้ว ข้าพเจ้าได้ถวายคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ที่ได้คัดลอกนี้ แต่ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ (เจ้า จิตปณฺโณ ป.ธ. ๙) เจ้าอาวาสวัดไพฑาราม จังหวัดนครสวรรค์ ก็อาศัยเหตุที่คัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์ที่หายากประการหนึ่ง คัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ที่รจนาด้วยภาษาบาลีในพระศาสนามีฉบับอยู่น้อยประการหนึ่ง ทั้งในประเทศพม่าเองก็ยังมีได้ตีพิมพ์ขึ้นประการหนึ่ง ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ประสงค์จะให้ตีพิมพ์ด้วยอักษรไทย จึงมอบให้ข้าพเจ้าชำระบาลีที่ผิดพลาดให้บริสุทธิ์] °

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ยกเอาต้นฉบับที่ได้จากสำนักท่านพระสีลานั้นทากิวังสเถระ และ ท่านวาสเถระ ให้เป็นหลักเทียบเคียงอยู่เสมอ ๆ กับคัมภีร์ศาสนลังการ และ คัมภีร์ศาสนวงศ์ คัมภีร์คันถวงศ์ ที่เรียกว่า วรณคตติบาลี คัมภีร์บาลี อรรถกถาฎีกา และอนุฎีกา เป็นต้น คัมภีร์นามาภิธานภาษาบาลีของท่านมาลาเชเกรา กับทั้งคัมภีร์

° ควรดูในคานิคมฏิกามณิสารมัญชสา.

๒ ควรดูในข้อ ๘๙ ปริจเฉทที่ ๒ คัมภีร์จุฬาคันถวงศ์.

๓ ข้อความใน [.....] นี้ ภาษาบาลีไม่มี.

อื่นๆ อีกจำนวนมาก ได้เพิ่มอนุกรม (ลำดับค่า) แห่งคัมภีร์ อาจารย์ผู้แต่งและอาจารย์ผู้อาราธนาแต่ง แล้วชำระบาลีที่พลังพลาดตามกำลังสามารถ แม้หากจะพึงมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง ขอบัณฑิตผู้พบเห็นได้โปรดช่วยแก้ไขด้วยเถิด"

ข้อความข้างต้นที่กล่าวมานี้ เป็นประวัติของพระคัมภีร์จุฬคันถวงศ์ ที่ท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะได้รจนาไว้เป็นภาษาบาลี มีรายละเอียดที่นักศึกษาและบัณฑิตทั้งหลายจะพึงถือเป็นมาตรฐานได้ เมื่อข้าพเจ้าได้รับการเชิญจากท่านพระอาจารย์กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ ให้แปลเป็นภาษาไทยแล้ว ท่านพระอาจารย์กิตติวุฑฺโฒ ภิกขุ ได้พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ การพิมพ์ในเวลานั้นได้พิมพ์แต่ภาษาไทยอย่างเดียว ไม่ได้มีภาษาบาลีพิมพ์ไว้ตอนท้าย ดังนั้นในภายหลัง ข้าพเจ้าประสงค์จะพิมพ์เรื่องนี้ให้เป็นที่ปรากฏ จึงได้ขอต้นฉบับภาษาบาลีจากท่านพระอาจารย์ธัมมานันทะที่วัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง ซึ่งท่านได้กรุณาส่งต้นฉบับภาษาบาลีมาให้ จึงปรากฏมีภาษาบาลีที่เป็นต้นฉบับที่ได้แปลไว้ พิมพ์เป็นหลักฐานดังกล่าวมานี้

การพิมพ์จุฬคันถวงศ์ในปัจจุบัน

ในการพิมพ์ครั้งนี้ ได้อาศัยท่านพระสุกรี คนธวโร (รักษาชล) แห่งมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย ได้ให้ตรวจสอบกับบาญชีเรื่องหนังสือในหอพระสมุดวชิรญาณภาคที่ ๑ แผนกบาฬี พ.ศ. ๒๔๕๓ โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ทรงรจนาไว้ หนังสือดังกล่าวนี้ กรรมการหอพระสมุด ฯ สำหรับพระนคร ได้จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติยศ ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ บรมธรรมิกราชวงษ์วิสุทฺธิ วิชาวุธราชปฤจฉานุวัตน์ รัตนบัณฑิตยชาติ สุขุมราชมันตนาธิปติ เมตตาสีตลทฤทัย พุทฺธาภิไธยรัตนคุณาลงกรณ์ ธรรมาทรบพิตร ซึ่งได้ทรงเป็นเปรียญ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้า ฯ ให้เป็นเปรียญ ๕ ประโยค คฤหัสถ์ พระองค์ท่านเป็นเสนาบดีที่ปรุกษา มหาเสวกเอกสมุหมนตรี รัฐมนตรี องคมนตรี และเป็นนายกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๓ จน พ.ศ. ๒๔๕๘ ซึ่งหนังสือนี้แสดงชื่อพระคัมภีร์พระพุทฺธศาสนา เป็น

หนังสือที่หาได้ยาก ซึ่งเป็นนามูชีเรื่องหนังสือภาษาบาลีที่มีอยู่ในเมืองไทยอักษรขอม และนอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบกับแบบเรียนวรรณคดีบาลี ประเภทคัมภีร์บาลีไวยากรณ์ ที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมคุณาภรณ์ (เจ้า จิตปณฺโณ ป.ธ. ๙) เรียบเรียงไว้ แล้วได้ตรวจสอบภาษาบาลีที่ปรากฏในซีดีรอม ของท่าน Sayagyi Dr. S. N. Goenka ด้วย

การที่ท่านพระสุกวี คนฺธวโร (รักษาชล) ได้จัดพิมพ์พระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ขึ้น ในปัจจุบันนี้ ย่อมจะทำให้ได้ประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าของบัณฑิต เพื่อที่จะได้ ตรวจสอบพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเวลานี้กุลบุตรได้มีความสนใจเรื่องคัมภีร์ พระพุทธศาสนาภาษาบาลีมากขึ้น

เพราะฉะนั้น จึงขออนุโมทนาท่านพระสุกวี คนฺธวโร (รักษาชล) พร้อมด้วยคณะ ที่ช่วยเหลือท่าน ได้มีอุตสาหะทำต้นฉบับพระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ภาษาไทยที่ข้าพเจ้าได้ แปลไว้ พร้อมทั้งพระคัมภีร์จุฬาคันถวงศ์ภาษาบาลีก่ากับไว้ด้วย หวังว่าจะเป็นประโยชน์ แก่การศึกษาพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

(นายสิริ เพ็ชรไชย)

ผู้แปล

จุพกัณถวงศ์

เรื่อง	หน้า
ปริจเฉทที่ ๑ แสดงพระไตรปิฎก	๑
ปริจเฉทที่ ๒ แสดงอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์	๗
ปริจเฉทที่ ๓ แสดงถิ่นฐานที่เกิดของอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์	๒๐
ปริจเฉทที่ ๔ แสดงอาจารย์ผู้อรรานาให้แต่งคัมภีร์	๒๔
ปริจเฉทที่ ๕ แสดงข้อเบ็ดเตล็ด	๓๘
คำนิคม	๔๔
ปทานุกรม พระคัมภีร์	๔๕
ปทานุกรม อาจารย์ผู้รจนา, อาจารย์ผู้อรรานา, สถานที่	๕๗

พระคัมภีร์จุฬาคันถวงค์

พระนันทปัญญาจารย์

ฝ่ายอรัญวาสี เมืองหงสาวดี

รจนา

อาจารย์สิริ เพ็ชรไชย ป.ศ. ๕

แปล

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมฺพุทฺธสฺส

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๑. ข้าพเจ้าขอถวายนมัสการพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้สืบเนื่องมาแต่
อัครวงค์ (วงค์ของพระพุทธเจ้าผู้เลิศ) ขอนอบน้อมพระธรรม
อันเกิดแต่พระพุทธเจ้า และทั้งพระสงฆ์ผู้ปราศจากกิเลสเครื่อง
ยั่วยวน
๒. จักเข้าไปอาศัยประวัติของคัมภีร์ต่าง ๆ ปรรวการบรรเทาความ
สงสัย จักรจนาคัมภีร์คันถวงค์ ซึ่งรวบรวมพระไตรปิฎกรับใช้
สาธุชนทั้งหลาย ขอสาธุชนทั้งหลายจงโปรดสดับคัมภีร์คันถวงค์
ของข้าพเจ้าเถิด

ปริจฉาที่ ๑

แสดงพระไตรปิฎก

๓. พระพุทธพจน์ทั้งหมดมีวิมุตติรสเป็นเหตุ จึงจัดเป็นอย่างเดียวเท่านั้น และว่าโดยปิฎกก็จัดเป็น ๓ อย่าง

๔. และพระพุทธพจน์ทั้งหมดนั้น ว่าโดยนิกายแบ่งเป็น ๕ นิกาย ว่าโดยองค์จัดเป็น ๙ องค์ ว่าโดยจำนวนพระธรรมชั้นตรี แจกเป็นแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นตรี แล

๕. ว่าโดย **ปิฎก** เป็นอย่างไร ? ก็ปิฎกมี ๓ อย่าง คือ

๑. วินัยปิฎก ๒. อภิธรรมปิฎก ๓. สุตตันตปิฎก

๖. ในปิฎกทั้ง ๓ นั้น **วินัยปิฎก** เป็นไหน ? คือ

๑. ปาราชิกกัณฑ์ ๒. ปาจิตตีย์กัณฑ์ ๓. มหาวรรคกัณฑ์

๔. จูฬวรรคกัณฑ์ ๕. ปริวารกัณฑ์

กัณฑ์ทั้ง ๕ ดังกล่าวมานี้ ชื่อ **วินัยปิฎก**

๗. **อภิธรรมปิฎก** เป็นไหน ? คือ

๑. ธรรมสังคณีปกรณ์ ๒. วิมังคปกรณ์ ๓. ธาตุกถาปกรณ์

๔. บุคคลบัญญัติปกรณ์ ๕. กถาวัตถุปกรณ์ ๖. ยมกปกรณ์

๗. ปัญฐานปกรณ์

ปกรณ์ทั้ง ๗ ดังกล่าวมานี้ ชื่อ **อภิธรรมปิฎก**

๘. **สุตตันตปิฎก** เป็นไหน ? คือ พระพุทธพจน์ที่เหลือมีสี่ชั้นวรรคเป็นต้น ชื่อ **สุตตันตปิฎก**

๙. ว่าโดย **นิกาย** เป็นอย่างไร ? คือ นิกายมีอยู่ ๕ ได้แก่

๑. ทีฆนิกาย ๒. มัชฌิมนิกาย ๓. สังยุตตนิกาย ๔. อังคุตตรนิกาย ๕. ขุททกนิกาย

๑๐. ในคัมภีร์ทั้ง ๕ นั้น **ทีฆนิกาย** เป็นไหน ? คือ วรรคทั้ง ๓ เหล่านี้ คือ

๑. สี่ล้นชวรรค ๒. มหาวรรค ๓. ปาฎิกวรรค

แสดงพระไตรปิฎก

๓

ชื่อ ทิฆนิกาย ใน ๓ วรรคนี้มีสูตร ๓๔ สูตร

จตุตตีสเว สุตตุนตา สीलขนชวรคาคิกา
ยสส ภวนติ โสเยว ทิฆนิกายนามโก

นิกายใดมีสูตร ๓๔ สูตร มีสี่ชั้นชวรคเป็นต้น นิกายนั้นแล ชื่อ ทิฆนิกาย

๑๑. มัชฌิมนิกาย เป็นไฉน ? คือ ปันณาส ๓ เหล่านี้ คือ

๑. มุลปันณาส ๒. มัชฌิมปันณาส ๓. อุปริปันณาส

ชื่อ มัชฌิมนิกาย ในปันณาสทั้ง ๓ นี้มีสูตร ๑๕๒ สูตร

ทียขุณสสตุตตุนตา ทิวีสุตตัม ยสส สนติ โส
มชฌิมนิกาย นาม มุลปนณาสอาทิกโก

นิกายใดมีสูตร ๑๕๒ สูตร นิกายนั้นชื่อ มัชฌิมนิกาย มีมุลปันณาสเป็นต้น

๑๒. สังยุตตนิกาย เป็นไฉน ? คือ วรรคทั้ง ๕ เหล่านี้ คือ

๑. สคาถวรรค ๒. นิทานวรรค ๓. ชันชวรรค ๔. สฬายตนวรรค ๕. มหาวรรค

ชื่อ สังยุตตนิกาย ในวรรคทั้ง ๕ นี้มีสูตร ๗,๗๖๒ สูตร

ทวาสฏฐิสตุตตสทานิ สตุตสทสสทานิ จ
สตุตทานิ ยสส โหนติ โส สคาถาทิกวคคิกโก
สังยุตตนิกาย นาม เวทิตพโพ สุวิญญา

นิกายใดมีสูตร ๗,๗๖๒ สูตร นิกายนั้นมีสคาถวรรคเป็นต้น นักปราชญ์พึงทราบ
ว่า ชื่อ สังยุตตนิกาย

๑๓. อังคุตตรนิกาย เป็นไฉน ? คือ นิบาต ๑๑ นิบาต คือ

๑. เอกกนิบาต ๒. ทุกนิบาต ๓. ติกนิบาต ๔. จตุกนิบาต
๕. ปัญจกนิบาต ๖. ฉกนิบาต ๗. สัตตกนิบาต ๘. อัฏฐกนิบาต
๙. นวกนิบาต ๑๐. ทสกนิบาต ๑๑. เอกาทสกนิบาต

ชื่อ อังคุตตรนิกาย ในนิบาตทั้ง ๑๑ นิบาตนี้มีสูตร ๙,๕๕๗ สูตร

นวาสตุตสทสทานิ ปญจสุตตสทานิ จ
สตุตปนณาสาทิกานิ สตุตทานิ ยสส โหนติ โส
องคุตตรนิกายติ เอกกนิบาตอาทิกโก

นิกายใดมีสูตร ๙,๕๕๗ สูตร นิกายนั้นชื่อ อังคุตตรนิกาย มีเอกกนิบาตเป็นต้น

๑๔. ขุททกนิกาย เป็นไหน ? คือ

๑. ขุททกปาฐะ	๒. ธรรมบท	๓. อุทาน	๔. อิติวุตตกะ
๕. สุตตนิบาต	๖. วิมานวัตถุ	๗. เปตวัตถุ	๘. เถรคาถา
๙. เถรีคาถา	๑๐. ชาดก	๑๑. นิทเทส	
๑๒. ปฏิสัสมิทามรรค	๑๓. อปทาน	๑๔. พุททวงศ์	
๑๕. จริยาปิฎก	๑๖. วินัยปิฎก	๑๗. อภิธรรมปิฎก	

ดังกล่าวนี้ ชื่อ ขุททกนิกาย มีสูตรอยู่หลายพันสูตร

อนเภาณี สุตตสทสฐานิ

นิทุทฎฐาณี มहेสิณา

นิกายเ ปญจเม รรมเม

ขุททโกติ สุริสสุโต

ในนิกายที่ ๕ อันนารีนรมย์ พระผู้มีพระภาคผู้ทรงแสงหาคุณอันใหญ่ ทรงแสดงสูตรไว้หลายพันสูตร นิกายนั้นปรากฏดีแล้วว่า ขุททกนิกาย

๑๕. ว่าโดย องค์ เป็นอย่างไร ? คือ องค์มี ๙ อย่าง คือ

๑. สุตตะ	๒. เคยยะ	๓. เวยยาकरणะ	๔. คาถา	๕. อุทาน
๖. อิติวุตตกะ	๗. ชาดก	๘. อัပ္ภุตธรรม	๙. เวทัลละ	

๑๖. ในองค์ทั้ง ๙ นั้น อุภาโตวิมังค์ นิทเทส ชันธกะ และบริวาร มงคลสูตร รตนสูตร นาลกสูตร ตวัฎฐกสูตร ในสุตตนิบาต และแม่คำของพระตถาคตอันมีชื่อสูตร แม่อื่น ฟังทราบว่าเป็นชื่อ สุตตะ

พระสูตรที่มีคาถาทั้งหมด ฟังทราบว่า ชื่อ เคยยะ ว่าโดยพิเศษ สคาถวรรค ทั้งหมดในสังยุตตนิกาย ฟังทราบว่า ชื่อ เคยยะ

อภิธรรมปิฎกทั้งจบ พระสูตรที่ไม่มีคาถา และพระพุททพจน์ที่มีได้สงเคราะห์ ด้วยองค์ ๘ แม่อื่นใดนั้น ฟังทราบว่า ชื่อ เวยยาकरणะ

ธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา และคาถาล้วน ที่ไม่มีชื่อว่า สูตร ในสุตตนิบาต ฟังทราบว่า ชื่อ คาถา

พระสูตร ๘๒ สูตร ที่ประกอบด้วยคาถา สำเร็จด้วยญาณ สหระคตด้วยโสมนัส ฟังทราบว่า ชื่อ อุทาน

พระสูตร ๑๑๐ สูตร ที่เป็นไปโดยนัยมีอาทิว่า **วุตตเมหุตํ ภควตา** ฟังทราบว่าเป็นชื่อ **อิติวุตตกะ**

ชาดก ๕๕๐ เรื่อง มือปัดณกชาดกเป็นต้น ฟังทราบว่าเป็นชื่อ **ชาดก**

พระสูตรอันประกอบด้วยอัจฉริยอัปภูตธรรมทั้งหมด อันเป็นไปโดยนัยมีอาทิว่า **"ดูกรภิกษุทั้งหลาย อัจฉริยอัปภูตธรรม ๔ ประการเหล่านี้ มีในอาณนท"** ดังนี้ ฟังทราบว่าเป็นชื่อ **อัปภูตธรรม**

พระสูตรที่มีผู้ถามปัญหา ผู้ถามได้รับคำตอบแล้วได้ความรู้ และเกิดปีติถามยิ่ง ๆ ขึ้นไป มี **จูฬเวทลลสูตร มหาเวทลลสูตร สัมมาทิวลลสูตร สักกปัญหสูตร สังขารภาชนียสูตร และมหาปุณณมสูตร** เป็นต้น ฟังทราบว่าเป็นชื่อ **เวทลละ**

๑๗. **แปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้น** เป็นไหน ? คือแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นรู้ได้ยาก ถ้าข้าพเจ้าจักกล่าวโดยพิสดารก็จักเนิ่นช้าเกินไป ฉะนั้น ข้าพเจ้าจักกล่าวพอเป็นแนวทาง คือ วัตถุหนึ่งนับเป็นหนึ่งธรรมชั้น นิทานหนึ่งนับเป็นหนึ่งธรรมชั้น ปัญหาปุจฉะหนึ่งนับเป็นหนึ่งธรรมชั้น ปัญหาวิสัยชานาหนึ่งนับเป็นหนึ่งธรรมชั้น

๑๘. **แปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้น** ใครกล่าว ? กล่าวที่ไหน ? กล่าวเมื่อไร ? พรากรใครจึงกล่าว ? กล่าวเพื่ออะไร ? ใครทรงไว้ ? ใครนำมา ? ควรเล่าเรียนเพื่ออะไร ? ปุจฉาดังกล่าวมานี้ ควรจะยกขึ้นมา

๑๙. ในปุจฉานั้นมีคำวิสัยชานาดังต่อไปนี้ :-

ชื่อว่า ใครกล่าว ?

ตอบว่า พระพุทธเจ้าและพุทธานุพุทธะทั้งหลายกล่าว

ชื่อว่า กล่าวที่ไหน ?

ตอบว่า กล่าวในเทวโลกและมนุษยโลก

ชื่อว่า กล่าวเมื่อไร ?

ตอบว่า กล่าวเมื่อครั้งพระผู้มีพระภาคยังทรงพระชนม์อยู่ และเมื่อคราวภายหลัง

ข้อว่า ปรารภใครจึงกล่าว ?

ตอบว่า ปรารภเผ่าพันธุ์เวไนยสัตว์ มีพระปัญจวัคคีย์เป็นต้น

ข้อว่า กล่าวเพื่อประโยชน์อะไร ?

ตอบว่า เพื่อรู้สิ่งที่เป็นโทษ ปฏิบัติในสิ่งที่ปราศจากโทษ บรรลุประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์เบื้องหน้า อันมีพระนิพพานเป็นที่สุด

ข้อว่า ใครทรงไว้ ?

ตอบว่า อนุพุทธะทั้งหลายและศิษยานุศิษย์ทรงไว้

ข้อว่า ใครนำมา ?

ตอบว่า ท่านอาจารย์นำสืบต่อกันมา

ข้อว่า ควรเล่าเรียนเพื่ออะไร ?

ตอบว่า ที่ท่านมีความกรุณานำมา ก็เพื่อรู้สิ่งที่เป็นโทษและสิ่งที่ปราศจากโทษ แล้วละเว้นสิ่งที่เป็นโทษ ปฏิบัติในสิ่งที่ปราศจากโทษ บรรลุประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์เบื้องหน้า อันมีพระนิพพานเป็นที่สุด ย่อมให้สำเร็จประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์เบื้องหน้า อันมีพระนิพพานเป็นที่สุด แก่หมู่สัตว์พร้อมทั้งเทวดาเหล่านั้น ผู้ต้องการประโยชน์นั้น จงอย่าประมาท ควรเล่าเรียน ควรทรงจำ ควรบอกกล่าว และควรกระทำการสังวรวิชัย แล

ปริจเจทที่ ๑

ข้อว่า ปิฎกัตตยที่ปกะ แสดงพระไตรปิฎก
ในคัมภีร์จูปกัณถวงค์ จบแล้วด้วยประการฉะนี้

ปริจนที่ ๒

แสดงอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์

๒๐. ก็อาจารย์ทั้งหลาย มีทั้งพระโบราณจารย์ มีทั้งพระอรรถกถาจารย์ มีทั้งพระคันถกถาจารย์ มีทั้งพระอาจารย์ผู้มีชื่อทั้ง ๓ ชื่อ

๒๑. พระโบราณจารย์ เป็นไหน ?

- ได้แก่พระชีณาสพทั้ง ๕๐๐ ในครั้งปฐมสังคายนา ได้ตั้งชื่อนิกายทั้ง ๕ พร้อมทั้งอรรถาธิบาย ชำระบทและพยัญชนะตลอดไม่มีส่วนเหลือลงเลย,

- ได้แก่พระชีณาสพทั้ง ๗๐๐ ในครั้งทุติยสังคายนา ได้กระทำการมีเนื้อความแห่งคัมภีร์เป็นต้นของนิกายทั้ง ๕ นั้นแหละซ้ำอีก,

- ได้แก่พระชีณาสพประมาณจำนวน ๑,๐๐๐ ในครั้งตติยสังคายนา ได้กระทำการมีชำระเนื้อความแห่งคัมภีร์เป็นต้น แห่งนิกายทั้ง ๕ นั้นแหละซ้ำอีก,

- ได้แก่พระชีณาสพจำนวน ๑,๒๐๐ ที่เหลือ เว้นพระมหากัจจายนะ ชื่อ พระโบราณจารย์ ด้วยประการฉะนี้

๒๒. พระโบราณจารย์นั้นแหละ ชื่อ พระอรรถกถาจารย์

๒๓. พระคันถกถาจารย์ เป็นไหน ? ได้แก่อาจารย์หลายท่าน มีพระมหาพุกโฆสเป็นต้น ชื่อ พระคันถกถาจารย์

๒๔. พระอาจารย์ผู้มีชื่อทั้ง ๓ ชื่อ เป็นไหน ? ได้แก่พระมหากัจจายนะ มีชื่อทั้ง ๓ ชื่อ

๒๕. คัมภีร์อะไรบ้างที่พระมหากัจจายนะแต่งไว้ ? ได้แก่คัมภีร์ทั้ง ๖ นี้ คือ

๑. คัมภีร์กัจจายนะ

๒. คัมภีร์มหานิรุตติ

๓. คัมภีร์จุฬานิรุตติ

๔. คัมภีร์เนตติคัมภีร์

จุฬกัณถวงศ์

๕. คัมภีร์เปฏโกปเทศ

๖. คัมภีร์วณณนินิตี

๒๖. คัมภีร์อะไรบ้างที่อาจารย์หลายท่านได้แต่งไว้ ? ได้แก่

- ท่านพระคันทาจารย์ ได้แต่งคัมภีร์ชื่อว่า มหาอรรถกถา
- อาจารย์มหาภุรุษที ได้แต่งคัมภีร์ชื่อว่า ภุรุษที
- อาจารย์มหาปัจจรี ได้แต่งคัมภีร์ชื่อว่า มหาปัจจรี
- อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งอรรถกถาแห่งคัมภีร์ชื่อว่า ภุรุษที
- อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งอรรถกถาแห่งคัมภีร์ชื่อว่า มหาปัจจรี
- อาจารย์ชื่อ มหาพุทธโฆสะ ได้แต่งคัมภีร์ ๑๓ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. วิสุทฺธิมรรค

๒. อรรถกถาที่ขนิทาย ชื่อ สุมังคลวิลาสินี

๓. อรรถกถามัชฌิมนิกาย ชื่อ ปปัญจสุทนี

๔. อรรถกถาสังยุตตนิกาย ชื่อ สารัตถปกาสินี

๕. อรรถกถาอังคุตตรนิกาย ชื่อ มโนรทปุรณี

๖. อรรถกถาคัมภีร์วินัยทั้ง ๕ ชื่อ สมันตปาสาทิกา

๗. อรรถกถาคัมภีร์อภิธรรมทั้ง ๗ ชื่อ ปรมัตถกถา

๘. อรรถกถามาติกาที่เรียกว่า ปาติโมกข์ ชื่อ กังขาวิตรณี

๙. อรรถกถาธรรมบท

๑๐. อรรถกถาชาดก

๑๑. อรรถกถาขุททกปาฐะ

๑๒. อรรถกถาสุตตนิบาต

๑๓. อรรถกถาอปทาน

๒๗. อาจารย์ พุทธทัตตะ ได้แต่งคัมภีร์ ๔ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. คัมภีร์วินัยวินิจฉัน

๒. คัมภีร์อุตตรวินิจฉัน

แสดงอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์

๓

๓. คัมภีร์อภิธัมมวาทาร

๔. อรรถกถาพุทธวงศ์ ชื่อ มรุตตวิลาสินี

๒๘. อาจารย์ชื่อ **อานันทะ** ได้แต่งฎีกาชื่อว่า มุลฎีกา แห่งอรรถกถาคัมภีร์
อภิธรรมทั้ง ๗

๒๙. อาจารย์ชื่อ **ธรรมปาละ** ได้แต่งคัมภีร์ประมาณ ๑๔ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. อรรถกถาเนตติปกรณ์
๒. อรรถกถาอิติวุตตกะ
๓. อรรถกถาอุทาน
๔. อรรถกถาจริยาปิฎก
๕. อรรถกถาเถรคาถา
๖. อรรถกถาเถรีคาถา
๗. อรรถกถาวิมานวัตถุ ชื่อ วิมลวิลาสินี
๘. อรรถกถาเปตวัตถุ ชื่อ วิมลวิลาสินี
๙. ฎีกาวิสุทฺธิมรรค ชื่อ ปรมัตถมัชฺชุสา
๑๐. ฎีกาอรรถกถาทั้ง ๔ มีอรรถกถาที่ขมิกายเป็นต้น ชื่อ ลินตตปกาลินี
๑๑. ฎีกาอรรถกถาชาดก ชื่อ ลินตตปกาลินี
๑๒. ฎีกาอรรถกถาเนตติปกรณ์
๑๓. ฎีกาอรรถกถาพุทธวงศ์ ชื่อ ปรมัตถทีปนี
๑๔. อนุฎีกาแห่งฎีกาอรรถกถาอภิธรรม ชื่อ ลินตตวณณนา

๓๐. **บุรพาจารย์ ๒ ท่าน** ได้แต่ง

๑. ฎีกาจุฬินิรุตติ ชื่อ นิรุตติมัชฺชุสา และ
๒. คัมภีร์มหานิรุตติสังเขป

๓๑. อาจารย์ชื่อ **มหาวิชิตพุทธิ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ วินัยคณฐี

๓๒. อาจารย์ชื่อ **วชิรพุทธิ** ได้แต่งน्याสปกรณ์ชื่อ มุขมัตตทีปนี

๓๓. อาจารย์ชื่อ **จุฬวิชิตพุทธิ** ได้แต่งปกรณ์ ชื่อ อตถัพพชาชยาน

๓๔. อาจารย์ชื่อ **ทีปังกร** ได้แต่งปกรณ์ ๓ คัมภีร์ คือ

๑. รูปลัทธิปกรณ์
๒. ฎีการูปลัทธิ
๓. คัมภีร์ปรัชชมธุ

๓๕. อาจารย์ชื่อ **จูปัธรมปาละ** ผู้เป็นหัวหน้าศิษย์ของพระอาจารย์**อานันทะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ **ลัจฉลึงเขป**

๓๖. อาจารย์ชื่อ **กัสสปะ** ได้แต่งปกรณ์ ๔ คัมภีร์ คือ

๑. คัมภีร์โมหวิจเฉทนี
๒. คัมภีร์วิมตัจเฉทนี
๓. คัมภีร์พุททวงค์
๔. คัมภีร์อนาคตวงค์

๓๗. อาจารย์ชื่อ **มหานามะ** ได้แต่งอรรถกถาปฏิสัมภิทามรรค ชื่อ **ลัทธัมมปาสิณี**

๓๘. คัมภีร์ทั้ง ๖ นี้ คือ

๑. คัมภีร์ทีปวงค์
๒. คัมภีร์ญูปวงค์^๑
๓. คัมภีร์โพธิวงค์^๒
๔. คัมภีร์จูปวงค์
๕. คัมภีร์มทาวงค์ และ

๖. คัณฐีแห่งอรรถกถาปฏิสัมภิทามรรค

ท่านอาจารย์ทั้งหลายได้แต่งกันคนละคัมภีร์ ๆ

๓๙. อาจารย์ชื่อ **นวมทานามะ** (องค์ใหม่) ได้แต่งปกรณ์ชื่อ **นวมทาวงค์**

๔๐. อาจารย์ชื่อ **อุปเสนะ** ได้แต่งอรรถกถามหานิทเทศ ชื่อ **ลัทธัมมปัชโชติกา**

^๑ อาจารย์วาจิสสระเถระ เรียบเรียง ทำอยู่ที่ธรรมาคารของพระเจ้าปรักกมพาทู โดยรับอาราธนาพระปัตตฉีวราพาเถระ สำนักมหินทเสนปริเวณะ

^๒ แต่งที่เกาะลังกา

๔๑. อาจารย์ชื่อ โมคคัลลานะ ได้แต่งคัมภีร์ชื่อ โมคคัลลานพยากรณ์

๔๒. อาจารย์ชื่อ สังฆรักขิตะ ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สุโพธาลังการ

๔๓. อาจารย์ชื่อ วุตโตทยการะ ได้แต่ง

๑. ปกรณ์ชื่อ วุตโตทัย

๒. ปกรณ์ชื่อ สัมพันธจินดา

๓. นวฎีกาแห่งขุททลิกขา

๔๔. อาจารย์ชื่อ รัมมสิริ ได้แต่งปกรณ์ชื่อ ขุททลิกขา

๔๕. คัมภีร์ทั้ง ๒ นี้ คือ

๑. ปุราณฎีกาแห่งขุททลิกขา และ

๒. มุลลิกขาฎีกา

อาจารย์ทั้ง ๒ ท่านได้แต่งคนและคัมภีร์

๔๖. อาจารย์ชื่อ อนรุฑฐ ได้แต่งปกรณ์ทั้ง ๓ คัมภีร์ คือ

๑. คัมภีร์ปรมัตถวินิจจัย

๒. คัมภีร์นามรูปปริจเฉท

๓. คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ

๔๗. อาจารย์ชื่อ เขมะ ได้แต่งปกรณ์ชื่อ เขมะ

๔๘. อาจารย์ชื่อ สารีบุตร ได้แต่งคัมภีร์ทั้ง ๕ เหล่านี้ คือ

๑. ฎีกาอรรถกถาวินัย ชื่อ สารัตถทีปนี

๒. คัมภีร์วินัยสังคหปกรณ์

๓. ฎีกาวินัยสังคหะ

๔. ฎีกาอรรถกถาอังคุตตรนิกาย ชื่อ สารัตถมัญจุสา และ

๕. ปัญจิกาฎีกา

๔๙. อาจารย์ชื่อ พุทธนาคะ ได้แต่งฎีกากังขาวิตรณี ชื่อ วินัยตมัญจุสา

๕๐. อาจารย์ นวโมคคัลลานะ (องค์ใหม่) ได้แต่งปกรณ์ชื่อ อภิธานปทีปิกา

๕๑. อาจารย์ชื่อ วาจิสสระ ได้แต่งคัมภีร์ ๑๗ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. ฎีกาสุโฑธาลังการ ชื่อ มหาสามี
๒. คัมภีร์วุตโตทัยวิวรรณ์
๓. ฎีกาขุททลิกขา ชื่อ สุ่มงคลปสาทนี
๔. ฎีกาสัมพันธจินดา
๕. คัมภีร์พาลาวตาร
๖. ฎีกาบัญญัติกาแห่งโมคคัลลานพยากรณ์
๗. คัมภีร์โยควินิจฉัย
๘. ฎีกาวินัยวินิจฉัย
๙. ฎีกาอุตตรวินิจฉัย
๑๐. ฎีกาคัมภีร์นามรูปปริจเฉท
๑๑. คัมภีร์ปทรูปวิภาวนา คืออธิบายรูปบทแห่งอรรถแห่งคัพพ์
๑๒. ฎีกาเขมปกรณ
๑๓. คัมภีร์สีมาลังการ
๑๔. ฎีกามูลลิกขา
๑๕. คัมภีร์รูปารูปวิภาค
๑๖. คัมภีร์ปัจฉยสังคหะ
๑๗. ฎีกาสัจจลั้งเขป
๔๒. อาจารย์ชื่อ **สุ่มงคล** ได้แต่งปกรณ์ ๒ อย่าง คือ
 ๑. ฎีกาคัมภีร์อภิธัมมวาทาร ชื่อ อภิธัมมัตถวิลาสินี
 ๒. ฎีกาคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ ชื่อ อภิธัมมัตถวิภาวินี
๔๓. อาจารย์ชื่อ **พุทธปิยะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สารัตถสังคหะ
๔๔. อาจารย์ชื่อ **ธัมมกิตติ** ได้แต่งพระทันตธาตูปกรณ์
๔๕. อาจารย์ชื่อ **เมธังกร** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ ชินจริต
๔๖. อาจารย์ชื่อ **พุทธรักขิตะ** ได้แต่งคัมภีร์ ๒ คัมภีร์ คือ

๑. คัมภีร์ชินาลังการ และ

๒. ฎีกาคัมภีร์ชินาลังการ

๕๗. อาจารย์ชื่อ **อุปติสสะ** ได้แต่งอรรถกถาขนาดดวงศ์ ชื่อ อมตธร

๕๘. คัมภีร์ ๒๐ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. ฎีกาลีนตถปกาสินี แห่งกังขาวิตรณี

๒. คัมภีร์นิสันทะ

๓. คัมภีร์ธัมมานุสารณี

๔. คัมภีร์ญะยสันทติ

๕. ฎีกาคัมภีร์ญะยสันทติ

๖. คัมภีร์สุมหาวตาร

๗. คัมภีร์โลกบัญญัติปิภกรณ

๘. คัมภีร์ตถาคตูปัตติปิภกรณ

๙. คัมภีร์นลาฏฐาตุวันณนา

๑๐. คัมภีร์ลีหพัตตุ

๑๑. คัมภีร์ธัมมทีปกะ

๑๒. คัมภีร์ปฏิบัติสังคหะ

๑๓. คัมภีร์วิสุทฺธิมรรคคณฐี

๑๔. คัมภีร์อภิธรรมคณฐี

๑๕. คัมภีร์เนตติปิภกรณคณฐี

๑๖. คัมภีร์วิสุทฺธิมรรคจุฬฎีกา (สังเขปตถโชตนิ)

๑๗. คัมภีร์โสตัปปมาลินี

๑๘. คัมภีร์ปสาทชนนี

๑๙. คัมภีร์โอกาสโลกสุทฺธิ และ

๒๐. คัมภีร์นวฎีกาแห่งสุโพธาลังการ

พระอาจารย์ ๒๐ ท่าน แต่งกันคนละคัมภีร์

๕๙. อาจารย์ชื่อ **สัทธम्मสิริ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สัททตถเภทจินดา
๖๐. อาจารย์ชื่อ **เวเทหะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สมันตกุฎวัดณนา
๖๑. อาจารย์ชื่อ **จูปพุทธโมสะ** ได้แต่งปกรณ์ ๒ คัมภีร์ คือ
๑. คัมภีร์ชื่อ ชาตตถกีนิทาน
 ๒. คัมภีร์ชื่อ โสตตถกีนิทาน
๖๒. อาจารย์ชื่อ **รัฐฐपालะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ มธุรสวาหินี
๖๓. อาจารย์ชื่อ **สุภูติจันณะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ ลิงคัตถวิวรรณ์
๖๔. อาจารย์ชื่อ **อัคควังสะ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สัททนีติปกรณ์
๖๕. อาจารย์ชื่อ **วิมลพุทธิ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ มหาฎีกาแห่งนยาสปกรณ์
๖๖. อาจารย์ชื่อ **คุณสาคร** ได้แต่งปกรณ์ ๒ คัมภีร์ คือ (เมืองปะกัน ประเทศพม่า)
๑. คัมภีร์มุขมัตตตสาร และ
 ๒. ฎีกาแห่งมุขมัตตตสารนั้น
๖๗. อาจารย์ชื่อ **อภยะ** ได้แต่งมหาฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา
๖๘. อาจารย์ชื่อ **ญาณสาคร** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ ลิงคัตถวิวรรณ์ปกาสกะ
๖๙. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งปกรณ์ ๒ คัมภีร์ คือ
๑. คุพพิทตฎีกา
 ๒. พาล์ปปโพธน์
๗๐. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งมัชฌิมฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา
๗๑. อาจารย์ชื่อ **อุตตมะ** ได้แต่งปกรณ์ ๒ คัมภีร์ คือ
๑. ฎีกาพาลาวตาร
 ๒. ฎีกาลิงคัตถวิวรรณ์
๗๒. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งนวฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา
๗๓. **อำมาตย์**ท่านหนึ่ง ได้แต่งปกรณ์ ๓ คัมภีร์ คือ
๑. ฎีกาอภิธาน์ปปทีปิกา
 ๒. ฎีกาภาษามคธแห่งคัมภีร์ทนต์ปีปกรณ์

๓. ฎีกาภาษาสันสกฤตแห่งคัมภีร์โกล์ทชชน
๗๔. อาจารย์ชื่อ **ธรรมเสนาบดี** ได้แต่งปกรณ์ ๓ คัมภีร์ คือ
๑. คัมภีร์การิกา^๑
 ๒. คัมภีร์เอติมาสมีทีปิกา
 ๓. คัมภีร์มโนหระ
๗๕. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งฎีกาแห่งคัมภีร์การิกา
๗๖. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งฎีกาแห่งเอติมาสมีทีปิกา
๗๗. **พระเจ้าจสวรรคชา** ได้แต่ง
๑. ปกรณ์ชื่อ สัททพินทุ
 ๒. ปกรณ์ชื่อ ปรมัตถพินทุ
๗๘. อาจารย์ชื่อ **สัทธัมมคุรุ** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ สัททวุตติปกาสกะ
๗๙. อาจารย์ชื่อ **สารีบุตร** ได้แต่งฎีกาสัททวุตติปกาสกะ
๘๐. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งปกรณ์ ๓ คัมภีร์ คือ
๑. คัมภีร์กัจจายนนภท
 ๒. คัมภีร์กัจจายนสาร และ
 ๓. ฎีกาคัมภีร์กัจจายนสาร
๘๑. อาจารย์ชื่อ **นวมะรังกร**^๒ (องค์ใหม่) ได้แต่งปกรณ์ชื่อ โลกทีปกสาร
๘๒. อาจารย์ชื่อ **อัครบัณฑิต** ได้แต่งปกรณ์ชื่อ โลกูปัตติ
๘๓. อาจารย์ชื่อ **จีวะระ** ได้แต่งฎีกาแห่งคัมภีร์ซังฆทาสะกะ
๘๔. อาจารย์ชื่อ **สัทธัมมโชติपालะ**^๓ ได้แต่งคัมภีร์ ๘ คัมภีร์ คือ
๑. คัมภีร์มาติกัตถทีปนี
 ๒. คัมภีร์สังเขปวิถนณา ฎีกาอภิธัมมัตถสังคหะ

^๑ แต่งที่ วัดนันทะ หรือ อานันทะ เมืองปะกัน ประเทศพม่า.

^๒ พระสังฆราชชื่อ เม็งกร ครูของพระเจ้าลิไท้ แต่งที่เมืองมุตตะมะ.

^๓ ฉปะทะ. ฉปะทะ (ชื่อเดิม แปลว่า ผึ้ง).

๓. ฎีกาสีมาลังการ
๔. คัมภีร์วินัยสมุฏฐานที่ปนี
๕. คัมภีร์คัณฐิสาร
๖. คัมภีร์ปฎฐานคณนหานัย
๗. คัมภีร์สุตตนิเทศแห่งกัจจายนะ
๘. คัมภีร์ปาติโมกขวิโสธนี
๘๕. อาจารย์ชื่อ **นววิมลพุทธิ** (องค์ใหม่) ได้แต่งปกรณ์ชื่อ อภิธัมมปັນนรสถฐาน
๘๖. อาจารย์ชื่อ **นาคิตะ**° ได้แต่งปกรณ์ชื่อ ลัทธสารัตถชาลินี^๑
๘๗. อาจารย์ชื่อ **วิมลพุทธิ** ได้แต่งคัมภีร์ ๕ คัมภีร์เหล่านี้ คือ
 ๑. ฎีกาสัทธสารัตถชาลินี
 ๒. ฎีกากุตโตทัย
 ๓. อนุฎีกาแห่งอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ชื่อ ปรมัตถมัญจุสา
 ๔. ทศคัณฐีวัณณนา
 ๕. คัมภีร์วิริทคธมุขมถนทนฎีกา เป็นภาษามคธ
๘๘. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ได้แต่งนวนอนุฎีกาแห่งฎีกาบัญญัติปกรณ์
๘๙. อาจารย์ชื่อ **อริยวังสะ** ได้แต่งคัมภีร์ไว้ ๕ คัมภีร์เหล่านี้ คือ
 ๑. นวนอนุฎีกาชื่อ มณิสารมัญจุสา แห่งอภิธัมมัตถสังคหฎีกา
 ๒. นวนอนุฎีกาทวารกถาชื่อ มณิทีปะ
 ๓. คัมภีร์คัณถาภรณ์ (เมืองปันยะ หรือ วิชยปุระ ประเทศพม่า)
 ๔. คัมภีร์มหานิสสยะ และ
 ๕. คัมภีร์ชาติกวิโสธนะ
๙๐. อาจารย์ชื่อ **อุทุมพร** ได้แต่งฎีกาแห่งแปฏโกปเทศ

° ชันทกชิปะ (ชื่อเล่น).

^๑ แต่งที่เมืองปันยะ หรือ วิชยปุระ ประเทศพม่า ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระเจ้ากิตติสิหสุระ.

๙๑. คัมภีร์ ๒๐ คัมภีร์เหล่านี้ คือ

๑. ฎีกาอภิธรรมสังคหะ
๒. ฎีกาเปฏโกปเทศ
๓. คัมภีร์อรรถกถาจตุภาณวาร
๔. คัมภีร์มหาสารปกาสินี
๕. คัมภีร์มหาทีปนี
๖. คัมภีร์สารัตถทีปนี
๗. คัมภีร์คติปกรณ์
๘. คัมภีร์หัตถสาร
๙. คัมภีร์ภุมมสังคหะ
๑๐. คัมภีร์ภุมมนิทเทศ
๑๑. คัมภีร์ทลวัตถุ
๑๒. คัมภีร์กายวิวัตติ
๑๓. คัมภีร์ฎีกากายวิวัตติ
๑๔. คัมภีร์โชตนนिरูตติ
๑๕. คัมภีร์วิวัตติกถา
๑๖. คัมภีร์สัทธัมมมาลินี
๑๗. คัมภีร์ปัจจุจติวัฒนนา
๑๘. คัมภีร์พาลจิตตปโปธน์
๑๙. นวัฏฐกถาแห่งธัมมจักกสูตร และ
๒๐. ฎีกาแห่งทนต์ธาตูปกรณ์

ท่านอาจารย์ต่างองค์ได้แต่งไว้

๙๒. ยังมีปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งบัณฑิตได้แต่งไว้ในที่ต่าง ๆ มีลังกาทวีปเป็นต้น
ประมาณ ๒๕ เรื่องอย่างนี้ คือ

๑. คัมภีร์สัทธัมมโฆปายนะ
๒. ฎีกาแห่งปกรณ์พาล์ปปโพชน์
๓. นวฎีกาแห่งปกรณ์ชินาลังการ
๔. คัมภีร์ลึงคัตถวินิจจัย
๕. คัมภีร์ปาติโมกขวิวรรณ์
๖. คัมภีร์ปรมัตถกถาวิวรรณ์
๗. คัมภีร์สมันตปาสาทิกาวิวรรณ์
๘. คัมภีร์จตุภาคฎีกากถาวิวรรณ์
๙. คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหวิวรรณ์
๑๐. คัมภีร์ลัจจังเขปวิวรรณ์
๑๑. คัมภีร์สัททตถาพจินดาวิวรรณ์
๑๒. คัมภีร์สัททวุตติวิวรรณ์
๑๓. คัมภีร์กัจจายนสารวิวรรณ์
๑๔. คัมภีร์กัจจายนวิวรรณ์
๑๕. คัมภีร์ฎีกาวิวรรณ์แห่งอภิธัมมัตถสังคหะ
๑๖. คัมภีร์วิวรรณ์แห่งมหาเวสสันดรชาดก
๑๗. คัมภีร์ลัทธิกามิตะ
๑๘. นวฎีกาแห่งมหาเวสสันดรชาดก
๑๙. คัมภีร์ปฐมสมโพธิ
๒๐. คัมภีร์โลกนีติ
๒๑. คัมภีร์พุทธโฆสาจริยนิทาน
๒๒. คัมภีร์มิลินทปัญหาวัดณณา
๒๓. คัมภีร์จตุรารักขา
๒๔. อรรถกถาแห่งจตุรารักขา
๒๕. นวฎีกาแห่งลัททวุตติปกรณ์

๙๓. ๑. สัมพุทธะคาถา
๒. นรเทวนามคาถา
๓. ยथाหเว จิวรัตถิกาถา
๔. วีสติโหวาทคาถา
๕. ทานสัตถริ สีสัตถริ สัพพทานวัณณนา
๖. อนันตพุทธวันทนาคาถา
๗. อัญญวีสติพุทธวันทนาคาถา
๘. อตีตานาคตปัจจุบันนพุทธวันทนาคาถา
๙. อสีติมหาสาวกวันทนาคาถา
๑๐. นวทรคุณวัณณนา

พุทธปณามคาถาดังกล่าวมานี้ บัณฑิตทั้งหลายได้แต่งในที่ต่าง ๆ มีลังกาเป็นต้น

ปริจเฉทที่ ๒

ชื่อว่า คันถการกาจริยทีปกะ แสดงอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์
ในจุฬัคนวงค์ จบแล้วด้วยประการฉะนี้

ปริเฉทที่ ๓

แสดงถิ่นฐานที่เกิดของอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์

๙๔. ก็ในบรรดาอาจารย์ทั้งหลาย อาจารย์ชาวชมพูทวีปก็มี อาจารย์ชาวลังกาทวีปก็มี อาจารย์ชาวชมพูทวีปเป็นไหน ? อาจารย์ชาวลังกาทวีปเป็นไหน ?

๙๕. พระมหากัจจายนะเป็นอาจารย์ชาวชมพูทวีป ก็ท่านเป็นบุโรहितของพระเจ้าจันทรปัชโชต ในกรุงอุชเชนี แคว้นอวันตี เห็นโทษแห่งกามทั้งหลาย ละฆรวาสบวชในพระศาสนาของพระศาสดา ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวแล้วในหนหลัง

๙๖. อาจารย์ทั้ง ๕ คือ พระมหากัจจายนะ พระมหาปัจจริกาจารย์ พระมหากุรุณฑิกาจารย์ พระอาจารย์ไม่ปรากฏนามอีก ๒ ท่าน ชื่อว่าอาจารย์ชาวลังกาทวีป ได้ยินว่า ท่านเหล่านั้นได้มีมาช้านานก่อนอาจารย์พุทธโฆสะด้วยซ้ำ

๙๗. อาจารย์มหาพุทธโฆสะ เป็นชาวชมพูทวีป ได้ยินว่า ท่านเป็นบุตรพราหมณ์เกลี ผู้เป็นบุโรहितของพระเจ้าสังคมะ ในแคว้นมคธ บวชในพระศาสนาของพระศาสดา ไปยังลังกาทวีป ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวในหนหลัง

๙๘. อาจารย์ ๑๑ ท่านเหล่านี้ คือ

๑. อาจารย์พุทธทัตตะ
๒. อาจารย์อานันทะ
๓. อาจารย์ธรรมปาละ
๔. บุรพจารย์อีก ๒ ท่าน
๕. อาจารย์มหาชิรพุทธิ
๖. อาจารย์วิมลพุทธิ
๗. อาจารย์จุฬชิรพุทธิ
๘. อาจารย์ทีปังกร
๙. อาจารย์จุฬธรรมปาละ
๑๐. อาจารย์กัสสปะ

เป็นอาจารย์ชาวชมพูทวีป ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวในหนังสือ

๙๙. อาจารย์ ๕๑ ท่านเหล่านี้ คือ

๑. อาจารย์มหานามะ
๒. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๖ ท่าน
๓. อาจารย์จุกพินามะ
๔. อาจารย์อุปเสนะ
๕. อาจารย์โมคคัลลณะ
๖. อาจารย์สังฆรักขิตะ
๗. อาจารย์วุตโตทหยการะ
๘. อาจารย์ธัมมสิริ
๙. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๒ ท่าน
๑๐. อาจารย์อนรุฑ์
๑๑. อาจารย์เขมะ
๑๒. อาจารย์สารีบุตร
๑๓. อาจารย์พุทธนาคะ
๑๔. อาจารย์จุกพินามะ
๑๕. อาจารย์วาจิสสระ
๑๖. อาจารย์สุมังคละ
๑๗. อาจารย์พุทธปิยะ
๑๘. อาจารย์ธัมมกิตติ
๑๙. อาจารย์เมธังกร
๒๐. อาจารย์พุทธรักขิตะ
๒๑. อาจารย์อุปติสสะ
๒๒. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๒๐ ท่าน
๒๓. อาจารย์สัทธัมมสิริ

- ๒๔. อาจารย์เวเทหะ
- ๒๕. อาจารย์จูปุททโฆสะ
- ๒๖. อาจารย์รัฎฐपालะ

เป็นอาจารย์ชาวลังกาทวีป

- ๑๐๐. อาจารย์ ๒๓ ท่านเหล่านี้ คือ
 - ๑. อาจารย์สุภูติจันทนะ
 - ๒. อาจารย์อัคควังสะ
 - ๓. อาจารย์วิมลพุทธิ
 - ๔. อาจารย์คุณสาคร
 - ๕. อาจารย์อภยะ
 - ๖. อาจารย์ญาณสาคร
 - ๗. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๒ ท่าน
 - ๘. อาจารย์อุตตมะ
 - ๙. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ
 - ๑๐. มหาอำมาตย์จตุรงคพล
 - ๑๑. อาจารย์ธรรมเสนาบดี
 - ๑๒. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๒ ท่าน
 - ๑๓. พระเจ้าจสวา
 - ๑๔. อาจารย์สัทธัมมคุรุ
 - ๑๕. อาจารย์สารีบุตร
 - ๑๖. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๑ ท่าน
 - ๑๗. อาจารย์นวมะชังกร (องค์ใหม่)
 - ๑๘. อาจารย์อัครบัตถิต
 - ๑๙. อาจารย์จีวะระ
 - ๒๐. อาจารย์สัทธัมมโชติपालะ

แสดงถิ่นฐานที่เกิดของอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์

๒๓

๒๑. อาจารย์นวนวิมลพุทธิ (องค์ใหม่)

เป็นอาจารย์ชาว**ชมพูทวีป** ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวแล้วในหนหลัง ใน **อริมหทนคร** ที่เรียกว่า **พุกาม**

๑๐๑. อาจารย์นวนวิมลพุทธิ (องค์ใหม่) เป็นชาว**ชมพูทวีป** ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวแล้วในเมือง**ปinya**

๑๐๒. อาจารย์ ๒ ท่านเหล่านี้ คือ

๑. อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๑ ท่าน

๒. อาจารย์อริยวงสะ

เป็นชาว**ชมพูทวีป** ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวแล้วในหนหลัง ในเมือง**อวันตี**
ชนบท

๑๐๓. อาจารย์ ๒๐ ท่านไม่ปรากฏชื่อ เป็นชาว**ชมพูทวีป** ได้แต่งคัมภีร์มีประการดังกล่าวแล้วในหนหลัง ในเมือง**กัญจิปุระ** เป็นต้น

ปริจเฉทที่ ๓

ชื่อว่า **อาจริยสัตยชาติฐานทีปกะ** แสดงถิ่นฐานที่เกิดของอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์
ในคัมภีร์**จุฬคันถวงศ์** จบแล้วด้วยประการฉะนี้

ปริจเฉทที่ ๔

แสดงอาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งตั้งคัมภีร์

๑๐๔. ก็คัมภีร์ที่อาจารย์ทั้งหลายแต่งตั้งโดยได้รับอาราธนา ก็มี อาจารย์ทั้งหลาย แต่งโดยมิได้รับอาราธนา ก็มี คัมภีร์อะไรบ้างแต่งตั้งโดยได้รับอาราธนา ? คัมภีร์อะไรบ้าง แต่งโดยมิได้รับอาราธนา ?

๑๐๕. ๑. คัมภีร์มหาทักษายนะ
๒. คัมภีร์มหาอรรคกถา
๓. คัมภีร์มหาปัจจวี
๔. คัมภีร์มหาภุรุษที
๕. คัมภีร์อรรคกถามหาปัจจวี
๖. คัมภีร์อรรคกถามหาภุรุษที

รวม ๖ คัมภีร์นี้ ท่านอาจารย์ทั้งหลายแต่งตั้งไว้เพื่อประโยชน์ให้พระศาสนารุ่งเรือง เพื่อความดำรงอยู่แห่งพระสัทธรรม โดยอัตโนมัติ

๑. คัมภีร์ที่ท่านอาจารย์พุทธโฆสะแต่ง

๑๐๖. ส่วนในบรรดาคัมภีร์ของพระอาจารย์พุทธโฆสะ :-

๑. คัมภีร์วิสุทธิมรรค อาจารย์พุทธโฆสะได้แต่งโดยได้รับอาราธนาพระ
เถระชื่อ สังฆปาละ
๒. คัมภีร์อรรคกถาที่ฌนิกาย อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อ ทาฐานาคะ
๓. คัมภีร์อรรคกถามัชฌิมนิกาย อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับ
อาราธนาพระเถระชื่อ พุทรมิตตะ

๔. คัมภีร์อรรถกถาสังยุตตนิกาย อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับ
อาราธนาพระเถระชื่อ **โชติปาละ**
๕. คัมภีร์อรรถกถาอังคุตตรนิกาย อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับ
อาราธนาพระเถระชื่อ **ภททันตะ** กับทั้ง **อาชีวก**
๖. คัมภีร์อรรถกถาชื่อ สมนตปาสาทิกา อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้
รับอาราธนาพระเถระชื่อ **พุทธสิริ**
๗. คัมภีร์อรรถกถาแห่งคัมภีร์อภิธรรมทั้ง ๗ อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดย
ได้รับอาราธนาพระภิกษุชื่อ **จูฬพุทธโฆสะ**
๘. คัมภีร์อรรถกถาธรรมบท อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อ **กุมารกัสสปะ**
๙. คัมภีร์อรรถกถาชาดก อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระ ๓ องค์ คือ **พระอรรถทัสสี** **พระพุทธมิตตะ** และ **พระพุทธปิยะ**
๑๐. คัมภีร์อรรถกถาขุททกปาฐะ คัมภีร์อรรถกถาสุตตนิบาต อาจารย์
พุทธโฆสะ ได้แต่งโดยอัทธโนมติ
๑๑. คัมภีร์อรรถกถาอปทาน อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระ ๕ องค์ ผู้รู้ในกายทั้ง ๕
๑๒. คัมภีร์กัณฑ์ชาตรี อรรถกถาปาติโมกข์ อาจารย์พุทธโฆสะแต่งโดย
ได้รับอาราธนาพระเถระชื่อ **โสณะ**

แสดงคัมภีร์ที่อาจารย์พุทธโฆสะแต่ง จบ

๒. คัมภีร์ที่อาจารย์พุทธทัตตะแต่ง

๑๐๗. กีบรรดาคัมภีร์ของอาจารย์พุทธทัตตะ :-

๑. คัมภีร์วินัยวินิจจัย อาจารย์พุทธทัตตะแต่งโดยได้รับอาราธนาพระ
เถระชื่อ **พุทธสีหะ** ผู้เป็นศิษย์ของตน

๒. คัมภีร์อุตตรวินิจจัย อาจารย์พุทธทัตตะแต่งโดยได้รับอาราธนาพระ
เถระชื่อ **สังฆปาละ**

๓. คัมภีร์ชื่อว่า อภิธัมมมาตาร อาจารย์พุทธทัตตะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อ **สุมตี** ผู้เป็นศิษย์ของตน

๔. คัมภีร์อรรถกถาพุทธวงศ์ อาจารย์พุทธทัตตะแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อ **พุทธสีหะ** นั้นแหละ

๕. คัมภีร์ชินาลังการ อาจารย์พุทธทัตตะแต่งโดยได้รับอาราธนาพระเถระ
ชื่อ **สังฆปาละ**

แสดงคัมภีร์ที่อาจารย์พุทธทัตตะแต่ง จบ

๓. คัมภีร์ที่อาจารย์อานันทะแต่ง

๑๐๘. คัมภีร์ฎีกาอรรถกถาอภิธรรม ชื่อว่า มุลฎีกา อาจารย์อานันทะแต่งโดย
ได้รับอาราธนาพระเถระชื่อ **พุทธมิตตะ**

๔. คัมภีร์ที่อาจารย์ธรรมปาละแต่ง

๑๐๙. คัมภีร์อรรถกถาเนตติปกรณ์ อาจารย์ธรรมปาละแต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อ **ธรรมรักขิตะ**

๑. คัมภีร์อรรถกถาอิติวุตตกะ

๒. คัมภีร์อรรถกถาอุทาน

๓. คัมภีร์อรรถกถาจริยาปิฎก

๔. คัมภีร์อรรถกถาเถรคาถา

๕. คัมภีร์อรรถกถาเถรีคาถา

๖. คัมภีร์อรรถกถาวิมานวัตถุ

๗. คัมภีร์อรรถกถาเปตวัตถุ

รวมเป็น ๗ คัมภีร์นี้ อาจารย์ธรรมปาละแต่งโดยอัทธโนมติ

๑๑๐. คัมภีร์ฎีกากวีสุทิมรรค อาจารย์ธรรมปาละแต่งโดยได้รับอาราธนาพระ
เถระชื่อ **ทาสฺวานาคะ**

๑. คัมภีร์ฎีกากอรรธกถาทั้ง ๔ มีอรรธกถาที่ขนิกายเป็นต้น
๒. คัมภีร์อนุฎีกากอรรธกถาภิธรรม
๓. คัมภีร์ฎีกากอรรธกถาชาดก
๔. คัมภีร์ฎีกากอรรธกถาเนตติปกรณ์
๕. คัมภีร์ฎีกากอรรธกถापุทธวงศ์

รวมเป็น ๕ คัมภีร์นี้ อาจารย์ธรรมปาละแต่งโดยอัทธโนมัตติ

แสดงคัมภีร์ที่อาจารย์ธรรมปาละแต่ง จบ

๑๑๑. ๑. คัมภีร์ฎีกาจูฬนิรุตติ ชื่อ นิรุตติมัญชุสา
๒. คัมภีร์ชื่อ มหานิรุตติสังเขป

ท่านบูรพาจารย์ได้แต่งกันคนละส่วน ๆ โดยอัทธโนมัตติ

๑๑๒. คัมภีร์ชื่อ วินัยคณฐี แห่งวินัยปกรณ์ทั้ง ๕ ท่านอาจารย์**มหาวิชิตปุทธิ**
แต่งโดยอัทธโนมัตติ

๑๑๓. คัมภีร์ชื่อ มุขมัตตททีปนี ที่เรียกว่า นยาส ท่านอาจารย์**วิชิตปุทธิ** แต่ง
โดยอัทธโนมัตติ

๑๑๔. คัมภีร์ชื่อ อรรถพิยาขยาน ท่านอาจารย์**จูฬวิชิตปุทธิ** แต่งโดยอัทธโนมัตติ

๑๑๕. ๑. คัมภีร์รูปสิทธิ
๒. คัมภีร์ฎีกาแห่งคัมภีร์รูปสิทธิ
๓. คัมภีร์ปัชชมธุ

ท่านอาจารย์**ทีปังกร** แต่งโดยอัทธโนมัตติ

๑๑๖. คัมภีร์ชื่อ สัจจสังเขป ท่านอาจารย์**จูฬธรรมปาละ** แต่งโดยอัทธโนมัตติ

๑๑๗. ๑. คัมภีร์โมหวิจเฉทนี
๒. คัมภีร์วิมตติจเฉทนี

ท่านอาจารย์กัสสปะ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๑๘. คัมภีร์อรรถกถาปฏิสัมภิทามรรค ท่านอาจารย์มหานามะ แต่งโดยได้
รับการอาราธนาอุบาสกชื่อว่า มหานามะ

๑๑๙. ๑. คัมภีร์ที่ปวงค์
๒. คัมภีร์ฎปวงค์
๓. คัมภีร์โพธิวงค์
๔. คัมภีร์จุฬวงค์
๕. คัมภีร์โบราณมทาวงค์ (ฉบับเก่า) และ
๖. คัมภีร์อรรถกถาแห่งปฏิสัมภิทามรรค

รวมเป็น ๖ คัมภีร์นี้ ท่านอาจารย์ ๖ ท่านแต่งกันคนละคัมภีร์โดยอัทโณมัตติ

๑๒๐. คัมภีร์นวมทาวงค์ (ฉบับใหม่) ท่านอาจารย์จุฬมทานามะ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๑. คัมภีร์อรรถกถาหานิทเทศ ชื่อว่า สัทธัมมปัชโชติกา ท่านอาจารย์
อุปเสนะ แต่งโดยได้รับอาราธนาพระเถระชื่อว่า เทวะ

๑๒๒. คัมภีร์โมคคัลลานพยากรณ์ ท่านอาจารย์โมคคัลลานะ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๓. คัมภีร์ชื่อ สุโพธาลังการ ท่านอาจารย์สังฆรักขิตะ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๔. คัมภีร์วุตโตทัย อาจารย์วุตโตทยการะ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๕. คัมภีร์ชื่อว่า ชุททลิกขา ท่านอาจารย์ธัมมสิริ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๖. ๑. โบราณชุททลิกขาฎีกา (ฉบับเก่า) และ
๒. มุลลิกขาฎีกา

รวมเป็น ๒ คัมภีร์ อาจารย์ ๒ ท่านไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๗. คัมภีร์ชื่อ ปรมัตถวินิจฉัย ท่านอาจารย์อนุรุทธ์ แต่งโดยได้รับอาราธนา
พระเถระชื่อว่า สังฆรักขิตะ

๑๒๘. คัมภีร์ชื่อ นามรูปปริจเฉท อาจารย์อนุรุทธ์ แต่งโดยอัทโณมัตติ

๑๒๙. คัมภีร์ชื่อ อภิธัมมัตถสังคหะ อาจารย์อนุรุทธ์ แต่งโดยได้รับอาราธนา
อุบาสกชื่อ นัมพะ

๑๓๐. คัมภีร์ชื่อ เขมะ ท่านอาจารย์เขมะ แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๓๑. ๑. คัมภีร์ฎีกาอรรถกถาวินัย ชื่อว่า สารัตถทีปนี

๒. คัมภีร์วินัยสังคหะ

๓. คัมภีร์ฎีกาวินัยสังคหะ

๔. คัมภีร์นวฎีกาอรรถกถาอังคตตรนิกาย

รวมเป็น ๔ คัมภีร์ อาจารย์**สารีบุตร** แต่งโดยได้รับอาราธนาพระเจ้า**ปรักกมพาหุ** ผู้เป็นใหญ่ในลังกาทวีป

๑๓๒. คัมภีร์ฎีกาชื่อ ปัญจิกา แห่งคัพพศาสตร์สันสกฤต ท่านอาจารย์**สารีบุตร** แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๓๓. คัมภีร์ฎีกากังขาวิตรณี ชื่อ วินยัตถมัญชูลา ท่านอาจารย์**พุทธนาคะ** แต่งโดยได้รับอาราธนาพระเถระชื่อว่า **สุเมธะ**

๑๓๔. คัมภีร์ชื่อ อภิธาน์ปทีปิกา ท่านอาจารย์**จูฬโมคคัลลานะ** แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๓๕. ๑. ฎีกาชื่อ มหาสามี แห่งสุโฆธาลังการ

๒. คัมภีร์วุตโตทัยวิวรรณ์

รวมเป็น ๒ คัมภีร์นี้ ท่าน**วาจิสสระ** แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๓๖. คัมภีร์ฎีกากบับใหม่ชื่อว่า **สุมังคลปสาหนี** แห่งขุททลิกา ท่านอาจารย์**วาจิสสระ** แต่งโดยรับอาราธนา**พระสุมังคละ**

๑๓๗. ๑. ฎีกาคัมภีร์สัมพันธจินดา

๒. คัมภีร์พาลาวตาร

๓. ฎีกาโมคคัลลานพยากรณ์

คัมภีร์ดังกล่าวนี้ ท่านอาจารย์**วาจิสสระ** แต่งโดยได้รับอาราธนาพระเถระ ๓ องค์ คือ **พระสุมังคละ** **พระพุทธมิตตะ** **พระมหากัสสปะ** และอุบาสกชื่อ **ธัมมกิตติ** กับ **วานิชชภาตอุบาสก**.

๑๓๘. ๑. ฎีกาคัมภีร์นามรูปปริเฉท
 ๒. คัมภีร์ปทรูปวิภาวนาแห่งศัพทศาสตร์
 ๓. ฎีกาเขมปกรณ
 ๔. คัมภีร์สีมาลังการ
 ๕. ฎีกามูลลิกษา
 ๖. คัมภีร์รูปารูปวิภาค
 ๗. คัมภีร์ปัจจยสังคหะ

รวมเป็น ๗ คัมภีร์ ท่านอาจารย์**วาจิสสระ** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๓๙. คัมภีร์ฎีกาสัจจสังเขป ท่าน**วาจิสสระ** แต่งโดยได้รับอาราธนาพระเถระ

ชื่อ สารีบุตร

๑๔๐. ๑. ฎีกาอภิธัมมวารตาร
 ๒. ฎีกาอภิธัมมัตถสังคหะ

รวมเป็น ๒ คัมภีร์นี้ ท่านอาจารย์**สุมังคละ** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๔๑. คัมภีร์ชื่อ สารัตถสังคหะ ท่าน**พุทธปิยะ** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๔๒. ปกรณ์ชื่อ ทันทธาตฺวณณนา ท่านอาจารย์ชื่อ **ธัมมกิตติ** แต่งโดยได้รับ
 อาราธนาท่าน**เสนาบดี**ของพระราชอาชู้เป็นใหญ่ในลังกาทวีป

๑๔๓. ปกรณ์ชื่อ ชินจริต ท่านอาจารย์**เมธังกร** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๔๔. ๑. คัมภีร์ชินาลังการ
 ๒. ฎีกาคัมภีร์ชินาลังการ

ท่านอาจารย์**พุทธรักขิตะ** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๔๕. อรรถกถาอนาคตวงศ์ ท่านอาจารย์**อุปติสสระ** แต่งโดยอัครโนมัติ

๑๔๖. ๑. ฎีกากังขาวิตรณีนีชื่อ สิ้นตถปกาสินี
 ๒. คัมภีร์นิสันเทหะ
 ๓. คัมภีร์ธัมมานุสารณีนี
 ๔. คัมภีร์ญะยยสันทติ

แสดงอาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งคัมภีร์

๓๑

๕. ฎีกาคัมภีร์ญะยยสันทติ
๖. คัมภีร์สุ่มหาวดาร
๗. คัมภีร์โลกปัญญตติปกรณ
๘. คัมภีร์ตถาคตูปตติปกรณ
๙. คัมภีร์นลาฏฐาตวณณนา
๑๐. คัมภีร์สีหพัตถุ
๑๑. คัมภีร์ธัมมทีปกะ
๑๒. คัมภีร์ปฏิบัติสังคหะ
๑๓. คัมภีร์คัณฐีแห่งวิสุทธีมรรค
๑๔. คัมภีร์อภิธรรมคัณฐี
๑๕. คัมภีร์คัณฐีเนตติปกรณ
๑๖. จูฬฎีกาวิสุทธีมรรค
๑๗. คัมภีร์โสตัปปมาลินี
๑๘. คัมภีร์ปสาทชนนี
๑๙. คัมภีร์โอกาสโลกสุทนี
๒๐. นวฎีกาสุโพธาลังการ

รวมเป็น ๒๐ คัมภีร์นี้ อาจารย์ ๒๐ ท่าน แต่งกันคนละคัมภีร์โดยอัตโนมัติ

๑๔๗. ปกรณชื่อ สัททตถภทจินดา ท่านอาจารย์**สัทธัมมสิริ** แต่งโดยอัตโนมัติ*

๑๔๘. ปกรณชื่อ สมันตกุฎวณณนา ท่านอาจารย์**เวททะ** แต่งโดยได้รับ

อาราธนาพระเถระชื่อ **ราหุล**

๑๔๙. ปกรณ ๒ อย่าง คือ

๑. ชาตัตถกีนีทาน

๒. โสตัตถกีนีทาน

* แต่งที่เมืองปะกัน หรือ อริมีทนะ ประเทศพม่า.

ท่านอาจารย์**จุฬพัทรโฆสะ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๐. ปกรณ์ชื่อ มธฺรสวาทินี อาจารย์**รัฐภูปาละ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๑. ปกรณ์ชื่อ ลิงคัตถวิวรรณ์ อาจารย์**สุภูติจันทนะ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๒. คัมภีร์สัททนีติปกรณ์ อาจารย์**อัคควังสะ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๓. ฎีกานยาสปกรณ์ชื่อ มหาฎีกา อาจารย์**วิมลพุทธิ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๔. คัมภีร์มุขมัตตสาร อาจารย์**คุณสาคร** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๕. ฎีกามุขมัตตสาร อาจารย์**คุณสาคร** แต่งโดยได้รับอาราธนา**พระสังฆเถระ**

ผู้เป็นครูของพระธรรมราชา พระนามว่า **จสวา** ผู้ถึงพร้อมด้วยสุตะ

๑๕๖. คัมภีร์มหาฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา อาจารย์**อภยะ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๗. ปกรณ์ชื่อ ลิงคัตถวิวรรณปกาสกะ อาจารย์**ญาณสาคร** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๘. ปกรณ์ ๒ คือ

๑. คุฬหัตถฎีกา

๒. คัมภีร์พาล์ปโปธน์

อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๕๙. คัมภีร์มัชฌิมฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๖๐. ฎีกาพาลาวตาร อาจารย์**อุตตมะ** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๖๑. นวฎีกาแห่งสัททตถเภทจินดา อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๖๒. ฎีกา ๒ คือ

๑. ฎีกาแห่งคัมภีร์อิธิธาน์ปทีปิกา

๒. ฎีกาภาษามคธแห่งคัมภีร์ทัณฑีปกรณ์

อำมาตย์ท่านหนึ่งของพระราชา พระนามว่า **สีหสูร** แต่งโดยอัทธโนมัติ

๑๖๓. ฎีกาแห่งคัมภีร์โกศลทชน อำมาตย์ท่านนั้นเหมือนกัน แต่งโดยได้รับเชิญ

พระเถระชื่อ **ปาสาทิกะ**

แสดงอาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งคัมภีร์

๓๓

๑๖๔. ปกรณ์ชื่อ การิกา อาจารย์ธรรมเสนาบดี แต่งโดยรับอาราธนาภิกษุชื่อ
ญาณคัมภีระ

๑๖๕. ๑. ปกรณ์ชื่อ เอติมาสมิทีปิกา และ

๒. ปกรณ์ชื่อ มโนหระ

อาจารย์ธรรมเสนาบดีองค์นั้นเหมือนกัน แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๖๖. ฎีกาแห่งปกรณ์การิกา อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๖๗. ฎีกาแห่งเอติมาสมิทีปิกา อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๖๘. ๑. คัมภีร์ลัททพินทุปกรณ์

๒. คัมภีร์ปรมัตถพินทุปกรณ์

พระเจ้าจสวา ทรงแต่งโดยอัทโณมัติ

๑๖๙. ปกรณ์ชื่อ สัททวุตติปกาสกะ อาจารย์ชื่อ สัทธัมมคुरु แต่งโดยได้รับ
อาราธนาภิกษุไม่ปรากฏชื่อ

๑๗๐. ฎีกापกรณ์สัททวุตติปกาสกะ อาจารย์สารีบุตร แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๗๑. ปกรณ์ ๓ คือ

๑. คัมภีร์กัจจายนสาร

๒. คัมภีร์กัจจายนเภท

๓. ฎีกากัจจายนสาร

อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๗๒. ปกรณ์ชื่อ โลกที่ปกสาร ท่านอาจารย์นวเมธังกร (องค์ใหม่) แต่งโดย
อัทโณมัติ

๑๗๓. โลกูปัตติปกรณ์ อาจารย์อัครบัณฑิต แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๗๔. ฎีกามคธแห่งคัมภีร์ขังฆทาสกะ อาจารย์จิวัระ แต่งโดยอัทโณมัติ

๑๗๕. ๑. คัมภีร์มาติกัตถทีปนี

๒. ฎีกาแห่งสิมालังการ

๓. คัมภีร์คัณฐีสาร

๔. คัมภีร์ปฎิฐานคณน้านัย

๕. คัมภีร์ปาติโมกขวิโสธนี

รวม ๕ ปกรณ์นี้ อาจารย์**สัทธัมมโชติปาละ** แต่งโดยอัทโนมัติ

๑๗๖. คัมภีร์สังเขปวัณณนา อาจารย์**สัทธัมมโชติปาละ**องค์นั้นเหมือนกัน แต่งโดยได้รับอาราธนาพระราชารู้เป็นใหญ่ในชมพูทวีป พระนามว่า **มหาวิชัยพาหุ**

๑๗๗. คัมภีร์สุตตนิเทศแห่งกัจจายนะ อาจารย์**สัทธัมมโชติปาละ** แต่งโดยได้รับอาราธนา**พระธัมมจารีเถระ** ผู้เป็นศิษย์ของตน

๑๗๘. ปกรณ์ชื่อ วินัยสมุฎฐานทีปนี อาจารย์**สัทธัมมโชติปาละ** แต่งโดยได้รับอาราธนา**พระสังฆเถระ** ผู้เป็นครูของตนนั่นเอง

๑๗๙. ก็ปกรณ์ทั้ง ๗ (ข้อ ๑๗๕, ๑๗๗, ๑๗๘) อาจารย์**สัทธัมมโชติปาละ**นั้น แต่งในเมืองพุกาม คัมภีร์สังเขปวัณณนาอย่างเดียว แต่งในลังกาทวีป

๑๘๐. ปกรณ์ชื่อ อภิธัมมปันนรสถฐานวัณณนา อาจารย์**นววิมลพุทธิ** แต่งโดยอัทโนมัติ

๑๘๑. ปกรณ์ชื่อ สัททสารัตถชาลินี อาจารย์**นาคิตะ** แต่งโดยอัทโนมัติ

๑๘๒. ฎีกาแห่งสัททสารัตถชาลินี อาจารย์**วิมลพุทธิ** แต่งโดยได้รับอาราธนา**พระสังฆราช** ผู้เป็นครูของพระราชานันนยะนคร

๑๘๓. ๑. ฎีกาจุดโตทัย

๒. นวฎีกาชื่อ ปรมัตถมัญชุสา แห่งอภิธัมมัตถสังคหฎีกา

๓. ปกรณ์ชื่อ ทสคัณฐีวัณณนา

๔. คัมภีร์วิทธรมุขมัตถนฎีกา เป็นภาษามคธ

รวม ๔ ปกรณ์นี้ ท่านอาจารย์**วิมลพุทธิ**องค์นั้นเหมือนกัน แต่งโดยอัทโนมัติ

๑๘๔. นวอนฎีกาแห่งฎีกาปัจจุปกรณ์ อาจารย์**ไม่ปรากฏชื่อ** แต่งโดยอัทโนมัติ

๑๘๕. ๑. นวอนฎีกาชื่อ มณีสารมัญชุสา

๒. นวอนฎีกาแห่งทวารกถา ชื่อ มณิทีปะ

๓. คัมภีร์คันทถาภรณ์

๔. คัมภีร์มหานิสสยะ

๕. คัมภีร์ชาตกวิโสธนะ

รวม ๕ คัมภีร์นี้ อาจารย์อริยวงษะ แต่งโดยอัทโธมัตติ

๑๘๖. ฎีกาคัมภีร์เปฏโกปเทส ท่านอาจารย์อุทุมพร แต่งโดยอัทโธมัตติ

๑๘๗. ๑. อรรถกถาแห่งจตุภาณวาร

๒. คัมภีร์มหาสารปกาสินี

๓. คัมภีร์มหาทีปนี

๔. คัมภีร์สารัตถทีปนี

๕. คัมภีร์คตปิภรณ์

๖. คัมภีร์หัตถสาร

๗. คัมภีร์ภุมมสังคหะ

๘. คัมภีร์ภุมมนิทเทศ

๙. คัมภีร์ทสวัตถุ

๑๐. คัมภีร์กายวิวัตติ

๑๑. คัมภีร์กายวิวัตติฎีกา

๑๒. คัมภีร์โชตนนिरูตติ

๑๓. คัมภีร์วิภัตติกถา

๑๔. คัมภีร์สัทธัมมมาลินี

๑๕. คัมภีร์ปัญญาจติวณณนา

๑๖. คัมภีร์พาลจิตตปปโพธน์

๑๗. คัมภีร์นวัฏฐกถาแห่งธัมมจักกสูตร

๑๘. ฎีกาแห่งทันตธาตูปภรณ์

๑๙. คัมภีร์สัทธัมโมปายนะ

๒๐. คัมภีร์ฎีกาพาลปปโพธน์

๒๑. คัมภีร์นวัฏฐกถาแห่งชินาลังการ

๒๒. คัมภีร์ลึงคัตถวิวรรณวินิจจัย
 ๒๓. คัมภีร์ปาติโมกขวิวรรณ์
 ๒๔. คัมภีร์ปรมัตถกถาวิวรรณ์
 ๒๕. คัมภีร์สมันตปาสาทิกาวิวรรณ์
 ๒๖. คัมภีร์จตุรภาคภูฏกถาวิวรรณ์
 ๒๗. คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหวิวรรณ์
 ๒๘. คัมภีร์สังจสังเขปวิวรรณ์
 ๒๙. คัมภีร์สัททตถาพจินดาวิวรรณ์
 ๓๐. คัมภีร์สัททวุตติวิวรรณ์
 ๓๑. คัมภีร์กัจจายนสารวิวรรณ์
 ๓๒. คัมภีร์กัจจายนวิวรรณ์
 ๓๓. คัมภีร์ฎีกาวิวรรณ์แห่งอภิธัมมัตถสังคหะ
 ๓๔. คัมภีร์วิวรรณ์แห่งมหาเวสสันดรชาดก
 ๓๕. คัมภีร์สังกคามิตะ
 ๓๖. คัมภีร์นวัฏฐกถาแห่งมหาเวสสันดรชาดก
 ๓๗. คัมภีร์ปฐุมสมโพธิ
 ๓๘. คัมภีร์โลกนิตติ
 ๓๙. คัมภีร์พุทธโฆสัจจนิทาน
 ๔๐. คัมภีร์มิลินทปัญหาวัณณนา
 ๔๑. คัมภีร์จตุรารักขา
 ๔๒. อรรถกถาแห่งจตุรารักขา
 ๔๓. นวฎีกาแห่งสัททวุตติปกรณ์

รวม ๔๓ ปกรณ์นี้ ท่านอาจารย์ทั้งหลายแยกกันแต่งเป็นส่วน ๆ ในลังกาทวีป
 เป็นต้น เพื่อความรุ่งเรืองแห่งพระศาสนา และความดำรงอยู่แห่งพระสัทธรรม โดย
 อัตโนมติ

๑๘๘. ๑. สัมพุทธคาถา
๒. นรเทวานามคาถา
๓. ยทาหเว จิวรัตติคาถา
๔. วีสติโฆวาทคาถา
๕. ทานลัตถริ สีสลัตถริ สัพพทานวิถนนา
๖. อนันตพุทธวันทนาคาถา
๗. อัญญวีสติพุทธวันทนาคาถา
๘. อตีตนาคตปัจจุปันนพุทธวันทนาคาถา
๙. อสีติมหาสาวกวันทนาคาถา
๑๐. นวหรรคฺคุณวิถนนา

พุทธปณามคาถา (คาถापณามพระพุทธเจ้า) เป็นต้นดังกล่าวนี้ บัณฑิตทั้งหลาย
แต่งกันเป็นส่วน ๆ ในลังกาทวีปเป็นต้น สำหรับตนเองใช้ เพื่อต้องการจะประกาศ
พุทธคุณของตน ๆ และเพื่อต้องการเจริญปัญญาอันหาที่สุคติได้ของตนและของคนอื่น ๆ.

ปริจเจทที่ ๔

ชื่อว่า อายาจกจาริยทีปกะ แสดงอาจารย์ผู้อาราธนาให้แต่งคัมภีร์
ในจุฬคันถวงศ์ จบแล้วด้วยประการฉะนี้

ปริจฉาที่ ๕

แสดงข้อเบ็ดเตล็ด

ลำดับต่อไป ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงเรื่องการตั้งชื่อเรื่อง การยก
สังคายนาจดลงในใบลาน ผลานิสงส์แห่งการสร้างคัมภีร์ ตลอดจนทั้ง
การจารและให้ผู้อื่นจารสืบต่อไป

ในข้อปลีกย่อยเหล่านั้น พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นดี ตั้งชื่อไว้ว่า ปิฎก
นิกาย องค์ วรรณคดี และนิบาต เป็นต้น

ถามว่า ใครยกสังคายนา ? ยกสังคายนาที่ไหน ? ยกสังคายนาเมื่อไร ?
ยกสังคายนาเพื่อประโยชน์อะไร ?

ในปัญหานั้นมีคำตอบดังต่อไปนี้ :-

ถามว่า ใครยกสังคายนา ?

ตอบว่า พระชีนาสพ ๕๐๐ มีพระมหากัสสปะเป็นประมุขยกสังคายนาไว้ ด้วยว่าพระ
ชีนาสพเหล่านั้น เมื่อสังคายนาพระพุทธพจน์ ยกชื่อเริ่มต้นอย่างนี้ว่า นี่ชื่อปิฎก
นี่ชื่อนิกาย นี่ชื่อองค์ นี่ชื่อวรรณคดี นี่ชื่อนิบาต

ถามว่า ยกสังคายนาที่ไหน ?

ตอบว่า ยกที่โรจธรรมเชิงเขาเวภารบรรพต ใกล้กรุงราชคฤห์

ถามว่า ยกแต่เมื่อไร ?

ตอบว่า ยกในกาลแห่งปฐมสังคายนา เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้วล่วง
ไปได้สามเดือน

ถามว่า ยกเพื่อประโยชน์อะไร ?

ตอบว่า ยกเพื่อประโยชน์แก่ความสะดวกในการเรียกพระธรรมชั้นดี และเพื่อประโยชน์
แก่การทรงจำได้ง่าย

ในสังคิติกาล พระชินาสพ ๕๐๐ ได้กล่าวไว้ว่า ก็เพราะพระธรรมชั้นเหล่านั้น มีชื่อว่ารวดและนิบาต พระธรรมชั้นนี้จึงมีชื่อนี้ ปกรณ์นี้จึงมีชื่อนี้ ได้กระทำกิจทุกอย่าง มีการตั้งชื่อเป็นต้นทั้งหมด (หากว่าพระชินาสพเหล่านั้นผู้เป็นสาวกของพระชินเจ้า ไม่ได้กระทำการตั้งชื่อเป็นต้น พระพุทธพจน์ก็จะไม่ปรากฏแพร่หลาย เพราะเหตุนั้น เพื่อสะดวกในการเรียก จึงมีการตั้งชื่อเป็นต้น ในอนาคตจะมีการกำหนดชื่อประกอบเป็นต้น สิ่งที่ไม่มีชื่อใช้เรียกจะปรากฏแพร่หลาย จะงดงามทั้งกระบวนหาได้ไม)

จบแสดงการตั้งชื่อพระธรรมชั้น

แสดงเรื่องการจารึกลงในใบลาน

มีคำถามต่อไปดังนี้ว่า...

พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นใดใครยกขึ้นไว้ในใบลาน ? ยกขึ้นไว้ ณ ที่ไหน ? ยกขึ้นไว้เมื่อไร ? ยกขึ้นไว้เพื่อประโยชน์อะไร ?

ในคำถามนั้น มีคำตอบดังต่อไปนี้ :-

ถามว่า ใครยกขึ้นไว้ ?

ตอบว่า พระชินาสพผู้เป็นมหานาคทั้งหลายยกขึ้นไว้

ถามว่า ยกขึ้นไว้ที่ไหน ?

ตอบว่า ยกขึ้นไว้ในลังกาทวีป

ถามว่า ยกขึ้นไว้เมื่อไร ?

ตอบว่า ยกขึ้นไว้ในรัชกาลพระเจ้าวิภูฏคามณี ผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าอัสท-

ติสสะ

ถามว่า ยกขึ้นไว้เพื่อประโยชน์อะไร ?

ตอบว่า ยกขึ้นไว้เพื่อประโยชน์จะได้ไม่ย่ำยีพระธรรมชั้นทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ให้พระสังฆธรรมดำรงได้อยุ่นาน และเพื่อเกื้อกูลแก่สัตว์

พระผู้มีพระภาคสูงสุดเจ้าผู้ประเสริฐของเราทั้งหลาย เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ ได้ทรงแสดงนิกายทั้ง ๕ ตลอดถึงนิพพาน พระสาวกมีพระภิกษุเป็นต้น ทรงจำนิกายทั้ง ๕ นั้นทั้งหมดด้วยใจ ด้วยวาจา เป็นผู้มึปัญญามาก มีสติมาก ท่องขึ้นปากไว้ได้ทั้งหมด เมื่อพระโลกนาถเจ้าเสด็จนิพพานแล้ว ต่อนั้นไปถึงหนึ่งร้อยปี พระสาวกที่เป็นพระอริยะ และไม่ใช่ว่าพระอริยะ ก็ยังท่องขึ้นปากไว้ได้หมดอย่างแน่นอน ต่อจากนั้นล่วงไปได้ ๒๑๘ ปี แต่พุทธปรินิพพาน พระสาวกทั้งที่เป็นปุถุชน และเป็นพระอริยะ ก็ยังทรงจำด้วยใจและปากซึ่งนิกายทั้ง ๕ นั้นไว้ได้หมด ท่องขึ้นปากอยู่ทุกเมื่อ

ในรัชกาลของ**พระเจ้าทูลุฐคามณี** พระสาวกทั้งที่เป็นพระอริยะ และปุถุชนก็ยังทรงจำนิกายทั้ง ๕ ไว้ได้ทุกเมื่อ แม้หลังจากนั้น พระเจ้าทูลุฐคามณีจุติจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว เสด็จจุติในเทวโลก มีเทพยดาแวดล้อมเป็นบริวาร พระเจ้าน้องยาเธอของพระองค์ ทรงนามว่า **ลัทธาติสสะ** ได้รับราชสมบัติ ก็ได้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา กาลครั้งนั้น พระภิกษุก็ยังทรงนิกายทั้ง ๕ ไว้ได้หมด ท่องขึ้นปากได้อยู่ในกาลทั้งปวง จนถึงเวลาที่พระราชาสวรรคต ต่อจากนั้น พระเจ้าลัทธาติสสะนั้น ทรงจุติจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว เสด็จจุติในเทวโลกชั้นดุสิต สัตบุรุษทั้งหลายก็ยังท่องขึ้นปากอยู่ แม้พระราชโอรสของพระองค์ ก็ได้เสวยราชสมบัติสืบต่อมาหลายพระองค์ พระมหากษัตริย์เหล่านั้นต่างก็สวรรคตไปบังเกิดในเทวโลกตามลำดับ แม้ครั้งนั้น พระภิกษุสาวกทุกรูปก็ยังมีสติปัญญาทรงจำนิกายทั้ง ๕ ได้แม่นยำ ท่องขึ้นปากได้

ทุกเมื่อ ครั้นภายหลังได้พิจารณาเห็นว่า นิกายทั้ง ๕ ควรจาริกลงใน
 ไบลาน พร้อมทั้งอรรถถา ฎีกา ซึ่งจะทำให้คัมภีร์บาลี อรรถถา ฎีกา
 ดำรงมั่นอยู่ด้วยดี ไม่มีเสียหาย เพราะไบลานได้เป็นที่รองรับนิกายทั้ง
 ๕ พร้อมทั้งคัมภีร์อรรถถาเป็นต้น ซึ่งบัณฑิตทั้งหลายรักษาคัมภีร์เข้า
 ไว้ได้ ตรงกับรัชสมัยพระราชโอรสแห่งพระเจ้ากรุงลังกาทวีป พระนาม
 สัทธาติสสะ ได้เสวยราชสมบัติครองความเป็นใหญ่ในลังกาทวีป พระ
 ชีนาสพทุกองค์ได้พิจารณาเห็นว่า กาลต่อไป พระสาวกที่เป็นพระภิกษุ
 จะเป็นปฤชชน มีปัญญาหยาบ ไม่สามารถจะท่องนิกายทั้ง ๕ ให้ขึ้นปาก
 ได้ จึงได้ให้จารคัมภีร์นิกายทั้ง ๕ ลงไบลาน เพื่อความดำรงอยู่ได้นาน
 แห่งพระสัทธรรม และเพื่อประโยชน์แก่ชนทั้งหลายได้อนุกุศลสืบไป
 ตั้งแต่นั้นมา นิกายทั้ง ๕ นั้น พร้อมด้วยอรรถถา ฎีกา ก็จาริกใน
 ไบลานทั้งหมด ตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์หมู่ใหญ่ซึ่งเป็นพระภิกษุเป็นต้น
 ก็ได้เห็นแต่นิกายทั้ง ๕ นั้นแหละ จาริกไว้ในไบลานหมดทุกคัมภีร์ใน
 กาลทุกเมื่อ เทอญ.

จบเรื่องแสดงการจาริกลงในไบลาน

เรื่องอานิสงส์การสร้างคัมภีร์

โดยการจารเองหรือให้คนอื่นจาร

ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นบัณฑิต มีปรีชาญาณ สร้างเองก็ดี ให้คนอื่นสร้างก็ดี ซึ่งคัมภีร์
 อรรถถา ฎีกา ย่อมเป็นกองบุญอันหาที่สุดมิได้ มีอานิสงส์บุญไม่มีที่สุด เช่นเดียวกับการ
 การสร้างพระเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ องค์ และเช่นเดียวกับการสร้างพระพุทธรูป ๘๔,๐๐๐
 องค์ เช่นเดียวกับการปลูกต้นไม้โพธิ์ไว้ ๘๔,๐๐๐ ต้น เช่นเดียวกับการสร้างพระวิหาร
 ๘๔,๐๐๐ แห่ง

อนึ่ง ผู้ใดสร้างหีบใส่พระพุทธรูป หรือแนะนำให้คนอื่นสร้าง อนึ่ง ผู้ใดทำการประดับตกแต่งพระพุทธรูปก็ดี อนึ่ง ผู้ใดทำการจารึกพระพุทธรูปลงใบลานเองก็ดี ให้ผู้อื่นกระทำก็ดี อนึ่ง ผู้ใดให้เองก็ดี ให้ผู้อื่นให้ก็ดี ซึ่งใบลานก็ดี มูลค่าใบลานก็ดี อนึ่ง ผู้ใดให้เองก็ดี ให้ผู้อื่นให้ก็ดี ซึ่งน้ำมันก็ดี จุนก็ดี (เขม่า) ข้าวเปลือกก็ดี ซึ่งผ้าใหม่อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การเช็ดขัดใบลาน ซึ่งด้ายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การเป็นหมุดร้อยในรอยเจาะใบลานก็ดี ซึ่งแผ่นกระดานทั้งคูก็ดี ซึ่งผ้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การห่อใบลาน ซึ่งเชือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การผูกใบลาน ซึ่งถุงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การห่อกำใบลาน อนึ่ง ผู้ใดกระทำการเองก็ดี ใช้ผู้อื่นให้กระทำก็ดี ซึ่งการประดับใบลานก็ดี ซึ่งการประดับแผ่นกระดานไม้ก็ดี ด้วยหრดาลหรือด้วยมโนศิลา หรือด้วยทองหรือด้วยเงิน ผู้นั้นย่อมมีกองบุญอันสงฆ์บุญหาที่สุดมิได้ เช่นเดียวกับการสร้างพระเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่ง เช่นเดียวกับการสร้างพระวิหาร ๘๔,๐๐๐ แห่ง

ผู้นั้นเป็นผู้ประกอบด้วยศีลคุณ เมื่อบังเกิดอยู่ในภพ ย่อมเป็นผู้มีเดชมากอยู่ทุกเมื่อ บันลือลีลนาทแก้วกล้า ประกอบด้วยอายุวรรณะ และพละ เป็นผู้ใคร่ธรรมอยู่ทุกเมื่อ เป็นผู้มั่งคั่งดีใหญ่ในหมู่เทวดาและมนุษย์ ปราศจากโรคอาพาธ ผู้นั้นเมื่อบังเกิดอยู่ในภพ เป็นผู้มั่งคั่ง มีจิตตั้งมั่นด้วยดี มีความเป็นใหญ่ ประกอบด้วยบริวาร ย่อมบรรลุลุสุขทั้งปวง เป็นผู้มั่งคั่ง มีศิริ รู้ถ้อยคำของผู้ขอ ด้วยวิบากผลของตน ย่อมเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยอวัยวะใหญ่ มีทรวดทรงงามเป็นที่รักใคร่ของสัตว์ทั้งปวง ได้รับการบูชาในที่ทุกสถาน เมื่อยังท่องเที่ยวไปในหมู่เทวดาและมนุษย์ ก็มีมิตรสหายคุ้มครอง ย่อมเสวยเทวสมบัติและมนุษย์สมบัติอยู่เนื่อง ๆ จักบรรลอรหัตตผล ถึงซึ่งพระนฤพาน จักได้ปฏิสัมภิทา ๔ อภิญญา ๖ วิโมกข์ ๘ อันประเสริฐในอนาคตกาล

เพราะเหตุฉะนั้นแหละ บุรุษผู้เป็นบัณฑิต เล็งเห็นประโยชน์
 ของตน ควรสรางเอง และให้แม่ผู้อื่นสร้างซึ่งคัมภีร์ และจารเอง ให้ผู้
 อื่นจารคัมภีร์ บาลีและอรรถกถาเป็นต้น ลงในใบลานและหีบใส่คัมภีร์
 พระธรรม พึงเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสให้เอง และชักชวนมิตรสหายพวกพ้อง
 ให้ใบลาน มูลค่าใบลาน น้ำมัน จุณ (เขม่า) และข้าวเปลือก ท่อนผ้าเก่า
 เป็นต้น ด้วยแผ่นไม้ทาบบคัมภีร์ทั้งคู่ ผ่าราคาแพงอย่างใดอย่างหนึ่ง
 เพื่อประโยชน์แก่การห่อคัมภีร์พระธรรม เชือกผูกคัมภีร์พระธรรม ฤง
 อย่างใดอย่างหนึ่ง ตลอดทั้งรางวัลค่าจารพระธรรม ฉะนั้นแล

จบแสดงอานิสงส์การสร้างคัมภีร์
 การจารคัมภีร์และการให้ผู้อื่นจาร

ปริจเฉทที่ ๔

ชื่อว่า ปกิณณกทีปกะ แสดงข้อเบ็ดเตล็ด
 ในจุฬาคันถวงศ์ จบด้วยประการฉะนี้

คำนิคม

ข้าพเจ้านั้นเกิดในแคว้นหงสา ปรากฏชื่อว่า **นนทปัญญาคารย์** ประกอบด้วยสัทธาคุณและศีลคุณ แสวงหาแก่นพระธรรมอยู่ ข้าพเจ้านั้นไปจากแคว้นหงสานั้น สู่มืองปุขันนี้ ค้นคว้าพระธรรมทั้งปวงอยู่ ๒๐ ปี วิสัชชนาพระธรรมทั้งปวงแก่พระภิกษุด้วยกิจที่ชักชวนกันทำ ข้าพเจ้าและหมู่คณะไป ๖ ปี แสวงหาพระนิพพานอันมีสภาพสงบ ย่ำยี กามทั้งหลายอยู่บ่อย ๆ ได้แต่งคัมภีร์ฉบับน้อยชื่อ **คันถวงศ์** อันรวบรวมพระไตรปิฎกอันน่ารื่นรมย์ใจ เป็นเครื่องรับใช้อันประเสริฐจะนี้แล

คัมภีร์จุพคันถวงศ์

ข้าพเจ้านนนทปัญญาคารย์ ฝ่ายอรัญวาสี
แต่งไว้เพื่อประโยชน์แก่การบันเทิงใจ
จบแล้วด้วยประการจะนี้

ปทานุกรม

พระคัมภีร์

กถาวัตตูปกรณ์	กถาวัตตูปกรณ์	๗
กัังขาวิตรณี-ฎีกา	กัังขาวิตรณีนวินยตถมณฺชฎีกา	๔๙,๑๓๓,๑๔๖
กัังขาวิตรณี-อรรถกถา	กัังขาวิตรณีอฏฺฐกถา	๒๖,๑๐๖
กัจจายนนภท	กัจจายนนภท	๘๐,๑๗๑
กัจจายนนวิวรรณ	กัจจายนนวิวรรณ	๙๒,๑๘๗
กัจจายนนสาร	กัจจายนนสาร	๘๐,๑๗๑
กัจจายนนสาร-ฎีกา	กัจจายนนสารฎีกา	๘๐,๑๗๑
กัจจายนนสารวิวรรณ	กัจจายนนสารวิวรรณ	๙๒,๑๘๗
กัจจายนน	กัจจายนน	๒๕
กายวิรติ	กายวิรติ	๙๑,๑๘๗
กายวิรติ-ฎีกา	กายวิรติฎีกา	๙๑,๑๘๗
การิกา	การิกา	๗๔,๑๖๔
การิกา-ฎีกา	การิกาฎีกา	๗๕,๑๖๖
กुरुณี	กुरुณี	๒๖
กुरुณี-อรรถกถา	กुरुณีอฏฺฐกถา	๒๖
โกลัทธิชน-ฎีกา (ภาษาสันสกฤต)	โกลัทธิชนฎีกา	๗๓,๑๖๓
ชั้นธกะ	ชนธก	๑๖
ชั้นธวรรค	ชนธวรรค	๑๒
ขุททกนิกาย	ขุททกนิกาย	๙,๑๔
ขุททกปาฐะ	ขุททกปาฐ	๑๔
ขุททกปาฐะ-อรรถกถา	ขุททกปาฐกถา	๒๖,๑๐๖
ขุททลิกขา	ขุททลิกขา	๔๔,๑๒๕
ขุททลิกขา-ฎีกา	ขุททลิกขาฎีกา	๕๑,๑๓๖
ขุททลิกขา-นวฎีกา	ขุททลิกขานวฎีกา	๔๓
ขุททลิกขา-ปุราณฎีกา	ขุททลิกขาปุราณฎีกา	๔๕,๑๒๖
เขมปกรณ์	เขมปกรณ์	๔๗,๑๓๐
เขมปกรณ์-ฎีกา	เขมปกรณ์ฎีกา	๕๑,๑๓๘

คติปกรณ์	คติปกรณ์	๙๑, ๑๙๗
คณฐิสาร	คณฐิสาร	๙๔, ๑๗๕
คันทวงศ์	คันทวงศ์	๒
คันทาภรณ์	คันทาภรณ์	๙๙, ๑๙๕
คัมภีร์วินัยทั้ง ๕-อรรถกถา	ปณจวินัยกุกถา	๒๖
คัมภีร์อภิธรรมทั้ง ๗-อรรถกถา	สตุตตาทิธมมกุกถา	๒๖
คาถา	คาถา	๑๕, ๑๖
คุุพ์หัตถฎีกา	คุุพ์หัตถฎีกา	๖๙, ๑๕๙
เคยยะ	เคยยะ	๑๕, ๑๖
จตุกกนิปาต	จตุกกนิปาต	๑๓
จตุภาคัญจกถาวิวรรณ์	จตุภาคัญจกถาวิวรรณ์	๙๒, ๑๙๗
จตุภาณวาร-อรรถกถา	จตุภาณวารกุกถา	๙๑, ๑๙๗
จตุรารักขา	จตุรารักขา	๙๒, ๑๙๗
จตุรารักขา-อรรถกถา	จตุรารักขากุกถา	๙๒, ๑๙๗
จริยาปิฎก	จริยาปิฎก	๑๔
จริยาปิฎก-อรรถกถา	จริยาปิฎกกุกถา	๒๙, ๑๐๙
จูฬนिरุตติ	จูฬนिरุตติ	๒๕
จูฬนिरุตติ-ฎีกา	จูฬนिरุตติฎีกา	๓๐, ๑๑๑
จูฬวงศ์	จูฬวงศ์	๓๙, ๑๑๙
จูฬวรรคกัณฑ์	จูฬวรรคกณฺฑ	๖
จูฬเวทลลสูตร	จูฬเวทลลสูตร	๑๖
ฉกฺกนิปาต	ฉกฺกนิปาต	๑๓
ชงฆทาสกะ-ฎีกา	ชงฆทาสกะฎีกา	๙๓, ๑๗๕
ชาตก	ชาตก	๑๔-๑๖
ชาตก-ฎีกา	ชาตกกุกถาฎีกา	๒๙, ๑๑๐
ชาตก-อรรถกถา	ชาตกกุกถา	๒๖, ๑๐๖
ชาตกวิโสธนะ	ชาตกวิโสธนะ	๙๙, ๑๙๕
ชาตตถกีนินทาน	ชาตตถกีนินทาน	๖๑, ๑๔๙
ชินจริต	ชินจริต	๕๕, ๑๔๓
ชินาลังการ	ชินาลังการ	๕๖, ๑๐๗, ๑๔๔
ชินาลังการ-ฎีกา	ชินาลังการฎีกา	๕๖, ๑๔๔
ชินาลังการ-นวกฎีกา	ชินาลังการนวกฎีกา	๙๒, ๑๙๗

โซตนนิรุตติ	โซตนนิรุตติ	๙๑,๑๙๗
ญะยยสันทติ	ญะยยสันทติ	๕๕,๑๔๖
ญะยยสันทติ-ฎีกา	ญะยยสันทติฎีกา	๕๕,๑๔๖
ตติยสังคายนา	ตติยสังคายนา	๒๑
ตถาคตูปตติปิภกรณ	ตถาคตูปตติปิภกรณ	๕๕,๑๔๖
ติกนิบาต	ติกนิบาต	๑๓
ตุวัฏฏกสูตร	ตุวัฏฏกสูตร	๑๖
ฏปวรงค์	ฏปวรงค์	๓๘,๑๑๙
เถรคาถา	เถรคาถา	๑๔,๑๖
เถรคาถา-อรรถกถา	เถรคาถาฎกถา	๒๙,๑๐๙
เถรีคาถา	เถรีคาถา	๑๔,๑๖
เถรีคาถา-อรรถกถา	เถรีคาถาฎกถา	๒๙,๑๐๙
ทสกนิบาต	ทสกนิบาต	๑๓
ทศคณฐิวณณนา	ทศคณฐิวณณนา	๙๗,๑๙๓
ทสวัตถุ	ทสวัตถุ	๙๑,๑๙๗
ทนต์ปิภกรณ-ฎีกา (ภาษามคธ)	ทนต์ปิภกรณ (มคธฎีกา)	๗๓,๑๖๒
ทนต์ธาตูปภกรณ	ทนต์ธาตูปภกรณ	๕๕
ทนต์ธาตูปภกรณ-ฎีกา	ทนต์ธาตูปภกรณฎีกา	๙๑,๑๙๗
ทนต์ธาตุนณณนา	ทนต์ธาตุนณณนา	๑๔๒
ทานสตถริ สีสตถริ สัพพทานวณณนา	ทานสตถริ สีสตถริ สัพพทานวณณนา	๙๓,๑๙๘
ทีฆนิกาย	ทีฆนิกาย	๙,๑๐
ทีฆนิกาย-อรรถกถา	ทีฆนิกายฎกถา	๒๖,๑๐๖
ทีปวรงค์	ทีปวรงค์	๓๘,๑๑๙
ทุกนิบาต	ทุกนิบาต	๑๓
ทุติยสังคายนา	ทุติยสังคายนา	๒๑
ธรรมขันธ	ธรรมกษนธ	๔
ธรรมบท	ธรรมบท	๑๔,๑๖
ธรรมบท-อรรถกถา	ธรรมบทฎกถา	๒๖,๑๐๖
ธรรมสังคณีปิภกรณ	ธรรมสังคณีปิภกรณ	๗
ธัมมจักกสูตร-นวิฎฐกถา	ธัมมจักกถาวิฎฐกถา	๙๑,๑๙๗
ธัมมทีปกะ	ธัมมทีปกะ	๕๕,๑๔๖
ธัมมานุสารณี	ธัมมานุสารณี	๕๕,๑๔๖

ธาตุกถาปกรณ์	ธาตุกถาปกรณ์	๗
น्याส	น्याส	๓๒, ๑๑๓
น्याสปกรณ์-มหาฎีกา	น्याสมหาฎีกา	๖๕, ๑๕๓
นรเวทนามคาคา	นรเวทนามคาคา	๙๓, ๑๘๘
นลาฐธาตุวณณา	นลาฐธาตุวณณา	๕๘, ๑๕๖
นวกนิบาต	นวกนิบาต	๑๓
นวมทาวส์	นวมทาวส์	๓๙, ๑๒๐
นวหรรคณวณณา	นวหรรคณวณณา	๙๓, ๑๘๘
นามรูปปริจเฉท	นามรูปปริจเฉท	๔๖, ๑๒๘
นามรูปปริจเฉท-ฎีกา	นามรูปปริจเฉทฎีกา	๕๑, ๑๓๘
นาลกสูตร	นาลกสูตร	๑๖
นิกาย	นิกาย	๔, ๙
นิกาย ๕	ปญจนิกาย	๙
นิทเทส	นิทเทส	๑๔, ๑๖
นิทานวรรค	นิทานวรรค	๑๒
นิบาต ๑๑	เอกาทสนิบาต	๑๓
นिरุตติมันญุสา-ฎีกา	นिरุตติมันญุสาฎีกา	๓๐, ๑๑๑
นีสันเทพะ	นีสันเทพะ	๕๘, ๑๕๖
เนตติคัณณะ	เนตติคัณณะ	๒๕
เนตติปกรณ์-คัณฐี	เนตติปกรณ์คณฐี	๕๘, ๑๕๖
เนตติปกรณ์-ฎีกา	เนตติปกรณ์ฎีกา	๒๙, ๑๑๐
เนตติปกรณ์-อรรคกถา	เนตติปกรณ์อรรคกถา	๒๙, ๑๐๙
บริวาร	บริวาร	๑๖
โบราณขุททลิกษาฎีกา	โบราณขุททลิกษาฎีกา	๔๕, ๑๒๖
โบราณมหาวงศ์	โบราณมหาวงศ์	๑๑๙
ปกรณ์ทั้ง ๗	สตุตปปกรณ์	๗
ปฏิปัตติสังคพะ	ปฏิปัตติสังคพะ	๕๘, ๑๕๖
ปฏิสัสมิทามรรค	ปฏิสัสมิทามคค	๑๔
ปฏิสัสมิทามรรค-คัณฐีอรรคกถา	ปฏิสัสมิทามคคกถาคณฐี	๓๘, ๑๑๙
ปฏิสัสมิทามรรค-อรรคกถา	ปฏิสัสมิทามคคกถา	๓๗, ๑๑๘
ปฐมสมโพธิ	ปฐมสมโพธิ	๙๒, ๑๘๗
ปฐมสังคายนา	ปฐมสังคายนา	๒๑

ปทรูปวิภาวนา	ปทรูปวิภาวณ	๕๑,๑๓๘
ปปัญจสูทนี-อรรถกถา	ปปณจสูทนีอฏฐกถา	๒๖
ปรมัตถกถา	ปรมตถกถา	๒๖
ปรมัตถกถาวิวรรณ	ปรมตถกถาวิวรรณ	๙๒,๑๘๗
ปรมัตถทีปนี-ฎีกา	ปรมตถทีปนีฎีกา	๒๙
ปรมัตถพิณฑุ	ปรมตถพิณฑุ	๗๗,๑๖๘
ปรมัตถมัญจสุสา-ฎีกา	ปรมตถมณจสุสาฎีกา	๒๙
ปรมัตถมัญจสุสา-อนฎีกา	ปรมตถมณจสุสาอนฎีกา	๘๗,๑๘๓
ปรมัตถวินิจจัย	ปรมตถวินิจจัย	๔๖,๑๒๗
ปริวารกัณฑ์	ปริวารกณฐ	๖
ปสาทชนนี	ปสาทชนนี	๕๘,๑๔๖
ปัจจยสังคหะ	ปัจจยสงคห	๕๑,๑๓๘
ปัจชชมธุ	ปัจชชมธุ	๓๔,๑๑๕
ปัจญจนินบาต	ปัจญจนินบาต	๑๓
ปัจญจคติวถณนนา	ปัจญจคติวถณนนา	๙๑,๑๘๗
ปัจญจปรกธน์-นนวนฎีกา	ปัจญจปรกธนนวานฎีกา	๘๘,๑๘๔
ปัจญจิกา-ฎีกา	ปัจญจิกาฎีกา	๔๘,๑๓๒
ปัจฐฐานคณนนาย	ปัจฐฐานคณนนาย	๘๔,๑๗๕
ปัจฐฐานปรกธน์	ปัจฐฐานปรกธน์	๗
ปีถณนาส ๓	ติปถณนาส	๑๑
ปาจิตตียกัณฑ์	ปาจิตตียกณฐ	๖
ปาฎีกาวรรค	ปาถิกาวคค	๑๐
ปาติโมกขวิวรรณ	ปาติโมกขวิวรรณ	๙๒,๑๘๗
ปาติโมกขวิโสธนี	ปาติโมกขวิโสธนี	๘๔,๑๗๕
ปาราชิกกัณฑ์	ปาราชิกกณฐ	๖
ปิฎก	ปิฎก	๓,๕
ปิฎก ๓	ติปิฎก	๕
ปุคคลบัญญัติปรกธน์	ปุคคลปณตติ	๗
เปฎโกปเทส	เปฎโกปเทส	๒๕
เปฎโกปเทส-ฎีกา	เปฎโกปเทสฎีกา	๙๑,๙๐,๑๘๖
เปตวัตตฤ	เปตวตฤ	๑๔
เปตวัตตฤ-อรรถกถา	เปตวตฤอฏฐกถา	๒๙,๑๐๙

แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์	จตุราลีติถิมมกษนธสหัสส	๔,๑๗,๑๘
พาลจิตตปัโปธน์	พาลจิตตปัโปธน์	๙๑,๑๘๗
พาลปัโปธน์	พาลปัโปธน์	๖๙,๑๕๕
พาลปัโปธน์-ฎีกา	พาลปัโปธน์ฎีกา	๙๒,๑๘๗
พาลาวตาร	พาลาวตาร	๕๑,๑๓๗
พาลาวตาร-ฎีกา	พาลาวตารฎีกา	๗๑,๑๖๐
พุทฺธโฆสัจจริยนิทาน	พุทฺธโฆสัจจริยนิทาน	๙๒,๑๘๗
พุทฺธปณามคาถา	พุทฺธปณามคาถา	๙๓,๑๘๘
พุทฺธพจน์	พุทฺธพจน์	๓
พุทฺธวงค์	พุทฺธวงค์	๑๔,๓๖
พุทฺธวงค์-ฎีกา	พุทฺธวงค์ฎีกา	๒๙,๑๑๐
พุทฺธวงค์-อรรถกถา	พุทฺธวงค์อรรถกถา	๒๗,๑๐๗
โพธิวงค์	โพธิวงค์	๓๘,๑๑๙
ภุมมนิทเทศ	ภุมมนิทเทศ	๙๑,๑๘๗
ภุมมสังคหะ	ภุมมสังคหะ	๙๑,๑๘๗
มงคลสูตร	มงคลสูตร	๑๖
มณิทีปะ-นวนอนฎีกาทวารกถา	มณิทีปะนวนอนฎีกา	๘๙,๑๘๕
มณิสารมัญชสา-นวนอนฎีกา	มณิสารมัญชसानวนอนฎีกา	๘๙,๑๘๕
มธุรสวาหินี	มธุรสวาหินี	๖๒,๑๕๐
มธุรัตถวิลาสินี-อรรถกถา	มธุรัตถวิลาสินีอรรถกถา	๒๗
มโนรณปุรณินี-อรรถกถา	มโนรณปุรณินีอรรถกถา	๒๖
มโนหระ	มโนหระ	๗๔,๑๖๕
มหากัจจายนะ	มหากัจจายน	๑๐๕
มหากุรุณี	มหากุรุณี	๑๐๕
มหากุรุณี-อรรถกถา	มหากุรุณีอรรถกถา	๑๐๕
มหาฎีกา	มหาฎีกา	๑๕๓
มหาทีปนี	มหาทีปนี	๙๑,๑๘๗
มหานิทเทศ-อรรถกถา	มหานิทเทศอรรถกถา	๕๐,๑๒๑
มหานิรุตติ	มหานิรุตติ	๒๕
มหานิรุตติสังเขป	มหานิรุตติสังเขป	๓๐,๑๑๑
มหานิสสยะ	มหานิสสยะ	๘๙,๑๘๕
มหาปัจจรี	มหาปัจจรี	๒๖,๑๐๕

มหาปัจจรี-อรรถกถา	มหาปัจจจริยฎกถา	๒๖,๑๐๕
มหาปุณณมสูตร	มหาปุณณมสูตร	๑๖
มหาวงศ์	มหาवंส	๓๘
มหาวรรค	มหาวคฺค	๑๐,๑๒
มหาวรรคกัณฑ์	มหาวคฺคกณฺฑ	๖
มหาเวทลลสูตร	มหาเวทลลสูตร	๑๖
มหาเวสสันดรชาดก-นวิฎกถา	มหาเวสสันดรชาดกนวิฎกถา	๙๒,๑๘๗
มหาเวสสันดรชาดก-วิวรรณ์	มหาเวสสันดรชาดกวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
มหาสามี-สุโพธาลังการฎีกา	มหาสามี-สุโพธาลังการฎีกา	๕๑,๑๓๕
มหาสารปกาสินี	มหาสารปกาสินี	๙๑,๑๘๗
มหาอรรถกถา	มหาอฎกถา	๒๖,๑๐๕
มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมนิกาย	๙,๑๑
มัชฌิมนิกาย-อรรถกถา	มัชฌิมนิกายฎกถา	๒๖,๑๐๖
มัชฌิมปณณาส	มัชฌิมปณณาส	๑๑
มาติกัตถทีปนี	มาติกัตถทีปนี	๘๔,๑๗๕
มิลินทปัญหาวิถนณา	มิลินทปัญหาวิถนณา	๙๒,๑๘๗
มุขมัตตทีปนี	มุขมตฺตทีปนี	๓๒,๑๑๓
มุขมัตตสาร	มุขมตฺตสาร	๖๖,๑๕๕
มุขมัตตสาร-ฎีกา	มุขมตฺตสารฎีกา	๖๖,๑๕๕
มูลฎีกา	มูลฎีกา	๒๘,๑๐๘
มูลลิกขา-ฎีกา	มูลลิกขฎีกา	๔๕,๕๑,๑๒๖,๑๓๘
โมคคัลลานพยาการณ	โมคคัลลานพยาการณ	๔๑,๑๒๒
โมคคัลลานพยาการณ-ฎีกา	โมคคัลลานพยาการณฎีกา	๕๑,๑๓๗
โมหวิจเจหนี	โมหวิจเจหนี	๓๖,๑๑๗
ยทาหเว จิวรตติคาถา	ยทาหเว จิวรตติคาถา	๙๓,๑๘๘
ยมกปกรณ	ยมกปกรณ	๗
โยควินิจฉัย	โยควินิจฉัย	๕๑
รัตนสูตร	รัตนสูตร	๑๖
รูปสิทธิ	รูปสิทธิ	๓๔,๑๑๕
รูปสิทธิ-ฎีกา	รูปสิทธิฎีกา	๓๔,๑๑๕
รูปารูปวิภาค	รูปารูปวิภาค	๕๑,๑๓๘
ลึงคัตถวินิจฉัย	ลึงคตฺถวินิจฉัย	๙๒

ลึงค์ตถวิवरณปกาสะกะ	ลึงค์ตถวิवरณปกาสะก	๖๘,๑๕๗
ลึงค์ตถวิवरณวินิจจัย	ลึงค์ตถวิवरณวินิจจัย	๑๘๗
ลึงค์ตถวิवरณ์	ลึงค์ตถวิवरณ	๖๓,๑๕๑
ลึงค์ตถวิवरณ์-ฎีกา	ลึงค์ตถวิवरณฎีกา	๗๑
ลีนัตตปกาลินี-ฎีกากังขาวิตรณี	กงขาวิตรณีนียาสีนัตตปกาลินีฎีกา	๕๘,๑๕๖
ลีนัตตปกาลินี-ฎีกาชาตก	ชาตกฏกถายลีนัตตปกาลินีฎีกา	๒๙
ลีนัตตปกาลินี-ฎีกาอรรถกถาทั้ง ๔	ลีนัตตปกาลินี จตสสนนํ อฏฺจกถานํ ฎีกา	๒๙
ลีนัตตวณฺณนา-อนุฎีกาอภิธรรม	ลีนัตตวณฺณนา อภิธมฺมอนุฎีกา	๒๙,๑๑๐
โลกที่ปกสาร	โลกที่ปกสาร	๘๑,๑๗๒
โลกนิตติ	โลกนิตติ	๙๒,๑๘๗
โลกปัญญัตติปกรณ	โลกปัญญัตติ	๕๘,๑๕๖
โลกุปปัตติ	โลกุปปัตติ	๘๒,๑๗๒
วรรค ๓	ติวคค	๑๐
วรรค ๕	ปญจวคค	๑๒
วณฺณนิตติ	วณฺณนิตติ	๒๕
วิทคธมฺขมณฺฑนทนะ-ฎีกา	วิทคธมฺขมณฺฑนทนะฎีกา	๘๗,๑๘๓
วินยัตตมณฺฑุสา-ฎีกา	วินยัตตมณฺฑุสาฎีกา	๔๙,๑๓๓
วินยัตตณฺฐี	วินยคณฺฐี	๓๑,๑๑๒
วินยปิฎก	วินยปิฎก	๕,๖,๑๔
วินยวินิจจัย	วินยวินิจจัย	๒๗,๑๐๗
วินยวินิจจัย-ฎีกา	วินยวินิจจัยฎีกา	๕๑
วินยสมฺภูจฺจานที่ปนี	วินยสมฺภูจฺจานที่ปนี	๘๕,๑๗๘
วินยสังคหะ	วินยสังคห	๔๘,๑๓๑
วินยสังคหะ-ฎีกา	วินยสังคหฎีกา	๔๘,๑๓๑
วิงคปกรณ	วิงคปกรณ	๗
วิภตติกถา	วิภตติกถา	๙๑,๑๘๗
วิมตฺติจเฉทนี	วิมตฺติจเฉทนี	๓๖,๑๑๗
วิมลวิลาสินี	วิมลวิลาสินี	๒๙
วิมานวัตถุ	วิมานวัตถุ	๑๔
วิมานวัตถุ-อรรถกถา	วิมานวัตถุอฏฺจกถา	๒๙,๑๐๙
วิมุตติรส	วิมุตติรส	๓
วิสุทฺธิมรรค	วิสุทฺธิมคค	๒๖,๑๐๖

วิสุทธิธรรมรศ-คัณฐี	วิสุทธิธรรมคคคณฐี	๕๕,๑๔๖
วิสุทธิธรรมรศ-จุฬฎีกา	วิสุทธิธรรมคคจุฬฎีกา	๕๕,๑๔๖
วิสุทธิธรรมรศ-ฎีกา	วิสุทธิธรรมคคฎีกา	๒๙,๑๑๐
วิสติโหวาทคาคา	วิสติโหวาทคาคา	๕๓,๑๕๘
วุดโตทัย	วุดโตทย	๕๓,๑๒๔
วุดโตทัย-ฎีกา	วุดโตทยฎีกา	๘๗,๑๕๓
วุดโตทัยวิวรรณ์	วุดโตทยวิวรรณ์	๕๑,๑๓๕
เวทลละ	เวทล	๑๕,๑๖
เวຍຍာกรณะ	เวຍຍากรณ	๑๕,๑๖
สคาถวรรค	สคาถวคค	๑๒
สมันตกุฎวณณนา	สมันตกุฎวณณนา	๖๐,๑๔๘
สมันตปาสาทิกา-อรรคกถา	สมันตปาสาทิกากอฏจกถา	๒๖,๑๐๖
สมันตปาสาทิกาวิวรรณ์	สมันตปาสาทิกาวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
สพายตนวรรค	สพายตนวคค	๑๒
ลักกปัญหสูตร	ลักกปนหสูตร	๑๖
ลักกามิมตะ	ลักกามิมต	๙๒,๑๘๗
สังฆารภานียสูตร	สังฆารภานียสูตร	๑๖
สังเขปวณณนา-ฎีกา	สังเขปวณณนา	๘๔,๑๗๖,๑๗๙
สังเขปตถโชตนี	สังเขปตถโชตนี	๕๘
สังยุตตนิกาย	สังยุตตนิกาย	๙,๑๒
สังยุตตนิกาย-อรรคกถา	สังยุตตนิกายกฏจกถา	๒๖,๑๐๖
สังจสังเขป	สังจสังเขป	๓๕,๑๑๖
สังจสังเขป-ฎีกา	สังจสังเขปฎีกา	๕๑,๑๓๙
สังจสังเขปวิวรรณ์	สังจสังเขปวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
สัตตกนิปาต	สัตตกนิปาต	๑๓
สัททนีติปกรณ	สัททนีติปกรณ	๖๔,๑๕๒
สัททพินทุ	สัททพินทุ	๗๗,๑๖๘
สัททวุดติปกรณ-นวุฎีกา	สัททวุดติพนวุฎีกา	๙๒,๑๘๗
สัททวุดติปกาสกะ	สัททวุดติปกาสกะ	๗๘,๑๖๙
สัททวุดติปกาสกะ-ฎีกา	สัททวุดติปกาสกฎีกา	๗๙,๑๗๐
สัททวุดติวิวรรณ์	สัททวุดติวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
สัททสารัตถชาลินี	สัททสารัตถชาลินี	๘๖,๑๘๑

สัทสารัตถชาลินี-ฎีกา	สัทสารัตถชาลินีฎีกา	๘๗, ๑๘๒
สัทหัตถเภทจินดา	สัทหัตถเภทจินดา	๕๙, ๑๔๗
สัทหัตถเภทจินดา-นวกฎีกา	สัทหัตถเภทจินตานวกฎีกา	๗๒, ๑๖๑
สัทหัตถเภทจินดา-มหาฎีกา	สัทหัตถเภทจินตามหาฎีกา	๖๗, ๑๕๖
สัทหัตถเภทจินดา-มัชฌิมฎีกา	สัทหัตถเภทจินตามัชฌิมฎีกา	๗๐, ๑๕๙
สัทหัตถเภทจินดาวิวรรณ์	สัทหัตถเภทจินตาวิวรรณ์	๙๒, ๑๘๗
สัทธัมมปกาสินี	สัทธัมมปกาสินี	๓๗
สัทธัมมปชโชติกา-อรรถกถา	สัทธัมมปชโชติกาอรรถกถา	๔๐, ๑๒๑
สัทธัมมมาลินี	สัทธัมมมาลินี	๙๑, ๑๘๗
สัทธัมโมปายนะ	สัทธัมโมปายนะ	๙๒, ๑๘๗
สัมพันธจินดา	สัมพันธจินดา	๔๓
สัมพันธจินดา-ฎีกา	สัมพันธจินตาฎีกา	๕๑, ๑๓๗
สัมพุทเธคาถา	สัมพุทเธคาถา	๙๓, ๑๘๘
สัมมาทิฎฐิสูตฺร	สัมมาทิฎฐิสูตฺร	๑๖
สารัตถทีปนี-ฎีกา	สารัตถทีปนีฎีกา	๔๘, ๙๑, ๑๓๑, ๑๘๗
สารัตถปกาสินี-อรรถกถา	สารัตถปกาสินีอรรถกถา	๒๖
สารัตถมัญชุสา-ฎีกา	สารัตถมัญชุสา	๔๘
สารัตถสังคหะ	สารัตถสังคห	๕๓, ๑๔๑
สีมालังการ	สีมालังการ	๕๑, ๑๓๘
สีมालังการ-ฎีกา	สีมालังการฎีกา	๘๕, ๑๗๕
สีลขันธวรรค	สีลขันธวรรค	๘, ๑๐
สีหฬวัตถุ	สีหฬวัตถุ	๕๘, ๑๕๖
สุตตนิเทศ	สุตตนิเทศ	๘๔, ๑๗๗
สุตตนิบาต	สุตตนิบาต	๑๔
สุตตนิบาต-อรรถกถา	สุตตนิบาตอรรถกถา	๒๖, ๑๐๖
สุตตะ	สุตตะ	๑๕, ๑๖
สุตตันตปิฎก	สุตตันตปิฎก	๕, ๘
สุโฆธาลังการ	สุโฆธาลังการ	๔๒, ๑๒๓
สุโฆธาลังการ-ฎีกา	สุโฆธาลังการฎีกา	๕๑, ๑๓๕
สุโฆธาลังการ-นวกฎีกา	สุโฆธาลังการนวกฎีกา	๕๘, ๑๕๖
สุมหาวตาร	สุมหาวตาร	๕๘, ๑๕๖
สุมંગคल्पสาหนี-ฎีกา	สุมંગคल्पสาหนีฎีกา	๕๑, ๑๓๖

สุ่มงคลวิลาสินี-อรรถกถา	สุ่มงคลวิลาสินีอรรถกถา	๒๖
โสตัดตถกีนินทาน	โสตัดตถกีนินทาน	๖๑,๑๔๙
โสตัดปปมาลีนี	โสตัดปปมาลีนี	๕๘,๑๕๖
หัตถถสาร	หัตถถสาร	๙๑,๑๘๗
องค์	องค์	๔,๑๕๕
องค์ ๙	นางค์	๑๕
อตีตนาถคตปัจจุปนนพุทธวันทนาคาถา	อตีตนาถคตปัจจุปนนพุทธวันทนาคาถา	๙๓,๑๘๘
อนันตพุทธวันทนาคาถา	อนันตพุทธวันทนาคาถา	๙๓,๑๘๘
อนาคตวงศ์	อนาคตวงศ์	๓๖
อนาคตวงศ์-อรรถกถา	อนาคตวงศ์อรรถกถา	๕๗,๑๔๕
อปทาน	อปทาน	๑๔
อปทาน-อรรถกถา	อปทานอรรถกถา	๒๖,๑๐๖
อปันณกชาตก	อปันณกชาตก	๑๖
อภิธรรม ๗ ปกรณ์-อรรถกถา	สตัดปปกรณ์อรรถกถา	๑๐๖
อภิธรรมคัณฐี	อภิธรรมคณฐี	๕๘,๑๕๖
อภิธรรมปิฎก	อภิธรรมปิฎก	๕,๗,๑๔
อภิธัมมป็นนรสถฐาน	อภิธัมมป็นนรสถฐาน	๘๕,๑๘๐
อภิธัมมัตตวิภาวินี	อภิธัมมัตตวิภาวินี	๕๒
อภิธัมมัตตวิลาสินี	อภิธัมมัตตวิลาสินี	๕๒
อภิธัมมัตตสังคหวิวรรณ์	อภิธัมมัตตสังคหวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
อภิธัมมัตตสังคหะ	อภิธัมมัตตสังคห	๕๖,๑๒๙
อภิธัมมัตตสังคหะ-ฎีกา	อภิธัมมัตตสังคหฎีกา	๕๒,๙๑,๑๔๐
อภิธัมมัตตสังคหะ-ฎีกาวิวรรณ์	อภิธัมมัตตสังคหฎีกาวิวรรณ์	๙๒,๑๘๗
อภิธัมมวารตาร	อภิธัมมวารตาร	๒๗,๑๐๗
อภิธัมมวารตาร-ฎีกา	อภิธัมมวารตารฎีกา	๕๒,๑๔๐
อภิธานปปีที่ปิกา	อภิธานปปีที่ปิกา	๕๐,๑๓๔
อภิธานปปีที่ปิกา-ฎีกา	อภิธานปปีที่ปิกาฎีกา	๗๓,๑๖๒
อมตธร	อมตธร	๕๗
อสีติมหาสาวกวันทนาคาถา	อสีติมหาสาวกวันทนาคาถา	๙๓,๑๘๘
อัครวงศ์	อัครวงศ์	๑
อังกุตตรนิกาย	อังกุตตรนิกาย	๙,๑๓
อังกุตตรนิกาย-ฎีกา	อังกุตตรนิกายฎีกา	๔๘

อังคุตตรนิกาย-นวกฎีกา	อังคุตตรนิกายนวกฎีกา	๑๓๑
อังคุตตรนิกาย-อรรคกถา	อังคุตตรนิกายอรรคกถา	๒๖,๑๐๖
อัญจนนิบาต	อัญจนนิบาต	๑๓
อัญจนวิสตีพุทธวันทนาคาถา	อัญจนวิสตีพุทธวันทนาคาถา	๙๓,๑๙๘
อรรถพิทยาขยาน	อรรถพิทยาขยาน	๓๓,๑๑๔
อัมภุตธรรม	อัมภุตธรรม	๑๕,๑๖
อิติวุตตกะ	อิติวุตตก	๑๔-๑๖
อิติวุตตกะ-อรรคกถา	อิติวุตตกอรรคกถา	๒๙,๑๐๙
อุตตรวิวินิจฉัย	อุตตรวิวินิจฉัย	๒๗,๑๐๗
อุตตรวิวินิจฉัย-ฎีกา	อุตตรวิวินิจฉัยฎีกา	๕๑
อุทาน	อุทาน	๑๔-๑๖
อุทาน-อรรคกถา	อุทานอรรคกถา	๒๙,๑๐๙
อุปริปัตถนส	อุปริปัตถนส	๑๑
อุภาโตวิภังค์	อุภาโตวิภังค	๑๖
เอกกนิบาต	เอกกนิบาต	๑๓
เอกาทสกนิบาต	เอกาทสกนิบาต	๑๓
เอติมาสมีที่ปีกา	เอติมาสมีที่ปีกา	๗๔,๑๖๕
เอติมาสมีที่ปีกา-ฎีกา	เอติมาสมีที่ปีกาฎีกา	๗๖,๑๖๗
โอกาสโลกสุทนี	โอกาสโลกสุทนี	๕๘,๑๔๖

ปทานุกรม

อาจารย์ผู้รจนา, อาจารย์ผู้อาราธนา, สถานที่

กัสสปะ	กัสสป	๓๖,๙๘,๑๑๗
กุมารกัสสปะ	กุมารกัสสป	๑๐๖
เกลี (พราหมณ์)	เกลี (พราหมณ์)	๙๗
ชีณาสพ ๕๐๐	ปณจस्ता ชีณาสวา	๒๑
เขมะ	เขม	๔๗,๙๙,๑๓๐
คันถการกาจารย์	คณถการกาจரிய	๒๐,๒๓
คันทาจารย์	คณฑาจารย์	๒๖
คุณสาคร	คุณสาคร	๖๖,๑๐๐,๑๕๕,๑๕๕
จตุรงคพล (มหาอำมาตย์)	จตุรงคพล (มหามัจจุ)	๑๐๐
จสวา (พระราชชา)	จสวา (ราชา)	๗๗,๑๐๐,๑๕๕,๑๖๘,
จันตปชไซต (พระราชชา)	จณฑปชไซต (ราชา)	๙๕
จีวระ	จีวร	๘๓,๑๐๐,๑๗๔
จูฬธรรมपालะ	จูฬธมมपाल	๓๕,๙๘,๑๑๖
จูฬนามะ	จูฬนาม	๙๙
จูฬพุทธโฆสะ	จูฬพุทธโฆส	๖๑,๙๙,๑๐๖,๑๔๙
จูฬมหานามะ	จูฬมหานาม	๑๒๐
จูฬโมคคัลลานะ	จูฬโมคคูลาน	๙๙,๑๓๔
จูฬวชิรพุทธิ	จูฬวชิรพุทธิ	๓๓,๙๘,๑๑๔
ไซติपालะ	ไซติपाल	๑๐๖
ญาณคัมภีระ	ญาณคัมภีร	๑๖๔
ญาณสาคร	ญาณสาคร	๖๘,๑๐๐,๑๕๗
ทาสฺวานาคะ	ทาสฺวานาค	๑๐๖,๑๑๐
ทีปังกร	ทีปังกร	๓๔,๙๘,๑๑๕
เทวะ	เทว	๑๒๑
ธรรมपालะ	ธมมपाल	๒๙,๙๘,๑๐๙,๑๑๐
ธรรมรักขิตะ	ธมมรักขิต	๑๐๙
ธรรมเสนาบตี	ธมมเสนาบตี	๗๔,๑๐๐,๑๖๔,๑๖๕

ปทานุกรม

ธัมมกิตติ	ธัมมกิตติ	๕๕,๙๙,๑๔๒
ธัมมกิตติ (อุปาสก)	ธัมมกิตติ (อุปาสก)	๑๓๗
ธัมมจารี	ธัมมจารี	๑๗๗
ธัมมสิริ	ธัมมสิริ	๔๔,๙๙,๑๒๕
นวมทานามะ	นวมทานาม	๓๙
นวมะชงกร	นวมะชงกร	๘๑,๑๐๐,๑๗๒
นวมัคคัลลานะ	นวมัคคัลลาน	๕๐
นวมิมลพุทธิ	นวมิมลพุทธิ	๘๕,๑๐๐,๑๐๑,๑๘๐
นัมพะ (อุปาสก)	นัมพะ (อุปาสก)	๑๒๙
นาคิตะ	นาคิต	๘๖,๑๘๑
บุรพอาจารย์	บุรพอาจารย์	๓๐,๙๘,๑๑๑
โบราณาจารย์	โบราณาจารย์	๒๐,๒๑
ปรักกมพาหุ (พระราชา)	ปรักกมพาหุ (ราชา)	๑๓๑
ปัญจวัคคีย์	ปัญจวัคคีย์	๑๙
ปาสาทิกะ	ปาสาทิก	๑๖๓
ปุโรหิต	ปุโรหิต	๙๕,๙๗
พระเถระ ๕ องค์ผู้รู้ในกายทั้ง ๕	ปณจนิกายวิญญูหิ ปณจหิ เถเรหิ	๑๐๖
พุทฺธโฆส	พุทฺธโฆส	๙๖,๑๐๖
พุทฺธทัตตะ	พุทฺธทัตตะ	๒๗,๙๘,๑๐๗
พุทฺธนาคะ	พุทฺธนาคะ	๔๙,๙๙,๑๓๓
พุทฺธปิยะ	พุทฺธปิยะ	๕๓,๙๙,๑๐๖,๑๔๑
พุทฺธมิตตะ	พุทฺธมิตตะ	๑๐๖,๑๐๘,๑๓๗
พุทฺธรักขิตะ	พุทฺธรักขิต	๕๖,๙๙,๑๔๔
พุทฺธสิริ	พุทฺธสิริ	๑๐๖
พุทฺธสีหะ	พุทฺธสีห	๑๐๗
พุทฺธานุพุทฺธะ	พุทฺธานุพุทฺธ	๑๙
ภักทันตะ	ภากุทนต์	๑๐๖
มหากัจจายนะ	มหากัจจายน	๒๑,๒๔,๒๕,๙๕
มหากัสสปะ	มหากัสสป	๑๓๗
มหากรุนที	มหากรุนทีกาจริย	๒๖,๙๖
มหานามะ	มหานาม	๓๗,๙๙,๑๑๘
มหานามะ (อุปาสก)	มหานาม (อุปาสก)	๑๑๘

มหาปัจจรี	มหาปัจจริกาจริย	๒๖,๙๖
มหาพุทธโฆสะ	มหาพุทธโฆส	๒๓๓,๒๖,๙๗
มหาวิชิตพุทธิ	มหาวิชิตพุทธิ	๓๑,๙๘,๑๑๒
มหาวิชิตพาหุ (พระราช)	มหาวิชิตพาหุ (ราชา)	๑๗๖
มหาอรรถกถาจารย์	มหาอฏฐกถาจริย	๙๖
เมธังกร	เมธงกร	๕๕,๙๙,๑๔๓
โมคคัลลานะ	โมคคัลลาน	๔๑,๙๙,๑๒๒
รัฎฐपालะ	รัฎฐपाल	๖๒,๙๙,๑๕๐
ราหุล	ราหุล	๑๔๘
วชิรพุทธิ	วชิรพุทธิ	๓๒,๑๑๓
วาจิสสระ	วาจิสสร	๕๑,๙๙,๑๓๕-๙
วานิชชภาต (อุปาสก)	วานิชชภาต (อุปาสก)	๑๓๗
วิมลพุทธิ	วิมลพุทธิ	๖๕,๘๗,๙๘,๑๐๐,๑๕๓,๑๘๒,๑๘๓
วุตโตทยาการะ	วุตโตทยาการ	๔๓,๙๙,๑๒๔
เวเทหะ	เวเทห	๖๐,๙๙,๑๔๘
สังคมะ (พระราช)	สังคม (ราชา)	๙๗
สังฆเถระ	สังฆเถร	๑๕๕,๑๗๘
สังฆपालะ	สังฆपाल	๑๐๖,๑๐๗
สังฆรักขิตะ	สังฆรักขิต	๔๒,๙๙,๑๒๓,๑๒๗
สังฆราช	สังฆราช	๑๘๒
สัทธัมมคฺรุ	สัทธัมมคฺรุ	๗๘,๑๐๐,๑๖๙
สัทธัมมโชติपालะ	สัทธัมมโชติपाल	๘๔,๑๐๐,๑๗๕-๙
สัทธัมมสิริ	สัทธัมมสิริ	๕๙,๙๙,๑๔๗
สารีบุตร	สารีบุตร	๔๘,๗๙,๙๙,๑๐๐,๑๓๑,๑๓๒,๑๓๙,๑๗๐
สีหสูร (พระราช)	สีหสูร (ราชา)	๑๖๒
สุภุติจันทนะ	สุภุติจันทน	๖๓,๑๐๐,๑๕๑
สุมติ	สุมติ	๑๐๗
สุมังกละ	สุมงฺกล	๕๒,๙๙,๑๓๖,๑๓๗,๑๔๐
สุเมธะ	สุเมธ	๑๓๓
เสนาบดี	เสนาบดี	๑๔๒
โสณะ	โสณ	๑๐๖
อนรุฑ	อนรุฑ	๔๖,๙๙,๑๒๗-๙

ปทานุกรม

อภยะ
 อรรถกถาจารย์
 อริยวงศ์
 อัคควังสะ
 อัครบัตติต
 อัตถทัสสี
 อาชีวก
 อาหนณะ
 อำมาตย์
 อุตตมะ
 อุทุมพร
 อุปติสสะ
 อุปละนะ
 อาจารย์ชาวชมพูทวีป
 อาจารย์ชาวลังกาทวีป
 อาจารย์ผู้มีชื่อทั้ง ๓ ชื่อ
 อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ

 กัญจิปุระ (เมือง)
 ชมพูทวีป
 ปันยะ (เมือง)
 พุกาม (ประเทศ)
 มคธ (แคว้น)
 ลังกาทวีป
 อริมหัททน (นคร)
 อวันตี (ชนบท)
 อุชเชนี (นคร)

อภย ๖๗,๑๐๐,๑๕๖
 อรรถกถาจารย์ ๒๐,๒๒
 อริยวงศ์ ๘๙,๑๐๒,๑๘๕
 อคควังสะ ๖๔,๑๐๐,๑๕๒
 อัครบัตติต ๘๒,๑๐๐,๑๗๓
 อัตถทัสสี ๑๐๖
 อาชีวก ๑๐๖
 อาหนณะ ๒๘,๓๕,๔๘,๑๐๘
 อำมาตย์ ๑๖๒,๑๖๓
 อุตตมะ ๗๑,๑๐๐,๑๖๐
 อุทุมพร ๙๐,๑๘๖
 อุปติสสะ ๕๗,๙๙,๑๕๕
 อุปละนะ ๔๐,๙๙,๑๒๑
 อาจารย์ชาวชมพูทวีป ๙๔,๙๕,๙๗,๙๘,๑๐๐-๓,
 อาจารย์ชาวลังกาทวีป ๙๖,๙๙
 อาจารย์ผู้มีชื่อทั้ง ๓ ชื่อ ๒๐,๒๔
 อาจารย์ไม่ปรากฏชื่อ ๒๖,๖๙,๗๐,๗๒,๗๕,๗๖,๘๐,
 ๘๘,๙๖,๙๙,๑๐๐,๑๐๒,๑๒๖,
 ๑๕๕-๙,๑๖๑,๑๖๖-๗,๑๗๑,๑๘๔

 กัญจิปุระ ๑๐๓
 ชมพูทวีป ๑๗๖
 ปันยะ (นคร) ๑๐๑,๑๘๒
 พุกาม (ประเทศ) ๑๐๐,๑๗๙
 มคธ (รัฐ) ๙๗
 ลังกาทวีป ๙๒,๙๗,๑๓๑,๑๔๒,๑๗๙,๑๘๗,๑๘๘
 อริมหัททน (นคร) ๑๐๐
 อวันตี (ชนบท) ๙๕,๑๐๒
 อุชเชนี (นคร) ๙๕

หนังสือตีพิมพ์

อรรถนิพนธ์

ภานตนาทปณตเถเรน กโต

ฉบับคนกวโส

พุทธวสุเส ๒๕๐๘ มรณวสุเส ๑๓๒๖ (๑๙๕๖)

^๑ ตาลปณตเถเรน คนธสโท ปยุชชติ. เอส จ คนธสททปนิยาโย กตถจิ ปณตนิ. ตถา ทิ วุตตมัท มณิสารมณชฐาฎีกาย
ปจมาเถ "อถถ คนธเทติ สุตติติ คนธ คนธธิยติติ วา อตถโส สุตติยติ เอเตน เอตถาติ วา คนธ. สกถ ปกรณน" ติ.

นิทานกถา

ขุททโกยกัณเฑาะ "จุฬคนถวโร" โวหริโต. อิมสมิ ปน พุทธพุทธสาวเกหิ
เทสิตรจิตานัง ปาฬิอฏฐกถาหิคนถานัง วโร ที่ปิโต. ยถา ไปราณาจริเยหิ พุทธวโร
โพธิวโร อฏฐวโร ทาชาวโร มหาวโร จุฬวโร ราชาวโร ที่ปวสาทโย นาม คนถา รจิตา
เอวมเนนาจริเยนาปิ จุฬคนถวโร นาม รจิตา โหติ. อยญจ ปาฬิภาสาย วิริจิตตตา
ปาฬิวิญญูนัง มโนเรถัง ปุเรตัง สกโกตตีติ มณญามิ. อโถปิ อิมสมิ คนถา ปญจ
ปริจเจทา ที่ปีตา.

ปิฎกตตยที่ปกปริจเจโท

คนถการกาจริยที่ปกปริจเจโท

อาจริยสมชชาติฎฐานที่ปกปริจเจโท

อายาจกาจริยที่ปกปริจเจโท

ปกิณณกที่ปกปริจเจโท จาติ

คนถรจิตทุกโมปิ สุนทโร โหติ. ตสฺมา คนถสุเตสินัง สุขทสฺสนสุเชสนาหิ-
อตถัง สกกา สาเชตัง.

คนถการโก ปน ภาทนต์นหุปญญาจริโย โหติ. วุตตญฺเฬหตัง คนถาวสาเน
"อิตติ ปาโมชฺชตถายารณญวาสินา นนหุปญญาจริเยน กโต จุฬคนถวโร นิฎฐิตโต" ติ.

โส ปน มรรมมรฺฐเจ หังสาวตึนคเร ชาโต หังสาวตึนาครโก โหติ.

อัย ปน คนถอ กทา รจิตตีติ เอกนฺเตน วตตัง น สกกา คนถารมภ-
นิคมเนสุ จ ตทตถที่ปกัง กิณฺจิจิ วจัน น ทิสฺสตี. อนฺุमानโต ปน พุทธวโรสุส-
ทสาหิกทวิวโรสุสทสเส, มรรมมวโรสุสเส อญฺุจวิสาหิกอญฺุจสเส ภาทนต์อริยวโรสมหาเถรวเรณ
กตมณิสารมณฺุชฺสาฎฐีกาคนถโต อีสกั ปจฺจนา สมฺุปฺปโนตี วิญญาตี. อิมสมิ ทิ
จุฬคนถวโร เตน มหาเถรวเรณ กตมณิสารมณฺุชฺสาฎฐีกาโย ปญจ คนถา ทสฺสิตา.
เต จ อาจริยปรมฺุปฺราหิ กตคนถานัง ปจฺจนิมิกคนถาเยว โหนตี. ตโต ปจฺจนา

สมุปฺปนฺเนหิ อติปากญฺเหติ สาสนทฺชฺชูปเมหิ อัจริยาสเภาหิ กตคณฺถา น ทสฺสีตา.
ตสฺมาเย คณฺโถ อีโต จตฺตสฺสตาณํ วสฺसानมฺปรี รจฺจิตฺติ อนฺนํมียติ.

โส ปน คณฺโถ อปฺปโกเยว ทิฏฺฐโจ. มรฺมมรฺภูเจ ยํกัณฺนคเร กัมฺบาเอ-
เจติยาสนฺเน ชมฺพุทฺธิปวิหาเร วสฺนตสฺส ฐมฺมาจฺริโยปาธิโน **ภทฺตสึลลานนฺทาทิวิสฺต-**
เถรสฺส สนฺติเก โรมกฺขเรน มุทฺทิตมฺลํ มณฺทเลนคเร ชินฺมะกัณฺนิหาเร ฐมฺมาจฺริโย-
ปาธิโน **ภทฺตวาสวตฺเถรสฺส** สนฺติเก มรฺมมกฺขเรน ปริชฺชिณฺณํ ทตฺถตาลปณฺณมฺลฉ-
จาติ เทวเยว มฺูลานิ อปฺสฺสึ. ตานิ ลิชฺชโนกาลํ ยาจิตฺวา สยํ ลิชฺชิตฺวา พุทฺทชวสฺเส
อญฺจาทิกปญฺจสทฺทวิสทสฺเส เวสาชมาเส สุกฺกปฺกฺเช ปนฺนรสิยํ มรฺมมรฺภูจฺโต อิทํ
สฺยามรฺภูจํ อาทริตฺวา อาคโตนฺทิตฺติ.

อิมํ ปน จุฬคณฺถวํสํ ภทฺตสึลลานนฺทาทิวิสฺตเถรภทฺตวาสวตฺเถรานํ สนฺติกา
ลทฺธมฺมูลานิ สรีรํ กตฺวา สาสนาลงฺการสาสนวํสปฺปทีปิกาทิ จ "ปิฏฺกัตตอตะมัย" ติ
โวหริเตน คณฺถวํเสน จ, ปาฬิอญฺจกถาฎฺฐิกาทิหิ จ, มาลาเจเถรสฺส ปาฬินามาทิธาเนน
จ อญฺเษหิ จาเนเกหิ คณฺถเอหิ ปุณฺนปฺปุนํ สํสนฺทิตฺวา คณฺถการกាយาจกานํ อนฺนุก-
มณฺนิกาโย ปกฺขิปิตฺวา ยถาพลํ ชลิตฺทุสฺสิตปาเจ สํโสธยึ. ตถापิ ชลิตปฺติตฺทุสฺสิฏฺฐจฺานานิ
สิยํ. ตานิ สุวิโสเชตฺตุํ ปสฺสนตฺตุํ ปณฺทิตฺตาติ.

ธมฺมานนฺทเถโร

ท่ามะโออาราเม ลำปางนคเร

๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

จูป์คนถว้ส

มาตลกา

ปฏลจงก

๑. ปฏลทตยที่ปก ปรมปรลจลท	๖๗
๒. คนถการกาจรลยที่ปก ทุตลยปรลจลท	๗๑
๓. อาจรลยสนุชาตฎฐานที่ปก ตตลยปรลจลท	๗๘
๔. อายาลกาจรลยที่ปก จตตถปรลจลท	๘๐
๕. ปกถนถนที่ปก ปณจมปรลจลท	๘๙
นลคมน	๙๕

จูป์คนธर्वส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

๑. นมสฺสสิตฺวาน สมฺพุทฺธํ
นตฺวาน ธมฺมํ พุทฺธञ्ชํ	อคฺควํสปรมฺปรํ,
สํมญฺจาปี นีรํคณํ.
๒. คนฺธर्वสฺสฺปนีสฺสาย
ติปิฎกสมฺมาหํ
วิมติโนทมารพฺภ	คนฺธर्वสํ ปกตฺถิสฺสํ,
สาธุนํ ชงฺฆทาสกํ,
ตํ เม สุโณถ สาธโว.

๑. ปิฎกตฺตยทีปฺกปริจฺเจท

๓. สพฺพมฺปิ พุทฺธวจนํ
โหติ เอกวิธํเยว	วิมุตฺติริสเหตุกํ,
ติวิธํ ปิฎกเณ จ.
๔. ตถฺยจ สพฺพมฺปิ เกวลํ
องฺคโต จ นววิธํ
จตุราสีตีสหสฺส-	ปณฺจวิธํ นิกายโต,
ธมฺมกฺขนุรคณนโต.
ธมฺมกฺขนุรปเกทนนฺติ.

๕. กถํ ปิฎกโต ? ปิฎกํ หิ ติวริธํ โหติ. วินยปิฎกํ อภิธมฺมปิฎกํ สุตตฺตนฺต-
ปิฎกนฺติ.

๖. ตตฺถ กตมํ วินยปิฎกํ ? ปาราชิกกณฺท์ ปาจิตฺตียกณฺท์ มหาวคฺคกณฺท์
จูป์วคฺคกณฺท์ ปริวารกณฺฑนฺติ อิมานิ กณฺฑานิ วินยปิฎกํ นาม.

^๐ ตตฺถ กตมํ วินยปิฎกํ ? มหาวิงคกณฺท์ ภิกฺขุณีวิงคกณฺท์ มหาวคฺคกณฺท์ จูป์วคฺคกณฺท์ ปริวารกณฺฑนฺติ อิมานิ
ปณฺจ กณฺฑานิ วินยปิฎกํ นาม. (ชินมะกัน)

๗. กตมํ อภิธมฺมปิฎกํ ? ธมฺมสงฺคณปิฎกนํ วิภงฺกปิฎกนํ ธาตุกถาปิฎกนํ
ปคฺคผลปณฺยตฺติปิฎกนํ กถาวตฺถปิฎกนํ ยมกปิฎกนํ ปฏฺจฺจานปิฎกนฺติ อิมานิ
สฺตตฺตปิฎกานิ อภิธมฺมปิฎกํ นาม.

๘. กตมํ สุตฺตนฺตปิฎกํ ? สীগฺขนฺนฺวคฺคาทิกํ อวเสสํ พุทฺธวจนํ สุตฺตนฺตปิฎกํ
นาม.

๙. กถํ นิกายโต ? นิกายา ทิ ปณฺจวิธา โหนฺติ ทิฆนิกายो มชฺฌิมนิกายो
สํยุตฺตนิกาโย อํจฺจตฺตรนิกายो ชุทฺทกนิกายอติ.

๑๐. ตตฺถ กตฺโม ทิฆนิกายो ? สীগฺขนฺนฺวคฺโค มหาวคฺโค ปาถิกวคฺโคติ
อิเม ตโย วคฺคา ทิฆนิกายो นาม. อิเมสุ ตีสฺ วคฺเคสุ จตฺตตีสุ สุตฺตานิ โหนฺติ.
จตฺตตีเสว สุตฺตนฺตา สীগฺขนฺนฺวคฺคาทิกา,
ยสฺส ภวนฺติ โสเยว ทิฆนิกายนามโก.

๑๑. กตฺโม มชฺฌิมนิกายो ? มฺลปณฺณาสो มชฺฌิมปณฺณาสो อฺปริปณฺ-
ณาสติ อิเม ตโย ปณฺณาสา มชฺฌิมนิกายो นาม. อิเมสุ ตีสฺ ปณฺณาสฺสุ
เทวปณฺณาสาทิกสฺตฺตสตานิ โหนฺติ.

ทियทุณฺสสฺตฺตฺตนฺตา เทว จ สุตฺตานิ ยตฺถ โส,
มชฺฌิมโม นิกายो นาม มฺลปณฺณาสอาทิกโก.

๑๒. กตฺโม สํยุตฺตนิกาโย ? สคาถาวคฺโค นินานวคฺโค ชนฺนฺวคฺโค
สพฺพายตฺนวคฺโค มหาวคฺโคติ อิเม ปณฺจ สํยุตฺตนิกาโย นาม. อิเมสุ ปณฺจสุ
วคฺเคสุ ทฺวาสภูจิสฺตฺตสตาทิกสฺตฺตสฺตฺตสทฺสสถานิ โหนฺติ.

ทฺวาสภูจิสฺตฺตสตานิ สตฺตสทฺสสถานิ จ,
สุตฺตานิ ยสฺส โหนฺติ โส สคาถาทิกวคฺคิกโก,
สํยุตฺตนิกาโย นาม เวทิตฺตํ สฺวิญญฺนา.

๑๓. กตฺโม อํจฺจตฺตรนิกายो ? เอกกนิปาโต ทฺกนิปาโต ติกนิปาโต
จตฺกนิปาโต ปณฺจกนิปาโต จกนิปาโต สตฺตกนิปาโต อฏฺฐกนิปาโต นวก-

ตพพ์. จูฟเวทลล มหาเวทลล สมมาทิจฺจ สกุกปณท สงฺขารภาชนียมหาปฺนณม-
 สุตฺตาทโย สพเพปิ เวทณจ ตฺมฺมจิจฺจจ ลทฺธา ลทฺธา ปุจฺฉิตฺตฺตฺตฺนตา "เวทลฺลน" ตี
 เวทิตพพ์.

๑๗. กตมานิ จตฺราสีติธมฺมกฺขนฺธสทฺสฺสาณิ ? พุชฺชานานิ จตฺราสีติธมฺมก-
 ขนฺธสทฺสฺสาณิ. สเจ วิตฺถาเรน กเถสฺสํ, อติปฺปณฺโจ ภวิสฺสตี. ตสฺมา นยวเสณ
 กเถสฺสาณิ. เอกํ วตฺตุ เอโก ธมฺมกฺขนฺโธ, เอกํ นิทานํ เอโก ธมฺมกฺขนฺโธ, เอกํ
 ปณฺหาปฺจฉนํ เอโก ธมฺมกฺขนฺโธ, เอกํ ปณฺหาวิสฺสชฺชนํ เอโก ธมฺมกฺขนฺโธ.

๑๘. จตฺราสีติธมฺมกฺขนฺธสทฺสฺสาณิ เกณ ภาสิตานิ ? กตฺถ ภาสิตานิ ? กทา
 ภาสิตานิ ? กํ อารพฺภ ภาสิตานิ ? กิมตฺถ ภาสิตานิ ? เกณ ฐาธิตานิ ? เกณภ-
 ตานิ ? กิมตฺถํ ปรียาปฺนิตพฺพานีตี อยํ ปุจฺฉา อุทฺธริตพฺพา.

๑๙. ตตฺรายํ วิสฺสชฺชนา : เกณ ภาสิตานีตี ? พุทฺเธน จ พุทฺธานุพุทฺเธตี
 จ ภาสิตานิ. กตฺถ ภาสิตานีตี ? เทเวสฺส จ มนุสฺเสสฺส จ ภาสิตานิ. กทา ภาสี-
 ตานีตี ? ภควโต ธรรมานกาเถ ภาสิตานิ. กํ อารพฺภ ภาสิตานีตี ? ปณฺจวคฺคิ-
 ยาทีเก เวเนยฺยพฺนฺธเว อารพฺภ ภาสิตานิ. กิมตฺถํ ภาสิตานีตี ? วชฺชณฺจ อวชฺชณฺจ
 ฉตฺวา วชฺชํ ปหาย อวชฺเช ปฏฺฐิพฺชชิตฺวา นิพฺพานปรียนฺเต ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปรายิกตฺถ
 สมฺปาปฺนิตฺถํ เกณ ฐาธิตานีตี ? อนุพุทฺเธตี เจว ลิสฺसानุสฺสเสตี จ ฐาธิตานิ.
 เกณภตานิตี ? อัจฉริยปรมฺปราชิ อภตานิ. กิมตฺถํ ปรียาปฺนิตพฺพานีตี ? วชฺชณฺจ
 อวชฺชณฺจ ฉตฺวา วชฺชํ ปหาย อวชฺเช ปฏฺฐิพฺชชิตฺวา นิพฺพานปรียนฺเต ทิฏฺฐธมฺมิก-
 สมฺปรายิกตฺถ สมฺปาปฺนิตฺถํ กรุณาย อภตานิ. ตานิ สเทวตฺตาย ปชาย นิพฺพาน-
 ปรียนฺเต ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปรายิกตฺถ สาธิตานิ โหนฺตี. ตทตฺถทีเกตี อปฺปมตฺเตน
 ปรียาปฺนิตพฺพานิ ฐาเรตพฺพานิ วาเจตพฺพานิ สชฺฉมายํ กาทพฺพานีตี.

อติ จูฟคนถวีส ปิฏกตฺตยทีปโก นาม.

ปรโม ปรีจเจโท.

๒. คนุถการกาจரியที่ปกปริจฺเจท

๒๐. อาจரிய ปน อตฺถิ โปราณาจரிய, อตฺถิ อฏฺฏกถาจரிய, อตฺถิ คนุถการกาจரிய, อตฺถิ ติวินนามกาจரிய.

๒๑. กตเม โปราณาจரிய ? ปจฺมสงฺคายนายํ ปณฺจสตา ชีณาสวา ปณฺจนุหนํ นิกายานํ นามณฺจ อตฺถณฺจ อธิปฺพายณฺจ ปทณฺจ พยณฺชนณฺจ โสธนฺกัจจํ อนว-
เสสํ กวีสุ. ทุตฺติยสงฺคายนายํ สตฺตสตา ชีณาสวา เตสํเยว สทฺทตฺถาทิกํ กิจฺจํ ปุณ
กวีสุ. ตุตฺติยสงฺคายนายํ สทฺสสมตฺตา ชีณาสวา เตสํเยว สทฺทตฺถาทิกํ กิจฺจํ ปุณ
กวีสุ. อิจฺเจวํ เทวสตาธิกา เทวสทฺสชีณาสวา มหากจฺจายนํ จเปตฺวา อวเสสา
โปราณาจரிய นาม.

๒๒. เย โปราณาจரிய, เตเยว อฏฺฏกถาจரிய นาม.

๒๓. กตเม คนุถการกาจரிய ? มหาพฺพุทฺโฆสทโย อนเภาจரிய คนุถการ-
กาจரிய นาม.

๒๔. กตเม ติวินนามกาจரிய ? มหากจฺจายโน ติวินนามกาจริโย นาม.

๒๕. กตเม คนุถา กจฺจายเนน กตา ? กจฺจายนคนุโถ มหานิรุตฺติคนุโถ
จฺุพฺนิรุตฺติคนุโถ เนตฺติคนุโถ เปฏฺโปกฺปเทศคนุโถ วณฺณเนตฺติคนุโถติ อิเม จ คนุถา
มหากจฺจายเนน กตา.

๒๖. กตเม คนุถา อนเภาจริเยหิ กตา ? คนุถาจரிய มหาอฏฺฏกถาคณฺถํ,
มหากรฺรฺนฺทิกาจரிய กรฺรฺนฺทึ นาม คนุถํ, มหาปจฺจริกาจரிய มหาปจฺจรี นาม คนุถํ
อํกํสุ. อณฺณตโร อาจริโย กรฺรฺนฺทิกนฺถสฺส อฏฺฏกถํ อกาลิ. อณฺณตโร อาจริโย
มหาปจฺจริยคนฺถสฺส อฏฺฏกถํ อกาลิ. มหาพฺพุทฺโฆโส นามาจริโย วิสุทฺธิมคฺโค,
ทีฆนิกายสฺส สุมฺงคฺลวิสาสินี นาม อฏฺฏกถา, มชฺฌิมนิกายสฺส ปปณฺจสุทฺถินี นาม
อฏฺฏกถา, ลํยุตฺตนิกายสฺส สารตฺถปกาสินี นาม อฏฺฏกถา, อังคฺตุตฺตรนิกายสฺส
มโนรทฺปุรณี นาม อฏฺฏกถา, ปณฺจวินยคนุถานํ สมฺนตฺปาสาทิกา นาม อฏฺฏกถา,

สตุตตาริทธิมคณณานัน **ปรมภูจกถา** นาม อภูจกถา, ปาตีโมกขสงฆาตาย มาติกา
 กงขาวิตถณิน นาม อภูจกถา, ฐมมปทสฺส อภูจกถา, ชาตกสฺส อภูจกถา, ชุททก-
 ปาจสฺส อภูจกถา, สุตตนิปาตสฺส อภูจกถา, อปทานสฺส อภูจกถาติ อิเม เตรส
 คณเถ อกาสิ.

๒๗. พุทฺธทฺโต นามาจริโย วินยวินิจฺฉโย, อุตฺตรวินิจฺฉโย, อภิธมฺมาวตาโร,
 พุทฺธวีสสฺส มจฺจุตฺตวิลาสิเน นาม อภูจกถาติ อิเม จตฺตาริ คณเถ อกาสิ.

๒๘. อานนุโท นามาจริโย สตุตตาริทธิมคณณภูจกถาย **มุลฎีกิ** นาม ฎีกิ
 อกาสิ.

๒๙. ฐมมปาลาจริโย เนตฺติปกรณภูจกถา, อิตฺตวุตฺตภูจกถา, อุทานภูจกถา,
 จริยาปิฏกภูจกถา, เถรคาถาภูจกถา, เถรีคาถาภูจกถา, วิมานวตฺตสฺส **วิมลวิลาสิเน**
 นาม อภูจกถา, เปตวตฺตสฺส **วิมลวิลาสิเน** นาม อภูจกถา, วิสุทฺธิมคฺคสฺส **ปรมตฺถ-**
มณฺชฺสา นาม ฎีกา, ทัมฺนิกาภูจกถาทัน จตฺตสนฺนํ อภูจกถานํ **สินตฺถปกาสิเน**
 นาม ฎีกา, ชาตกภูจกถาย **สินตฺถปกาสิเน** นาม ฎีกา, เนตฺติปกรณภูจกถาย ฎีกา,
 พุทฺธวีสภูจกถาย **ปรมตฺถที่ปนึ** นาม ฎีกา, อภิธมฺมภูจกถาย ฎีกาย **สินตฺถถนฺณนา**
 นาม อญฺฎีกาติ อิเม จุทฺทสมตฺเต คณเถ อกาสิ.

๓๐. เทว ปุพฺพพาจริยา **นิริตฺติมณฺชฺสา** นาม **จุฬนิริตฺติฎีกิณฺจ** **มหานิริตฺติ-**
สงฺเขปณฺจ อกัสนุ.

๓๑. **มหาวัชรพุทฺธิ** นามาจริโย **วินยคณฺจ** นาม ปกรณํ อกาสิ.

๓๒. **วัชรพุทฺธิ** นามาจริโย **มุขมตฺถที่ปนึ** นาม **นฺยาสปฺกกรณํ** อกาสิ.

๓๓. **จุฬวัชรพุทฺธิ** นามาจริโย **อตฺถพฺยาขยานํ** นาม ปกรณํ อกาสิ.

๓๔. **ทีปฺงฺกโร** นามาจริโย **รูปสิทฺธิปกรณํ** **รูปสิทฺธิฎีกิ** **ปชฺชมรฺคคณฺถณฺเจติ**
ติวิธปกรณํ อกาสิ.

๓๕. **อานนฺทาจริยสฺส** **เชฎฺจสิสฺโส** **จุฬธมฺมปาโล** นามาจริโย **สจฺจสงฺเขป**
 นาม ปกรณํ อกาสิ.

๓๖. กสฺสโป นามาจริโย โมหวิจฺเจทนี, วิมตฺติจฺเจทนี, พุทฺธวโส, อนาคตวโสติ จตฺตพฺพิธํ ปกฺรณํ อกาลิ.

๓๗. มหานาโม นามาจริโย สทฺธมฺมุํปกาสินี นาม ปฏิสมฺภิทามคฺคสฺส อฏฺฐกถํ อกาลิ.

๓๘. ทีปวโส, ฐปวโส, โพธิวโส, จุฬวโส, มหาวโส, ปฏิสมฺภิทามคฺคฏฺฐกถาย คณฺฐิ เจติ อิมํ จ คณฺธา อจฺริเยหิ วิสฺสุํ วิสฺสุํ กตา.

๓๙. นโว มหานาโม นามาจริโย นวํ มหาวสํ นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๐. อุปเสโน นามาจริโย สทฺธมฺมุํปชฺชชิติกํ นาม มหานิทฺเทสสฺส อฏฺฐกถํ อกาลิ.

๔๑. โมคฺคฺลฺลาโน นามาจริโย โมคฺคฺลฺลานพฺยากรณํ นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๒. สัมมรฺกฺขิตโต นามาจริโย สุโพธาถการํ นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๓. วุตฺโตทยกาโร นามาจริโย วุตฺโตทยํ นาม ปกฺรณํ สมฺพนฺธจินฺตํ นาม ปกฺรณํ ชฺทฺทสิกฺขาย นวฎฺฐิกํ อกาลิ.

๔๔. ธมฺมสิริ นามาจริโย ชฺทฺทสิกฺขํ นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๕. ชฺทฺทสิกฺขาย ปุราณฎฺฐิกา, มฺลสิกฺขาฎฺฐิกา เจติ อิมํ เทว คณฺธา ทวีหา- จริเยหิ วิสฺสุํ วิสฺสุํ กตา.

๔๖. อนุรฺกฺโข นามาจริโย ปรมตฺตวินิจฺฉยํ, นามรูปปริจฺเจทํ, อภิรมฺมตฺต- สงฺคหณฺเจติ ติวริธํ ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๗. เขโม นามาจริโย เขมํ นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๔๘. สาริปุตฺโต นามาจริโย วินยฎฺฐกถาย สารตฺตทีปนี นาม ฎฺฐิกํ, วินย- สงฺคหปฺกฺรณํ, วินยสงฺคหสฺส ฎฺฐิกํ, อองฺคตฺตรนิกายฎฺฐกถาย สารตฺตมณฺชฺสา นาม ฎฺฐิกํ, ปญฺจิกาฎฺฐิกณฺเจติ อิมํ ปญฺจ คณฺเถ อกาลิ.

๔๙. พุทฺธนาโค นามาจริโย วินยมณฺชฺสา นาม กงฺขาวิตฺตณฺเีย ฎฺฐิกํ อกาลิ.

๕๐. นโว โมคฺคฺลฺลาโน นามาจริโย อภิธานปฺปทีปิกา นาม ปกฺรณํ อกาลิ.

๕๑. วาจิสุโร นามาจริโย มหาสามี นาม สุโพธาลงการสุส ฐีกา, วุตโตทย-
 วิจารณ์, สุมงคลปสาทนี นาม ชุททสิกขาย ฐีกา, สมุพนุชจินุทาย ฐีกา, พาลา-
 วตาโร, โมคคัลลานพยาकरणสุส ปณฺจิกาย ฐีกา, โยควินิจฺจโย, วินยวินิจฺจยสุส
 ฐีกา, อุตฺตรวินิจฺจยสุส ฐีกา, นามรูปปริจฺเจทสุส ฐีกา, สทฺทตฺถสุส ปทรูปริภาวัน,
 เขมปकरणสุส ฐีกา, สีมาลงกาโร, มุลสิกขาย ฐีกา, รูปารูปริภาโค, ปจฺจยสงฺคโห,
 สจฺจสงฺเขปสุส ฐีกา เจติ อีเม สตฺตฺรส คณเถ อกาลิ.

๕๒. สุมงฺคโล นามาจริโย อภิธมฺมาวตารคณฺถสุส ฐีกํ อภิธมฺมตฺถวิลาสิเน,
 อภิธมฺมตฺถสงฺคทสฺส ฐีกณฺจ อภิธมฺมตฺถวิภาวินี ทฺวิธํ ปกรณํ อกาลิ.

๕๓. พุทฺธปฺปิโย นามาจริโย สารตฺถสงฺคหํ นาม ปกรณํ อกาลิ.

๕๔. ธมฺมกิตฺติ นามาจริโย ทนฺตธาตฺตฺตฺตฺตํ อกาลิ.

๕๕. เมธงฺกโร นามาจริโย ชินจฺริตํ นาม ปกรณํ อกาลิ.

๕๖. พุทฺธรกฺขิตโต นามาจริโย ชินาลงฺการณฺจ ชินาลงฺการสุส ฐีกณฺเจติ อีเม
 เทว คณเถ อกาลิ.

๕๗. อุปติสุโส นามาจริโย อมตฺธโร นาม อนาคตวํสสุส อฏฺฐกถํ อกาลิ.

๕๘. กงฺขาวิตฺรณฺนิยา สิ้นตฺถปกาสิเน นาม ฐีกา, นิสุสนฺเทโห, ธมฺมานุสารถิ,
 เฌยฺยสนฺทติ เฌยฺยสนฺทติยา ฐีกา, สุมหาวตาโร, โลกปณฺยตฺตฺตฺตฺตํ, ตถาคตฺตฺต-
 ปตฺตฺตฺตํ, นลาฏฐาตฺตฺตฺตฺตนา, สีหฬวตฺตฺต, ธมฺมทีปโก, ปฏฺธิปตฺตฺตฺตฺตโห, วิสุทฺธิ-
 มคฺคคณฺจ, อภิธมฺมคณฺจ, เนตฺตฺตฺตฺตคณฺจ, วิสุทฺธิมคฺคจฺจุฬีกา, โสตปฺปมาสิเน,
 ปสาทชนนี, โโอกาสโลกสุทนี, สุโพธาลงฺการสุส นวฐีกา เจติ อีเม วิสฺติ คณฺธา
 วิสฺตจฺริเยหิ วิสุํ วิสุํ กตา.

๕๙. สทฺธมฺมสิริ นามาจริโย สทฺทตฺถเภทจินฺดา นาม ปกรณํ อกาลิ.

๖๐. เวเทโห นามาจริโย สมฺนตฺตฺตฺตฺตฺตนา นาม ปกรณํ อกาลิ.

๖๑. จุฬพุทฺธโมโส นามาจริโย ชาตฺตฺตฺตฺตฺตนา โสตตฺตฺตฺตฺตนา นาม เทว-
 ปกรณํ อกาลิ.

๖๒. รฎจปาโล นามาจริโย มธรสวาหนี นาม ปกรณํ อกาลิ.
๖๓. สฎติจันุทโน นามาจริโย ลิงคตฤถวิวรรณปกรณํ อกาลิ.
๖๔. อคฤควโส นามาจริโย สทุทหนตีปกรณํ นาม อกาลิ.
๖๕. วิมลพทุธิ นามาจริโย นุยาสปกรณสส มหาฎีกํ อกาลิ.
๖๖. คุณสาคโร นามาจริโย มุขมตตสาร์, ตฎฎีกกญจ ทูริชํ ปกรณํ อกาลิ.
๖๗. อภโย นามาจริโย สทุทตฤถเกทจินุตาย มหาฎีกํ อกาลิ.
๖๘. ฃาณสาคโร นามาจริโย ลิงคตฤถวิวรรณปกาสกํ นาม ปกรณํ อกาลิ.
๖๙. อณฤตโร อاجرโย คุฬหตฤฎีกํ, พาลปโปทณฤจ ทูริชํ ปกรณํ
อกาลิ.
๗๐. อณฤตโร อاجرโย สทุทตฤถเกทจินุตาย มชุณมิฎีกํ อกาลิ.
๗๑. อุตตโม นามาจริโย พาลาวตารฎีกํ, ลิงคตฤถวิวรรณฎีกกญจ ทูริชํ ปกรณํ
อกาลิ.
๗๒. อณฤตโร อاجرโย สทุทตฤถเกทจินุตาย นวฎีกํ อกาลิ.
๗๓. เอโก อมจโจ อภิธานปโปทปีกาย ฎีกํ, ทณูทีปกรณสส มาคธฤตํ ฎีกํ,
โกลทุชชนสส สกฤกฏภาสาย ฎีกกญจ ติวริชํ ปกรณํ อกาลิ.
๗๔. ธมมเสนาปติ นามาจริโย การิกํ, เอติมาสमितีปิกํ, มโนทณฤจ ติวริชํ
ปกรณํ อกาลิ.
๗๕. อณฤตโร อاجرโย การิกาย ฎีกํ อกาลิ.
๗๖. อณฤตโร อاجرโย เอติมาสमितีปิกาย ฎีกํ อกาลิ.
๗๗. จสุวราชา สทุทพิณุฑุ นาม ปกรณํ, ปรมตฤถพิณุฑุ นาม ปกรณณฤจ
อกาลิ.
๗๘. สทุธมมคฺรุ นามาจริโย สทุทหุตฤติปกาสกํ นาม ปกรณํ อกาลิ.
๗๙. สารีปุตโต นามาจริโย สทุทหุตฤติปกาสกสส ฎีกํ อกาลิ.
๘๐. อณฤตโร อاجرโย กจฺจายนเกทณฤจ กจฺจายนสาร์ณฤจ กจฺจายนสาร์สส
ฎีกกญจ ติวริชํ ปกรณํ อกาลิ.

๘๑. นโว เมธงโร^๑ นามาจริโย โลกที่ปกสาร์ นาม ปกรณ์ อกาลิ.

๘๒. อคคปณทีโต นามาจริโย โลกูปุตตี นาม ปกรณ์ อกาลิ.

๘๓. จิวโร นามาจริโย ชงฆทาสกสฺส ฐีกํ อกาลิ.

๘๔. มาติกตถที่ปนี, อภิธมฺมตถสงฺคหสงฺเขปวณฺณนา ฐีกา, สีมาลงฺการสฺส ฐีกา, วินยสมฺภูจฺานที่ปนี, คณฺฐิสาร, ปฏฺุจฺานคณฺณานโย กจฺจายนสฺตฺตนิทุเทโส, ปาติโมกฺขวิโสธนี เจติ อิเม อฏฺุจ คณฺเถ สทฺธมฺมไซตฺติปาสาจริโย อกาลิ.

๘๕. นโว วิมลพฺุทธิ นามาจริโย อภิธมฺมปณฺนรสฺสฺจฺานํ นาม ปกรณ์ อกาลิ.

๘๖. นาคิตาจริโย สทฺทสฺสารตถชาลินี นาม ปกรณ์ อกาลิ.

๘๗. วิมลพฺุทธิ นามาจริโย สทฺทสฺสารตถชาลินีฐีกา, วุตฺโตทยฐีกา, ปรมตฺถ-
มณฺชฺุสา นาม อภิธมฺมตถสงฺคหฐีกาย อนฺุฐีกา, ทสคณฺฐิวณฺณนา, มาครภูตฺวิทฺธ-
มฺขมณฺทนฐีกา เจติ อิเม ปณฺจ คณฺเถ อกาลิ.

๘๘. อณฺณตโร อาจริโย ปณฺจปกรณฺฐีกาย นวานฺุฐีกํ อกาลิ.

๘๙. อริยวิโส นามาจริโย อภิธมฺมตถสงฺคหฐีกาย มณฺธิสารมณฺชฺุสา นาม
นวานฺุฐีกํ, ทวารกถาย ฐีกาย มณฺธิที่ป นาม นวานฺุฐีกํ, คณฺถาภรณํ, มหานิสฺสยํ,
ชาตฺกวิโสธนญฺจาติ อิเม ปณฺจ คณฺเถ อกาลิ.

๙๐. เปฏฺุโกปเทสสฺส ฐีกํ อฺุทฺมฺพรนามาจริโย อกาลิ.

๙๑. อภิธมฺมตถสงฺคหสฺส ฐีกา, เปฏฺุโกปเทสสฺส ฐีกา, จตฺุภาณวารสฺส
อฏฺุจกถา, มหาสารปกาสินี, มหาที่ปนี, สารตถที่ปนี, คติปกรณํ, หตฺถสาโร,
ภุมฺมสงฺคโห, ภุมฺมนิทุเทโส, ทสวตฺถุ, กายวิริติ, กายวิริติฐีกา, ไซตฺตนินฺรุตฺติ,
วิภตฺติกถา, สทฺธมฺมมาลินี, ปณฺจคตฺิวณฺณนา, พาลจิตฺตปโปธนํ, ฐมฺมจกฺกสฺตฺตสฺส
นวฏฺุจกถา, ทนฺตธาตฺตปกรณฺสฺส ฐีกา เจติ อิเม วิสฺติ คณฺธา นานาจริเยหิ กถา.

^๑ มุตตมนครวาสิ เมธงโร. (๕๓ ๓๓๖๖).

๔๒. อญณานิ ปกรณานิ อตฺถิ. กตฺมานิ ? สทฺธมฺโมปายโน, พาลปโปชน-
 ปกรณสฺส ฐีภา, ชินาลงฺการปกรณสฺส นวฐีภา, ลิงคตฺถวินิจฺจโย,^๑ ปาติโมกฺขวิวรณํ,
 ปรมตฺถกถาวิวรณํ, สมนุตฺตปาสาทิกาวิวรณํ, จตฺตภาคญฺจกถาวิวรณํ, อภิธมฺมตฺถสงฺคห-
 วิวรณํ, สจฺจสงฺเขปวิวรณํ, สทฺทตฺถเกทจินฺดาวิวรณํ, สทฺททฺตฺติวิวรณํ, กจฺจายนสาร-
 วิวรณํ, กจฺจายนวิวรณํ, อภิธมฺมตฺถสงฺคหสฺส ฐีภาวิวรณํ, มหาเวสฺสนฺตรชาตกสฺส
 วิวรณํ, สกฺกาภิมตฺ, มหาเวสฺสนฺตรชาตกสฺส นวญฺจกถา, ปรมสมฺโพธิ, โลกนิตฺ,
 พุทฺธโฆสาจริยนิทานํ มิลินฺทปญฺหวณฺณนา, จตฺตารกฺขา, จตฺตารกฺขาย อญฺจกถา,
 สทฺททฺตฺติปกรณสฺส, นวฐีภา อิจฺเจวํ ปณฺจวิสฺติปมฺณานิ ปกรณานิ ลงฺกาทีปาทีสุ
 จาเน ปณฺทิตฺเทหิ กตฺตา อเหตุ.

๔๓. สมฺพุทฺธเคคาถา จ, นรเทวนามคาถา จ, ยथा หเว จีวรตฺถิกาถา จ,
 วิสฺติโสภาทคาถา จ, ทานสฺตฺถริ, สีลสฺตฺถริ, สพุทฺธานวณฺณนา, อนนฺตพุทฺธวณฺณา-
 คาถา จ, อญฺจวิสฺติพุทฺธวณฺณาคาถา จ, อตีตानาคตฺตปจฺจบุปฺนนพุทฺธวณฺณาคาถา จ,
 อสีติมหาสาวกวณฺณาคาถา, นวหารคฺคณวณฺณนา จาติ อีมา พุทฺธปณฺนามคาถาโย^๒
 ปณฺทิตฺเทหิ ลงฺกาทีปาทีสุ จาเนสฺสุ กตฺตา อเหตุ.

อิติ จุฬคณฺถวเส คณการกาจริยที่ปโก นาม
 ทฺติโย ปกริจเจโท.

^๑ ตาลปณฺณโปตฺถก ปน ลิงคตฺถวินิจฺจโยติ ทิสฺสติ, ปโรโต ปิฏฺเฐ ลิงคตฺถวินิจฺจโยติ ทฺวิสฺสปี มุเลสฺ ทิสฺสติ.

^๒ พุทฺธปณฺนามคาถาทิกา คาถาโย (तालपण्णपोत्तक).

๑๐๐. สุกฺกติจฺจนฺทนาจริโย, อคฺควํสาจริโย, วิมลพฺพทฺฐาจริโย, คุณสาคฺรราชริโย, อภยาจริโย, ฌาณสาคฺรราชริโย, อณฺณตรทฺฐาจริยา, อุตฺตมาจริโย อณฺณตโร อาจริโย, จตฺตฺรจฺพลมฺหามจฺจุใจ, ฐมฺมเสนาปตฺตาจริโย, อณฺณตรทฺฐาจริยา, จสฺวาราชฯ, สทฺธมฺม-คฺรุ อาจริโย, สารีปฺตตฺตาจริโย, อณฺณตโร เอกาจริโย, นโว เมธจฺกราชริโย, อคฺคปณฺทิตาจริโย, จีวรราชริโย, สทฺธมฺมโชนฺดิปาลาจริโย, นโว วิมลพฺพทฺฐาจริโย อิติ อิเม เตวีสฺติ อาจริยา ชมฺพทฺธิปกา เหฏฺฐา วุตฺตปฺปการเ คณฺเถ ปุคฺคามสงฺฆาเต อริมทฺทนนฺคเร อํกํสุ.

๑๐๑. นโว วิมลพฺพทฺฐาจริโย ชมฺพทฺธิปโก เหฏฺฐา วุตฺตปฺปการเ คณฺเถ ปิยนคฺเร อกาลิ.

๑๐๒. อณฺณตฺรราชริโย, อริยวํสาจริโยติ อิเม ทฺฐาจริยา ชมฺพทฺธิปกา เหฏฺฐา วุตฺตปฺปการเ คณฺเถ อวณฺติปฺุเร อํกํสุ.

๑๐๓. อณฺณตฺรวีสตฺตาจริยา ชมฺพทฺธิปกา เหฏฺฐา วุตฺตปฺปการเ คณฺเถ กณฺฉิ-ปฺุราทินคฺเร อํกํสุ.

อิติ จุฬคณฺถวํเส อาจริยานํ สมุชาตภูฐานที่ปโก นาม
ตติโย ปริจเฉทโ.

๔. อายาจการิยที่ปกริเจท

๑๐๔. คนถา ปน ลिया อายาจนเนน อاجرียะหิ กตา. ลिया อนายาจนเนน อاجرียะหิ กตา. กตเม คนถา อายาจนเนน ? กตเม อนายาจนเนน กตา ?

๑๐๕. มหากรุณญายนคนถุโถ, มหาอฏฐกถาคนถุโถ, มหาปจจกริยคนถุโถ มหากรุณญ-
คนถุโถ มหาปจจกริยคนถุสสุ อฏฐกถาคนถุโถ มหากรุณญทิสสุ อฏฐกถาคนถุโถติ อิเม
จ คนถุโถ อاجرียะน อตตโน มติยา สาสนาวุทฺถยตถาย สทฺธมมฏฺฐิติยา กตา.

๑๐๖. พุทฺธโฆสاجرียคนถุเสสุ ปน วิสุทฺธิมคฺโค สัมปาเลน นาม สัมตถะเรน
อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **ทีฆนิกายสุส** อฏฐกถาคนถุโถ ทาธานาเคน
สัมตถะเรน อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **มชฺฉิมนิกายสุส** อฏฐกถาคนถุโถ
พุทฺธमितฺตนาเมน เถเรน อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **สยฺยุตฺตนิกายสุส**
อฏฐกถาคนถุโถ **โชติปาเลน** นาม เถเรน อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต.
องคฺตุตฺตนิกายสุส อฏฐกถาคนถุโถ **ภทฺทหนฺตนาตถะเรน** สท **อาชีวกะน** อายาจิเตน
พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **สมนฺตปาสาทิกา** นาม อฏฐกถาคนถุโถ **พุทฺธสิรินาเมน** เถเรน
อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **สตุตฺตหนฺ** **อภิธมฺมคนถุณานํ** อฏฐกถาคนถุโถ
จูฬพุทฺธโฆสนาเมน ภิกขุณา อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **ธมฺมปทสุส**
อฏฐกถาคนถุโถ **กุมารกสุส** ปนาเมน เถเรน อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต.
ชาตกสุส อฏฐกถาคนถุโถ **อตถทสุส** **พุทฺธमितฺตพุทฺธปฺปิยสงฺขาเทหิ** ตีหิ เถเรหิ อายา-
จิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **ขุทฺทกปาถสุส** อฏฐกถาคนถุโถ, **สยฺยุตฺตนิปาตสุส**
อฏฐกถาคนถุโถ **อตตโน** **มติยา** พุทฺธโฆสاجرียะน กโต. **อปทานสุส** อฏฐกถา-
คนถุโถ **ปญฺจนิกายวิญญูหิ** **ปญฺจนิ** **เถเรหิ** อายาจิเตน พุทฺธโฆสاجرียะน กโต.
ปาติโมกฺขสุส อฏฐกถา **กงฺขาวิตฺตธเนคนถุโถ** **โสณตถะเรน** อายาจิเตน พุทฺธโฆส-
اجرียะน กโต.

พุทฺธโฆสاجرียคนถุที่ปนา นิฏฺฐิตา.

๑๐๗. พุทธทตตจารียคนเถสุ ปน วินยวินิจจนคนโถ อตตโน ลิสเสน พุทธสีเหน นาม เถเรน อายาจิเตน พุทธทตตจารีเยน กโต. อุตตรวินิจจนคนโถ สัมปาเลน นาม เถเรน อายาจิเตน พุทธทตตจารีเยน กโต. อภิธมมาวตาริ นาม คนโถ อตตโน ลิสเสน สุมตินามตเถเรน อายาจิเตน พุทธทตตจารีเยน กโต. พุทธวรัสสุส อฏฐกถาคนโถ เตเนว พุทธสีหนาเมน เถเรน อายาจิเตน พุทธทตตจารีเยน กโต. (ชินาลงการ คนโถ สัมปาลตเถเรน อายาจิเตน พุทธทตตจารีเยน กโต.)^๑

พุทธทตตจารียคนถที่ปนา นิฎฐิตา.

๑๐๘. อภิธมมฏฐกถาย มุลฎฐีกา นาม ฎฐีกาคนโถ พุทธมิตตนามตเถเรน อายาจิเตน อานนทจารีเยน กโต.

๑๐๙. เนตติปกรณสุส อฏฐกถาคนโถ ธมมรชชิตนามตเถเรน อายาจิเตน ธมมपालาจารีเยน กโต. อิติวุตตกฏฐกถาคนโถ, อุกทานฎฐกถาคนโถ, จரியปิฎกฏฐกถาคนโถ, เถรคาถาฎฐกถาคนโถ, เถรีคาถาฎฐกถาคนโถ, วิมานวตถฎฐกถาคนโถ, เปตวตถฎฐกถาคนโถติ อิเม สตต คนถา อตตโน มติยา ธมมपालาจารีเยน กตา.

๑๑๐. วิสุทฺธิมคคฎฐีกาคนโถ ทาธานาเคน เถเรน อายาจิเตน ธมมपालาจารีเยน กโต. ทีฆนิกายฎฐกถาที่นั จตสุสนนั อฏฐกถานั ฎฐีกาคนโถ, อภิธมมฏฐกถาย อนุฎฐีกาคนโถ, ชาตกฏฐกถาย ฎฐีกาคนโถ, เนตติปกรณฎฐกถาย ฎฐีกาคนโถ, พุทธวรัสสุกถาย ฎฐีกาคนโถติ อิเม ปญจ คนถา อตตโน มติยา ธมมपालาจารีเยน กตา.

ธมมपालาจารียคนถที่ปนา นิฎฐิตา.

^๑เอตถนตเร ปาโล ตาลปถณโปตถเก นตถิ.

๑๑๑. นีรุตติมณฺชสา นาม จูป์นีรุตติฎีกาคนฺโถ, มหานีรุตติสงฺเขป นาม คนฺโถ จ อตฺตโน มติยา ปุพฺพพจฺริเยหิ วิสฺสุ วิสฺสุ กตา.

๑๑๒. ปญฺจวินยปกรณสฺส วินยคณฺธิ นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา มหา-
วชิรพฺพทฺธาจฺริเยน กโต.

๑๑๓. ญฺยาสสงฺขาโต มุขมตฺตที่ปนํ นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา วชิร-
พฺพทฺธาจฺริเยน กโต.

๑๑๔. อตฺตพฺยาขุยาโน นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา จูป์วชิรพฺพทฺธาจฺริเยน
กโต.

๑๑๕. รูปสิทฺธิคนฺโถ, รูปสิทฺธิคนฺถสฺส ฎีกาคนฺโถ, ปชฺชมธฺคนฺโถ, จ อตฺตโน
มติยา ที่ปงฺกรจฺริเยน กโต.

๑๑๖. สจฺจสงฺเขป นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา จูป์ธมฺมปาลาจฺริเยน กโต.

๑๑๗. โมหวิจฺเจหนํคนฺโถ วิมตฺติจฺเจหนํคนฺโถ อตฺตโน มติยา กสฺสปาจฺริเยน
กโต.

๑๑๘. ปฏฺิสมฺภิทามคฺคฏฺจกถาคนฺโถ มหานาเมน อุปาสเกน อายาจิตฺเตน
มหานามาจฺริเยน กโต.

๑๑๙. ทีปวฺโส, ฐปวฺโส, โพรวิวฺโส, จูป์วฺโส, โปธาณมหาวฺโส, ปฏฺิสมฺภิทา-
มคฺคสฺส อฏฺจกถาคณฺธิ เจติ อิมํ จ คนฺถา อตฺตโน มติยา จหาจฺริเยหิ วิสฺสุ
วิสฺสุ กตา.

๑๒๐. นโว มหาวฺโส คนฺโถ อตฺตโน มติยา จูป์มหานามาจฺริเยน กโต.

๑๒๑. สทฺธมฺมปชฺโชติกา นาม มหานิทฺเทสฏฺจกถาคนฺโถ เทเวณ นาม เถเรณ
อายาจิตฺเตน อุปฺเสนาจฺริเยน กโต.

๑๒๒. โมคฺคคฺลฺลานพฺยากรณคนฺโถ อตฺตโน มติยา โมคฺคคฺลฺลานาจฺริเยน กโต.

๑๒๓. สฺสุโพธาณฺกาโร นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา สํมรฺกฺขิตาจฺริเยน กโต.

๑๒๔. วุตฺโตทฺถยคนฺโถ อตฺตโน มติยา วุตฺโตทฺถยการาจฺริเยน กโต.

๑๒๕. ขุพฺพทฺธิกฺขา นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา ธมฺมสิราจฺริเยน กโต.

๑๒๖. โปราณขุททสิทฺธิกา จ มุลสิทฺธิกา จาติ อิม เทว คนฺธา
 อตฺตโน มติยา อณฺณตเรหิ ทวีหาจริเยหิ วิสฺสํ วิสฺสํ กตา.

๑๒๗. ปรมตฺถวินิจฺจโย นาม คนฺโถ สัมมรทฺธิตฺตเถเรน อายาจิตฺน อนฺรุทฺธา-
 จริเยน กโต.

๑๒๘. นามรูปปริจเจโท นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา อนฺรุทฺธจริเยน กโต.

๑๒๙. อภิชฺฌมตฺถสงฺคโท นาม คนฺโถ นมฺพนาเมน อุปาสเกน อายาจิตฺน
 อนฺรุทฺธจริเยน กโต.

๑๓๐. เขโม นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา เขมาจริเยน กโต.

๑๓๑. สารตฺถที่ปนี นาม วินยฺญจกถาย ฐีกาคนฺโถ วินยสงฺคหคนฺโถ วินย-
 สงฺคหสฺส ฐีกาคนฺโถ องคฺตฺตรฐกถาย นวฐีกาคนฺโถติ อิม จตฺตาริ คนฺธา
 ปรกฺกมพาหุณาเมน ลงฺกาที่ปิสฺสเรน รมฺภวา อายาจิตฺน สาริปฺตฺตจริเยน กตา.

๑๓๒. สกฺกฏสทฺทสตฺถสฺส ปญฺจิกา นาม ฐีกาคนฺโถ อตฺตโน มติยา สาริ-
 ปฺตฺตจริเยน กโต.

๑๓๓. กงฺขาวิตฺตณิยา วินยตฺถมณฺชฺฐสา นาม ฐีกาคนฺโถ สฺเมธนามตฺถเถเรน
 อายาจิตฺน พุทฺธนาคาจริเยน กโต.

๑๓๔. อภิธานปฺปทีปิกา นาม คนฺโถ อตฺตโน มติยา จุฬโมคฺคฺลฺลานาจริเยน
 กโต.

๑๓๕. สฺุโพธาลงฺการสฺส มหาสามี นาม ฐีกา, วุตฺโตทฺทยวิวรณณฺจาติ อิม
 เทว คนฺธา อตฺตโน มติยา วาจิสฺสเรน กตา.

๑๓๖. ขุทฺทสิทฺธิขาย สุมงฺคฺลปฺปสาหนิ นาม นโว ฐีกาคนฺโถ สุมงฺคฺเลน
 อายาจิตฺน วาจิสฺสเรน กโต.

๑๓๗. สมฺพนฺธจินฺดาฐีกา, พาลาวตาโร, โมคฺคฺลฺลานพฺยากรณสฺส ฐีกา จาติ
 อิม คนฺธา สุมงฺคฺลพฺุทฺธมิตฺตมหากสฺสปสงฺขาเตหิ ตีหิ เถเรหิ จ, ฐมฺมกิตฺติ นาม
 อุปาสเกน วาณิชฺฐภาตฺตอุปาสเกน จ อายาจิตฺน วาจิสฺสเรน กตา.

๑๓๘. นามรูปปริจเจทสสุ ฐีกา, สหุตตถสสุ ปทรูปวิภาวน, เขมปกรณสสุ ฐีกา, สีมาลงกาโร, มุสสิกขาย ฐีกา, รุปรารูปวิภาโค, ปจจยสงคโห จาติ อิเม สตต คนธา อตตโน มติยา วาจิสุสเรน กตา.

๑๓๙. สจจสงเขปสสุ ฐีกาคนโธ สาริปุตตนาเมน เถเรน อายาจิเตน วาจิสุ-
สเรน กโต.

๑๔๐. อภิธมฺมารตารสสุ ฐีกา, อภิธมฺมตถสงคหสสุ ฐีกา จาติ อิเม เทว
คนธา อตตโน มติยา สุมงคกลางจริเยน กตา.

๑๔๑. สารตถสงคโห นาม คนโธ อตตโน มติยา พุทธปฺปิเยน กโต.

๑๔๒. ทนฺตธาตฺวณฺณนา นาม ปกรณํ ลงกาทีปิสฺสรสสุ รณฺโويه เสนาปตินา
อายาจิเตน ธมฺมกิตฺตินามาจริเยน กตํ.

๑๔๓. ชินจริตํ นาม ปกรณํ อตตโน มติยา เมธงฺกรاجرฺเยน กตํ.

๑๔๔. ชินาลงกาโร, ชินาลงการสสุ ฐีกา อตตโน มติยา พุทธรกฺขิตาจริเยน
กตา.

๑๔๕. อนาคตวํสสสุ อฏฺฐกถา อตตโน มติยา อุปติสฺสาจริเยน กตา.

๑๔๖. กงฺขาวิตฺรณฺเฑยา ลินฺตถปกาสิณี นาม ฐีกา, นิสุสนฺเทโห, ธมฺมานุ-
สารณฺ, เฌยฺยสนฺหติ, เฌยฺยสนฺหติยา ฐีกา, สุมหาวตาโร, โลกปณฺณตฺติปกรณํ,
ตถาคตฺตฺตฺติปกรณํ, นลาฏฺฐธาตฺวณฺณนา, สีหฬวตฺถุ, ธมฺมทีปโก, ปฏฺธิปตฺติสงคโห,
วิสุทฺธิมคฺคคณฺธิ, อภิธมฺมคณฺธิ, เนตฺติปกรณคณฺธิ, วิสุทฺธิมคฺคจุฬีกา, โสตปฺป-
มาลินี, ปสาทชนนี, โอภาสโลกสุทฺถี, สุโฬธาลงการสสุ นวฐีกา เจติ อิเม วิสติ
คนธา อตตโน มติยา วิสฺตฺวาจริเยหิ วิสุํ วิสุํ กตา.

๑๔๗. สหุตตถเมทจินฺดา นาม ปกรณํ อตตโน มติยา สหฺธมฺมสิราจริเยน
กตํ.

๑๔๘. สมนตฺตภูฏวณฺณนา นาม ปกรณํ ราหุฬนามตฺเถเรน อายาจิเตน
เวเทหาจริเยน กตํ.

๑๔๙. ขาดตถกีนีทานัง, โสตตถกีนีทานัง นาม ปกรณัง อตตโน มติยา จุฬัพพุทโธโมสาจริเยน กตัง.

๑๕๐. มรุรสาวิณี นาม ปกรณัง อตตโน มติยา รฎุจปาลาจริเยน กตัง.

๑๕๑. ลิงคตถกวีวรรณัง นาม ปกรณัง อตตโน มติยา สฎุติจันนนาจริเยน กตัง.

๑๕๒. สทุหนตีปกรณัง อตตโน มติยา อคคควังสาจริเยน กตัง.

๑๕๓. นุยาสาปกรณสส มหาฎีกา นาม ฎีกา อตตโน มติยา วิมลพุทธา-
จริเยน กตา.

๑๕๔. มุขมตตสาโร อตตโน มติยา คุณสาคราจริเยน กโต.

๑๕๕. มุขมตตสารสส ฎีกา สุตสมปนนจสุวานามสส ธมมราชาโน ครุสัสมต-
เถเรน อายาจิเตน คุณสาคราจริเยน กตา.

๑๕๖. สทุทตถกเถจินตายน มหาฎีกา อตตโน มติยา อภยาจริเยน กตา.

๑๕๗. ลิงคตถกวีวรรณปกาสกัง นาม ปกรณัง อตตโน มติยา ฃาณสาครา-
จริเยน กตัง.

๑๕๘. คุฬัพพุทโธฎีกา, พาลปโปโพธณจจาติ พุวิธัง ปกรณัง อตตโน มติยา
อณณตราชริเยน กตัง.

๑๕๙. สทุทตถกเถจินตายน มชฌิมฎีกา อตตโน มติยา อณณตราชริเยน
กตา.

๑๖๐. พาลาวตารสส ฎีกา อตตโน มติยา อุตตมาจริเยน กตา.

๑๖๑. สทุทตถกเถจินตายน นวฎีกา อตตโน มติยา อณณตราชริเยน กตา.

๑๖๒. อภินานปฐพีปกาย ฎีกา, ทณฐีปกรณสส มาคธฎา ฎีกา จาติ พุวิธา
ฎีกาโย อตตโน มติยา สีหสูรนามรณโธ เอเกน อมจเจน กตา.

๑๖๓. โกลทุชชนสส^๑ ฎีกา ปาสาทิกนาเมน เถเรน อายาจิเตน เตเนว
อมจเจน กตา.

^๑ โกลชนสส (ตาลปณณโปตถก).

๑๖๔. การิกา นาม ปกรณ์ ฃาณคณฺฐีรนาเมณ ภิกฺขุณา อายาจิเตน ฃมม-
เสนาปตาจริเยน กตํ.

๑๖๕. เอติมาสมีทึปกา^๑ นาม ปกรณ์, มโนหรณฺจ อตฺตโน มติยา เตเนว
ฃมมเสนาปตาจริเยน กตํ.

๑๖๖. การิกาย ฐึกา อตฺตโน มติยา อณฺฎตราจริเยน กตา.

๑๖๗. เอติมาสมีทึปกาย^๒ ฐึกา อตฺตโน มติยา อณฺฎตราจริเยน กตา.

๑๖๘. สหฺทพินฺหุปรณณฺจ ปรมตฺถพินฺหุปรณณฺจ อตฺตโน มติยา จสุวา
นาม รณฺณา กตํ.

๑๖๙. สหฺทวตฺตติปกาสกํ นาม ปกรณ์ อณฺฎตเรน ภิกฺขุณา อายาจิเตน
สหฺทมฺมุคฺรุณา นามาจริเยน กตํ.

๑๗๐. สหฺทวตฺตติปกาสกสฺส ฐึกา อตฺตโน มติยา สาริปฺุตตาจริเยน กตา.

๑๗๑. กจฺจายนฺสโร จ, กจฺจายนภทณฺจ, กจฺจายนสารสฺส ฐึกา จาติ ติวริ^๓
ปกรณ์ อตฺตโน มติยา อณฺฎตราจริเยน กตา.

๑๗๒. โลกทีปกาสรํ นาม ปกรณ์ อตฺตโน มติยา นเวน เมธฺงกราจริเยน
กตํ.

๑๗๓. โลกปฺุตติปกรณ์ อตฺตโน มติยา อคฺคปณฺทิตาจริเยน กตา.

๑๗๔. ชงฺฆทาสกสฺส มาคธฺฐตา ฐึกา อตฺตโน มติยา จีวรจริเยน กตา.

๑๗๕. มาติกกตฺถทีปนี, สีมาลงฺการสฺส ฐึกา, คณฺจิสโร, ปฏฺฐานคณฺนายนโย,
ปาติโมกฺขวิโสธนี จาติ อิมานี ปณฺจ ปกรณ์านี อตฺตโน มติยา สหฺทมฺมุชฺชาติปาลา-
จริเยน กตา.

๑๗๖. สงฺเขปวณฺณนา มหาวิชฺยพาทุณาเมณ ชมฺพุทีปิสฺสเรน รณฺณา อายา-
จิเตน เตเนว สหฺทมฺมุชฺชาติपालาจริเยน กตา.

^๑ เอติมาสมีทีปนี.

^๒ เอติมาสมีทีปนิยา (ตเถว).

๑๗๗. กจฺจายนสฺส สุตฺตนิทเทโส อตฺตโน ลีสุเสณ ฐมฺมจาริตฺเถเรน อายา-
จิตฺเตน สทฺธมฺมโชติปาลาจาริเยน กโต.

๑๗๘. วินยสมฺภูจฺานที่ปนี นาม ปกรณํ อตฺตโน คุรุณา สํขตฺเถเรน อายา-
จิตฺเตเนว สทฺธมฺมโชติปาลาจาริเยน กตํ.

๑๗๙. สตฺตปกรณานิ ปน เตน ปุคฺคามนคเร กตานิ. สงฺเขปวณฺณนาเยว
ลฺงกาที่เป กตา.

๑๘๐. อภิธมฺมปนฺนรสมฺภูจฺานวณฺณนา นาม ปกรณํ อตฺตโน มติยา นเวน
วิมลพฺุฑฺาจาริเยน กตํ.

๑๘๑. สทฺทสสารตฺถชาลินี นาม ปกรณํ อตฺตโน มติยา นาคิตาจาริเยน กตํ.

๑๘๒. สทฺทสสารตฺถชาลินิยา ฐีกา ปิยนคเร รมโธ คุรุณา สํฆราเชน
อายาจิตฺเตน วิมลพฺุฑฺาจาริเยน กตา.

๑๘๓. วุฑฺโฑทยสฺส ฐีกา อภิธมฺมตฺถสงฺคหสฺส ฐีกา ปรมตฺถมณฺุชฺสา นาม
อนฺุฐีกา, ทสคณฺุจิวณฺณนา นาม ปกรณํ, มาคฺรภูตฺวิทคฺรมุขมณฺุทนสฺส ฐีกา เจติ
อิมาหิ จตฺตาริ ปกรณานิ อตฺตโน มติยา เตนเวว วิมลพฺุฑฺาจาริเยน กตานิ.

๑๘๔. ปณฺุจปกรณญีกาย นวานฺุฐีกา อตฺตโน มติยา อณฺุชตฺราจาริเยน กตา.

๑๘๕. มณฺุสสารมณฺุชฺสา นาม นวานฺุฐีกา, มณฺุที่ปี นาม ทวารกถาย นวา-
นฺุฐีกา, คณฺุถาภรณํ, มหานิสฺสยํ, ชาตกวิโสธนญฺาติ อิเม ปณฺุจ คณฺุถา อตฺตโน
มติยา อริยวํสาจาริเยน กตา.

๑๘๖. เปญฺุโกปเทสสฺส ฐีกา อตฺตโน มติยา อุทุมฺุพฺรนามาจาริเยน มกุว
(ปกฺุโต) นคเร^๑ กตา.

๑๘๗. จตฺุภาณวารสฺส อฏฺุจกถา, มหาสารปกาสินี, มหาที่ปนี, สารตฺถที่ปนี,
คตฺติปกรณํ, หตฺถสโร, ภูมฺุสงฺคโห, ภูมฺุมนิทฺุเทโส, ทสวตฺถุ, กายวิรติ, กายวิรติญีกา,
โชตนนฺุรุตฺติ, วิภตฺติกถา, สทฺธมฺมมาลินี, ปณฺุจคตฺติวณฺณนา, พาลจิตฺตปฺปโปชนํ,

^๑ อัย ปาโจ ตาลปณฺุณไปตฺถเก น ทิสฺสติ.

ธมฺมจกฺกสฺส ตฺตสฺส นวญฺจกถา, ทนฺตธาตฺตฺตฺตสฺส ฐฎีกา, สทฺธมฺโมปายโน, พาลป-
 ปโปธนฎีกา, ชินาลงฺการสฺส นวฎีกา, ลิงฺคตฺตวิวฺรณวินิจฺจโย, ปาติโมกฺขวิวฺรณ,
 ปรมตฺตกถาวิวฺรณ, สมนตฺตปาสาทิกาวิวฺรณ, จตฺตภาควฺจกถาวิวฺรณ, อภิธมฺมตฺตสฺงคห-
 วิวฺรณ, สจฺจสฺงเขปวิวฺรณ, สทฺทตฺตเกทจินฺตาวิวฺรณ, สทฺททฺตฺตวิวฺรณ, กจฺจายนสาร-
 วิวฺรณ, กจฺจายนวิวฺรณ, อภิธมฺมตฺตสฺงคหสฺส ฐฎีกาวิวฺรณ, มหาเวสฺสสฺนฺตรชาตกสฺส
 วิวฺรณ, สกฺกาภิมตฺ, มหาเวสฺสสฺนฺตรชาตกสฺส นวญฺจกถา, ปรมสฺสมโโพธิ, โลกนีติ,
 พุทฺธโฆสฺจาจริยนิทาน, มลินฺทฺทปญฺหวณฺณนา, จตฺตารกฺษา, จตฺตารกฺษาย อญฺจกถา,
 สทฺททฺตฺตฺตฺตสฺส นวฎีกา จาติ อิมานิ จตฺตาลีส ปกฺรณานิ อตฺตโน มติยา
 ฐาสนสฺส ชฺชุตฺติยา จ สทฺธมฺมญฺจิตฺติยา^๑ จ ลงฺกาทีปาทีสุ วิสฺสุ วิสฺสุ อัจฺจริเยหิ กถานิ.

๑๘๘. สมนฺทฺตฺตคธา จ, นรทฺเวณามคธา จ, ยทา หเว จีวฺรตฺตคธา
 จ, วีสฺติโฆวาทคธา จ, ทานสฺตฺตฺตริ, ลีลสฺตฺตฺตริ, สพฺพทานวณฺณนา, อนนฺตพฺพทฺ-
 วนฺทนาคธา จ, อญฺจวีสฺติพฺพทฺวณฺทนาคธา จ, อตฺตนาคตฺตปจฺจปฺปนฺนพฺพทฺ-
 วนฺทนาคธา จ, อสฺตีตฺตมหาสวาทวณฺทนาคธา จ, นวทฺทคฺคณวณฺณนา จาติ อิมานิ
 พุทฺธปณฺนามคธาโย^๒ อตฺตโน อตฺตโน พุทฺธคฺคณปกาสนตฺตถาย. อตฺตโน จ
 ปเรสฺสจ อนนฺตปณฺณวาทวณฺณตฺตถาย^๓ จ ปณฺทิตฺเตหิ ลงฺกาทีปาทีสุ จาเนสฺสุ วิสฺสุ
 วิสฺสุ กถา.

อิตฺติ จุฬาคณธวัสเส อายาจากาจริยทีปโก นาม.

จตฺตโต ปรีจฺเจโท.

^๑ สทฺธมฺมสฺส จิตฺติยา (โรมกฺขรมฺล).

^๒ พุทฺธปณฺนามาทิกา คธาโย (โรมกฺขรมฺล).

^๓ อนนฺตปณฺณวาทวณฺณตฺตถาย (โรมกฺขรมฺล).

๕. ปกิณฺณกทีปกปริจฺเจท

นามํ อารโปนํ โปตถํ

ผลํ คนฺถกรสฺส จ,

เลขํ เลขาปนํ เจว

วทามิ ตทนนฺตรนฺติ.

ตตถ จตุราสีติธมฺมกฺขนฺธสทฺสสถานํ ปิฎกนิกายงฺควคฺคณิปาตาทิกํ นามํ. เกน อารโปีตํ ? กตถ อารโปีตํ ? กทา อารโปีตํ ? กิมตถํ อารโปีตํ ?

ตตฺตรายํ วิสฺซชฺษา :- เกน อารโปีตนฺติ ? ปญฺจสฺเตหิ ชีณาสเวหิ มหากสฺสปปฺมุขเอหิ อารโปีตํ. เต หิ สมฺพุทฺทชฺวจนํ สงฺคายนฺตา "อิทํ ปิฎกํ, ออยํ นิกายโย, อิทํ องคํ, ออยํ วคฺโค, ออยํ นิปาโต" ติ เอวมาทิกํ นามํ อารโปนฺติ. กตถ อารโปีตนฺติ ? ราชคเเท เวการปพฺพตสฺส ปาทเอ ธมฺมมณฺฑลเป^๑ อารโปีตํ. กทา อารโปีตนฺติ ? ภควโต^๒ ปรีนิพฺพุเต ปจฺมสงฺคายนากาเล อารโปีตํ [ติเก มาเส นิกฺขมณฺเีย^๓] กิมตถํ อารโปีตนฺติ ? ธมฺมกฺขนฺธานํ โวหารสฺซชฺตถาย สฺซชฺธาณตถาย จ อารโปีตํ.^๔ สงฺคีติกาเล ปญฺจสฺตา ชีณาสวา เตสํ ธมฺมกฺขนฺธานํ นามวคฺคณิปาโต "อิมฺสฺส ธมฺมกฺขนฺธสฺส อิทํ นามํ โทตฺตุ, อิมฺสฺส ปกรณสฺส อิทํ นามนุ" ติ อพฺรุํ. สพุพํ นามาทิกํ กิจจํ อกํสุ. [ชินฺสาวกา เต ชีณาสวา ยหิ นามาทิกํ กิจจํ อกตา. น สฺสุปากกฺวํ. ตสฺมา โวหารสฺซชฺตถาย นามาทิกํ กิจจํ กตํ. อนาคเต ปรีกฺขารนามาทิกํ ววตฺถิตํ. อสฺสชฺชาตนาโม น สฺสุจฺจุ ปากกฺวํ สพุพฺโสภโน.^๕]

ธมฺมกฺขนฺธานํ นามทีปนา นิฎฺฐิตา.

^๑ ธมฺมมณฺฑล (โรมกฺขรมฺล).

^๒ ภควโต (ตาลปณฺณโปตถก).

^๓ โรมกฺขรมฺลเว ทิสฺสตี. อธิกนฺติ มณฺเเ.

^๔ ธมฺมกฺขนฺธานํ อนญฺจาย สตฺตทิตาย โวหารสฺซชฺตถาย จ อารโปีตํ (โรมกฺขรมฺล).

^๕ เอตฺถนฺตเร ปาโธ โรมกฺขรมฺลเ น ทิสฺสตี.

สหุธาติสฺโสติ นามเน
 ตโต ลหุทธวจิ โหติ
 ตทา กाले ภิกขุอาที
 นิกายे ปญจวิเชว
 ตโต จโต โส ราชาว
 เทวโลเก จิตो สนโต
 ตสฺส ปุตฺตยาปิ อहेลฺ
 อนุกกเมน จุตฺตา เต
 ตโตปิ เต สพฺเพ ภิกขุ
 นิกายे ปญจวิเชว
 ตโต ปรํ โปตฺถเกสุ
 ตถา^๑ อฏฺฐกถาภูทิก
 สพฺเพ โปตฺถเกสุ ये คณฺธา
 สณฺจिता สณฺจिता โหนฺติ
 ตทา เต โปตฺถเกเยว
 ตถา อฏฺฐกถาทีน
 ปรินฺหาโร ปณฺชิเตห
 ลงกาทีปิสฺสรรวโฆว
 ปุตฺตโก ลงกาทีปส
 ตทา ชีณาสวา สพฺเพ
 ชีณาสวา ปสฺสนฺติ เต

ตสฺส กณฺฐจโก ทิตโต.
 พุทฺธสาสนปาลโก,
 สพฺเพ วาจुकฺคตา สทา,
 ยาว รณโฆว มรณฺา.
 ตฺสึเต อฺอุปชฺชติ,
 ตทา วาจुकฺคตา ตโต.
 อเนกาว รชฺชํ คตา,
 เทวโลเก คตารุว.
 วาจुकฺคตาว สพฺพทา.
 ธารกาว^๒ สติสฺสตา.^๓
 นิกายา ปญจปิ จิตา.
 สพฺเพ คณฺธา โปตฺถเก คตา.
 ปาฬิอฏฺฐกถาภูทิก.
 สพฺเพปิ โน นสฺสนฺติ เต.
 นิกายาปิ จิตา ชีลา.
 ภวนฺตีติ วทฺหฺติ จ.
 วตฺตพฺโพติ วทฺหฺติย.
 สหุธาติสฺสสฺส ราชิน,
 อีสฺสโร ฆมฺมิโฆว วโร.
 โอลเกนฺติ อนาคต.
 หุปฺปญฺเฆว ปุณฺชฺชเน.

^๑ ธารณา

^๒ สติมตา.

^๓ ตทา.

สพเพปิ เต ภิกขุอาที	พหุตรา ^๑ ปุถุชชานา,
น สกขิสสนุติ เต	ปณจนิกาเย วาจुकต ^๒ อิติ.
ไปตถเกสุ สพเพ ปณจ	อาโรปนุติ ชีณาสวา,
สททมมภูจิตติจิริตถาย	ชานัน ปุณณตถาย จ.
ตโต ปญจาย เต สพเพ	นิกายา โหนติ ไปตถเก.
อฏฐกถาฎีกา สพเพ	ภานุติ ไปตถเก จิตา.
ตโต ปญจาย เต สพเพ	ภิกขุอาทีมหาคณา,
ไปตถเกสุ จิตะเยว	สพเพ ปสสนุติ สพพทา.

ไปตถเก อาโรปนทีปนา นิฏฐิตา.

โยโกจิ ปณฺทิตโต ธีโร อฏฐกถาฎีกาคณฺถํ กโรติ วา การาเปติ วา, ๓๓๓
อนนฺตโก โหติ ปุณณตถายโย. อนนฺตโก โหติ ปุณณานิสีโส จตุราสีติเจตียสทสส-
กรณสทีโส จตุราสีติพุทฺธรูปสทสสกรณสทีโส จตุราสีติโพธิรุกขสทสสโรปนสทีโส
จตุราสีติวิหารสทสสกรณสทีโส.

โย จ พุทฺธวจนํ มณฺชูลํ กโรติ วา การาเปติ วา. โย จ พุทฺธวจนํ
มณฺชุนํ กโรติ วา การาเปติ วา. โย จ พุทฺธวจนํ ไปตถเก เลขํ กโรติ วา
การาเปติ วา. โย จ ไปตถกํ วา ไปตถกมฺมูลกํ วา เทติ วา ทาเปติ วา. โย
จ เถลํ วา จุณฺณํ วา ฐณฺณํ วา ไปตถเก ปุณณตถาย ยํ ภิกขุจิ นวตถํ
วา ไปตถกคิฑุเท อาณิตถาย ยํ ภิกขุจิ สุตตํ วา กฏฐผลกทวยํ วา. ไปตถกํ
ปุณฺณตถาย ยํ ภิกขุจิ วตถํ วา. ไปตถกพนฺธตถาย ยํ ภิกขุจิ โยตถํ วา.
ไปตถกกลาปปุณฺณตถาย ยํ ภิกขุจิ ถวิกํ เทติ วา ทาเปติ วา. โย จ หริตาเลน

^๑ พหู เถรา.

^๒ วาจुकต (ตาลปณณไปตถก).

วา มโนลีลา ย วา สุวณฺเณน วา ราชเตน วา ไปตถกมณฺฑนํ วา กฏฺฐผลกมณฺฑนํ
 วา กโรติ วา การวเปติ วา. ตสฺส อนนฺตโก โหติ ปุณฺณสณฺจโย, อนนฺตโก
 โหติ ปุณฺณานิโส. จตุราสีติเจตียสทสฺสกรณสทิสฺโส จตุราสีติวิหารสทสฺสกรณสทิสฺโส.

ภเว นิพพตฺตมานิ โส
 มหาเตโช สทา โหติ
 आयวณฺณพลฺุเปโต
 เทวมนุสฺสโลเกสุ
 ภเว นิพพตฺตมานิ โส
 อาธิปจฺจปริวาริ
 สทฺุโธ หิริมา วทณฺญ
 องคปจฺจจกสมปฺนไน
 สพฺพสฺตตปฺปิโย โลก
 เทวมนุสฺสสณฺจาโร
 เทวมนุสฺสสมปฺตตี
 อรหตฺตผลํ ปตฺโต
 ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส
 วิโมกฺขเ อฏฺฐเก เสฏฺฐเจ
 ตสฺมา หิ ปณฺทิตฺโต โปโส
 กเรยฺย สํมํ คนฺเถ จ
 ไปตฺถเก จ จิตฺเต คนฺเถ
 ฐมฺมมณฺฑลฺุสคนฺเถ จ
 ไปตฺถกํ ไปตฺถมฺลณฺจ
 ปิไลตฺติกาทิกํ สุตฺตํ
 ฐมฺมพนฺธนฺตถาย

สีลคฺคณฺมุปาตโต,
 สีหนาทิ วิสารโท.
 ฐมฺมกาโม ภเว สทา.
 มเสทฺกโข อนามโย.
 ปณฺณวา สฺสมาทิตฺโต,
 สพฺพสุขาธิคจฺจติ.
 สวิปากโต ภเว,
 อารโหปริณาทวา.
 สพฺพตฺถ ปุชฺชิตฺโต ภเว,
 มิตฺตสทหายปาลิตฺโต.
 อนฺุโภติ ปฺนปฺปฺนํ,
 นิพฺพานํ ปาปฺุณิสฺสติ.
 อภิญญา จพฺพิธา วรา,
 ลภิสฺสติ อนาคเต.
 สมปฺสฺสํ หิตมตฺตโน.
 อณฺเณ จาปี กราปเย.
 ปาฬิอฏฺฐกถาทิเก,
 เลขํ กเร กราปเย.
 เตลจฺจณฺณธมฺเบปิ จ,
 กฏฺฐผลทวยมฺปิ จ.
 ยํ กิณฺจจิ มหาคฺฆวตฺถํ,

ธมฺมพฺนฺธนโยตฺตถจ	ยํ กิณฺจิ ธิวิกมฺปิ จ.
ทเทยฺย ธมฺมเวตฺตมฺปิ	วิปฺสเนน เจตฺสา,
อณฺเณ จาปี ทชฺชาเปยฺย	มิตฺตสหายพฺนฺธเวตี.

คณฺถกรเลขเลขาปนานิสฺสทีปนา นิฏฺฐิตา.

อิติ จูปคนุถวีส ปกิณฺณกทีปโก นาม
ปณฺจโม ปริจฺเจโท.

นิคมน

โสหํ หังสภูเจ ชาโต
 สทฐาสีลวีรูปโต
 โสหํ ตโต คนตุวามิ
 สพพชम्म วิจินโต
 สพพชम्म วิสชชนโต
 จรสสาหํ คณํ ทิตฺวา
 สนฺตีสภาวํ นิพพานํ
 วสนฺโตหํ วนารมฺเม^๑
 คนฺถวํสี กวี^๒ ชุทฺทํ

นนฺทปญฺโยติ วิสสุโต,
 ฌมฺมรสคเวสโน.
 กุขนนวหยํ ปุริ,
 วิสตีวสฺสตํ คโต.
 กิกारेเนว ภิกฺขุโน,
 กามานํ อภิมทฺทนํ.
 คเวสนฺโต ปุณฺนปฺปุนํ,
 ปิฎกตฺตยสงฺคหํ,
 นิสฺสาย ชงฺขมทาสกนฺติ.

อิติ ปาโมชฺชตถายารญฺวาลินา นนฺทปญฺญาจริเยน กโต
 จุฬคนฺถวํสี นิฎฺฐิตโต.

^๑ วนารมม (ตาลปณฑไปตถก) มโนรมม (โรมกขรมูล).

^๒ อิม (โรมกขรมูล).